

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

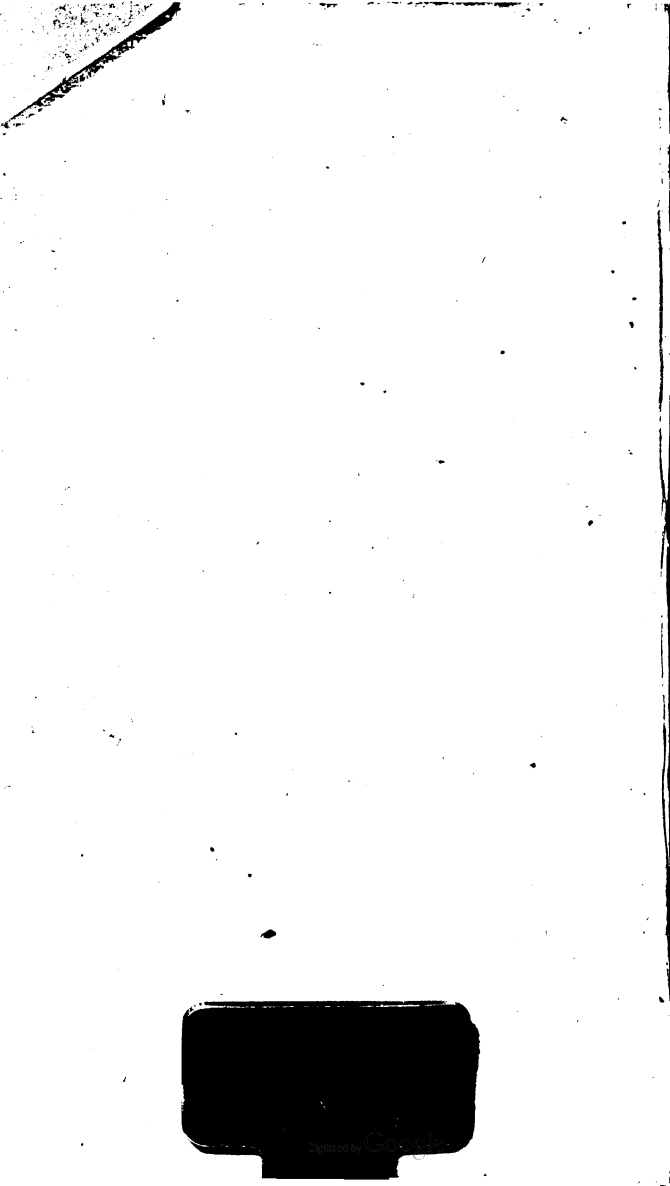
El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

1016. 1. 15.

DI SCHWARZ

1700

LIBER PRIMUS

LIPSIÆ,

apud JACOBUM FRITSCHE

A. MDCCCVI

9

MVSEVM
BRITAN
NICVM

Handwritten: 3

HISTORICAL MUSEUM
BRITISH MUSEUM

V I R O

ILLUSTRI ET EXCELLENTISSIMO,

D O M I N O

**JO. BURCARDO
ROESLERO,**

Dynastæ in Birckig,

**SERENISSIMORUM DUCUM SA-
XONIÆ CONSILIARIO INTIMO, PRINCI-
PATUS COBURGENSIS CANCELLARIO, ET
AD NEGOTIA SUCCESSIONIS
DEPUTATO &c.**

*DOMINO AC MECÆNATI MEO SUMMA
PIETATE COLENDO.*

ATQUE ETIAM
V I R O
PRÆNOBILISSIMO, CONSULTISSIMO
ET EXCELLENTISSIMO,
D O M I N O
JOANNI LUCIO,
SERENISSIMORUM DUCUM SA-
XONÆ IN PRINCIPATU COBURGENSI
CONSILIARIO CAMERÆ, ET GYMNASII
ACADEMICI IBIDEM SCHOLARCHÆ
PRIMARIO &c.

*DOMINO ET PATRONO MEO MAXIME
COLENDO,*

librum hunc consecrat

JO. CONRADUS Schwarz

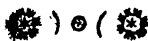
VIRI
ILLUSTRIS, PRÆNOBILISSI-
ME ET EXCELLENTISSIMI

Cum virtutis & religionis tanta sit nobilitas, quantum bonarum artium fructus esse solet: non licet nobis dubitare, quin fortunatae sint illae civitates, quae virtutem ac religionem cum bonis artibus conjungunt. Ita enim cognitio & amor Dei floret, humana Societas inviolate servatur, & suas quisque res constabit. Quanquam vero haec felicitas omnis, ubi semel coepit, longe lateque

teque fluit , tamen ex uno fonte manat. Etenim rectores civitatum sunt , a quibus expectanda est cumulata bonorum omnium complexio. Cum enim illi virtutis pariter ac doctrinae laudibus excellunt, tum vero pro se quisque virtuti & bonis litteris studet. Neque id aliter fieri potest. Magna est enim in exemplo vis, neque animos erectos defatigari patitur magnorum virorum admiratio. Atque innocentia cum propugnatur, improbitas contra debellatur: nihil usquam invalescit, quod felicitatem civitatis interpellet. In nostra urbe Vestra, VIRI SUMMI, præclara facinora late patent. Quacunque ingredimur, in aliqua Vestrae virtutis & sapientiae monumenta vestigium ponimus. Quæ quidem cum dubitationem nullam habeant, nec paucis versibus comprehendi possint; merito hic a me non attinguntur; cum præsertim summa Vestra modestia ne meritissimas quidem laudes exaudire soleat. Refertis enim recte facta non ad famam & prædicationem, sed ad conscientiam. Illud tamen dissimulandum non est, quod totus ego Vester sum. VO-
BIS.

BIS Patronis, studia mea sensim adoleverunt & nunc efflorescere coeperunt, forte etiam quandam aliquando maturitatem consequentur. Quod ego tempus cum videro, efficiam ut intelligatis, saltem in hominem ingratum beneficia Vestra non collata esse, etiamsi non is sim, qui Vestrae expectationi respondeam. Interim accipite ferena fronte, quæ VOBIS ego tanquam flosculos domesticos affero. Sunt enim in hoc libello sententiæ quædam, quas mihi meum ingenium, mea meditatio dedit. Eas ego illam unam ob causam amo, quod VESTRIS beneficiis natæ sunt & creverunt: VOS eas tum ob VESTRUM in eas jus, tum ob accuratorem & utilitatem, si qua forte in illis est, diligatis velim. Equidem si cum magnitudine beneficiorum VESTRORUM comparetur libellus hic, nimis parvus & tenuis videtur: sed tamen nunc a me grandior & splendidior expectari non poterat. Erant enim pleraque omnia, quæ de Plagio dici possint, a viris longe doctissimis ingeniosissimisque dudum præcepta: erat propositum nostrum ab omni amplitudine alienum. Statue-

enerantus enim Muhammedum Scripturæ
Sacrae Plagiarium accusare, & ita quidem
accusare, ut solius veritatis, quæ semper in-
victa perstat, rationem habuisse videre-
mur. Quocirca naturam plagi cogno-
scendam & denuo contemplandam susce-
pimus. Quæ nobis de ea videantur, in
hunc libellum contulimus. VOS, VIRI
EXCELLENTISSIMI, quicquid hic meum
est, VOBIS sacrum habeatis, observantis-
sime peto. Valete, & quod dudum faci-
tis, VOBIS me commendatum habete,
Scrib. Coburgi, ad d. 1. Decembr. A. C.
M DCCV.

LECTO-

LECTORI

S. P. D.

IO. FRANCISCUS BVDDEVS.

Qui aliorum libris præfamina præmittunt, rem prorsus inanem, nec decoram admodum mihi agere videntur. Namque si sua se utilitate liber commendat, suave stat pretio, quorsum hedera illi suspensa? sin in illorum referendus est numerum, quibus carere facili negotio, nec sine insigni damno orbis eruditus potest, hoc demum, qui laudibus intempestivis eum aliis obtrudant, mihi agere videntur, ut ignorantia fraudem comitem adiungant fallantque incautos & rerum imperitos turpiter. Nec sine arrogancia quadam id fieri posse videtur, cum id sibi sumere censeantur, ac

si sua auctoritate addere pretium libro queant, frequentioresque allicere emptores.

Quæ cum mecum expenderem, dubitavi paulisper, an a doctissimo auctore, cuius lectori sisto de plagio litterario commentationem impositam, præfandi aliquid pronunciam, susciperem. Nec enim detrectare eam commode poteram, adire autem, allatæ prohibere videbantur rationes. Arrogantiæ equidem euitari facile suspicionem intelligebam, si quis rationibus & argumentorum pondere, non sola auctoritate, pretium non tam conciliare libro, quam id, quo gaudet, producere velut in lucem, & evidentius demonstrare annitatur. Hinc de reliquis, rebus omnibus probe exploratis, ita statuebam dubiis: istos quidem, qui libros ineptos, vanos, illepidos, suis non detrectant ornare encomiis, nec honestatis nec famæ suæ vllam habere rationem: cum contra, qui vtilis & eruditos laudant, nihil demum quod reprehendi debeat, faciant. Suo, fateor, hi se commendant pretio, sua utilitate. Num vero ideo nefas addere testimonium, publiceque profiteri, istum sibi non displicuisse laborem? Ast forte nihil prodest ejusmodi testimonium. Immo proderit, si qui forte, de pretio libri adhuc incerti, testimonio isto ad accuratius eundem euoluendum adducantur.

De

De plagio litterario extant virorum doctissimorum, quorum meas laudes longissime superant, insignia in rem litterariam merita, eruditissimæ commentationes. Num ergo iliada post Homerum auctor scripsit? Minime, si recte institutum, ex breui, quam vidi, delineatione capiam. Nec infrequens, vt idem duos aut plures occupet argumentum, quorum singulos sua merito maneat gloria. Qui inueniunt, præcipuam referunt laudem, nec tamen parciori manu sæpius hæc illis quoque tribuenda, qui inuentis aliquid addunt. Præsertim si modeste hoc faciant, nec detractum magnorum virorum quidquam existimationi cupiant. Namque per aliorum stragem ad summa eniti, præceps & lubrica via est, in qua sine lapsus periculo ingenti progredi non licet. Ab horum ergo merito alienus moribus est auctor clarissimus, quæ profecto laus eius non postrema est.

Ceterum de plagio commentanti, danda maximopere opera fuit, ne ipse plagii suspitionem incurreret: criminisque, quod in aliis damnat, hoc ipso, dum damnat, reus fieret. Quare afferenda in medium ea erant, quæ ab aliis aut prætermissa erant, aut non dilucide satis propostita: sed ea quæ simul momentum traherent, & quæ legisse poeniteret neminem. Ita enim si comparata

parata non sit commentatio, vix, quæ lucem videat, digna reputabitur. Nec auctor doctissimus hoc ignoravit: immo hisce accurate stetit legibus. Dictis fidem facient, quæ de veteris testamenti vaticiniis, an aliorum referendo vaticinia, plagii suspensionem incurrant; de plagii divisione, & origine, erudite disputat. In his enim omnibus ita versatur ut non tam aliorum opinionem, quam mentis suæ cum libere sequi iudicium, palam sit: Nec accurate minus singula plagiariorum indagat genera: quod & utile & necessarium admodum scitu existimo. Namque non modo hinc contingere potest, ut peccata esse eruditi discant, quæ peccata esse forte ignorarunt, aut saltem inter levisima retulerunt: sed ut comparatione quadam, gravitas leuitasque istorum tam frequentium criminum, eo apertius inde elucescat. Namque profecto hoc caput causæ, hic fructus laboris præcipuus, ut in hoc quoque capite ad pietatem erudirentur, illi ipsi qui ab eruditione & sapientia nomen habent. Namque non modo salutare id omnibus est, sed ad existimationem eruditæ conciliandam vel maxime pertinet, ut honestos eum doctrina coniungant mores. Quod quo minus fiat, inter alia illud obstat, quod, quæ inter illos regnant vitia, ad risum aut exprobrationem, vel curiositatem quandam, minime ad detestationem notari soleant. Nec paucos forte esse credo, qui plagii, non tam ob religionem

nem, quam ob dedecus, deuitant crimen, quod parum id sibi honorificum fore credant, si in hoc crimine deprehensi, aliorum ludibrio exponantur.

Qui, ut omnium animis eo rectius enellatur error, plurimum quoque efficiet demonstrata accurate ab auctore sententia, plagium natura sua turpius esse furto. Quod etsi *παράδοξον* multis videri poterat, in hanc tamen omnes facile, ut credo, descendunt sententiam, si rationes, quibus id euincitur, penitus considerauerint. Nec tamen ita, uti censeo & ex quibusdam huius libri locis plane colligo, ab auctore clarissimo horce capitur, ut nunquam furtum turpius esse possit plagio. Namque cum grauitas leuitasque delictorum a *περίστωσι* ratione, cum primis & ab effectu aestimanda veniat, contingere omnino potest, ut tum ob alias rationes, tum ob damnum pluribus in rebus, maxime necessariis, illatum, quod nec reparari queat, furtum perniciosius recte censeatur, quam plagium. Sed ista tum a specialioribus procedit comparatio rationibus, cum auctor contra generatim (quia de specialissimis *περίστωσι* tradere infinitum foret) furtum eum plagio ita contendat, ut, tanto, merito hoc illo turpius pronunciaverit, quanto rebus caducis sapientie prestant praecipua, quantoque alie *ἀσπίδων* pla-

plagio turpiores sunt, quam *περισσότερος* furti. Habet vero & in eo, ut reliqua nunc taceam, peculiare quid, sibi que proprium Auctor, quod questionem non iucundam minus, quam necessariam moueat, quinam homines plerumque, & velut per naturam plagarii sint? Namque an quisquam illorum, qui hoc pertractarunt argumentum, in eam inciderit! dubito. Ad originem autem causasque vitiorum pernoscendas vel maximopere pertinet, habere exploratum, ad quodnam quisque sua natura feratur vitium. Vellem omnino, ut in quibusuis vitiis describendis eadem obseruaretur ratio, ut quinam ad illud per naturæ, aut educationis conditionem, aliasque causas, naturales & morales, essent præ ceteris propensi, obseruaretur accurate. Doctrinam ita moralem ciuilemque haberemus multo locupletiores: possetque inde fructus longe vberimus & ad christianam, & ad ciuilem vitam, deriuari. Ad ipsam quidem doctissimi auctoris sententiam quod attinet, nescio an ea omnibus se sit adprobatura: nec tamen ideo operæ non fecit pretium, quod primus hanc in rem inquirere accuratius instituerit. Censet namque cholericos maxime plagiarios esse, sæpe etiam melancholicos, raro voluptuarios. Alii contra existimare possent, maxime melancholicos sæpe voluptuarios, raro cholericos, hocce vitiorum genere pollui. Hi enim

enim vt contemptum famæque iacturam maximopere metuunt , ita vix vnquam in istud amittendæ existimationis periculum se adduci patientur.

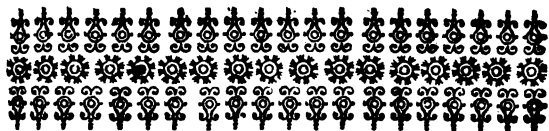
Præterea , cum iudicio polleant, periculum facilius prospiciunt quam reliqui. Et si cetera adsint , non facile illis deerit , quod ex proprio fundo promant', si ad scribendum animum adiunxerint : præsertim cum , qui ita comparati sunt, non tam in copia aut vbertate, quam ἀκριβεία , cui exercendæ non temere campus deest, gloriam omnem laudemque quærere soleant.

Sed fecisse tandem mihi videor , quod facere animus erat : perhibere libro testimonium , aperire animi sententiam, quod labor hinc mihi admodum placeat , nec displicere, nisi rerum omnium ignaris , queat. Quæ me an fallat sententia, mihi dubitandum non existimo: cum rationibus suffultus iustis ista pronunciaſſe mihi videar. Conspirant, nisi me omnia fallunt, in hac commentatione præcipuæ boni scriptoris laudes : argumentum vtile, exquisitum; id quidem pertractatum ab aliis, sed ita repetitum, vt solerti meditatione addita, emendata, immutata sint, haud pauca ; iudicium præterea adſit ſubactum, nec deſtitutum modestia, rationes

nes solidæ, selectæ, dicendi ratio pura, casta,
 argumento accommodata; nec contempnendus,
 & plane ad rem faciendæ rei litterariæ adparatus.
 Hæc lector ita deprehendet, & me vere
 censuisse iudicabit: si quis vero secus se rem ha-
 bere existimauerit, amori meo in auctorem,
 meum quondam per aliquot annos auditorem,
 nunc amicum longe charissimum, quem ob eru-
 ditionem singularem & mores honestissimos plu-
 rimi facio, me aliquid dedisse (quod tamen lu-
 bens sciensque non feci) haud, credo, ægre fe-
 ret. Vale lector beneuole, & a iuvene doctissi-
 mo alia adhuc præstantissimi ingenii monu-
 menta expecta. Jenæ Kalendis Nouembr.

M DCCV.

DE
PLAGIO LITTE-
RARIO.

CAPUT I.

DE ORIGINE ET USU VERBORUM
PLAGII ET PLAGIARIUM.

§. I.

CUm nobis id nunc propositum sit, ut de Plagio litterario disputemus; merito superiorum temporum eruditos imitamur, qui primum verba, deinde rem ipsam proponebant. Quamquam enim Critici verborum considerationem præcipuo jure sibi vindicent, tamen quia philosophi, verbis declaratis, res suas feliciter explicant, merito ab ipsis etiam vocabulorum consideratio rerum contemplationi præmittitur. Est autem in verbis & origo & usitata significatio contemplanda. Origo sæpe suppeditat observationes, quæ ad cognoscendam veterum opinionem & rerum naturam conducunt. Usus res, opiniones & consuetudines singulorum temporum declarat.

§. II. Quodsi igitur exquiramus, unde plagium

gium revera ductum sit, nihil melius veriusque occurrit, quam verbum *Plango*. *Plango* autem idem valet, quod *percutio*. Eadem igitur ratione, qua *Naufragium* a *nave frangenda*, *Plagium* a *plangendo* ductum existimamus. Hæc conjectura stabilitur, si syllabas communes utriusque verbi, & *Naufragii* & *Plagii*, consideres. *Plagium* enim correptam habet primam syllabam, non minus ac *Naufragium* secundam.

§. III. *Plagium* igitur, si ejus ortum spectes, amplissimam illam vim & potestatem habet, quam percussio & pulsatio. Sed, ex consuetudine loquendi, non quamvis percussione, sed abactum & depulsionem hominum invidiosorum designat. Neque vero cuiquam mirum videri debet, ab amplissima significatione ad angustissimam restrictum esse *Plagium*. Usus enim significationem verborum ab originis suæ vi sæpe deflectit. Constat id ex ipso *Naufragii* verbo, quod modo afferebamus. Hoc enim usitate non quamvis dissolutionem lacerationemque navium significat, sed illam præcipue, quæ necopinato & tempestatum injuria fit. Idem elucet ex iis disputationibus, quæ de verbo *Prætorii* inter *Huberum* & *Perizonium* intercesserunt. Etenim *Huberus* non solum tentorium Imperatoris *Prætorium* appellari putabat, sed etiam ejus *Palatium* in urbe. *Perizonius* contra negabat verborum potestatem ex origine, quam *Huberus* jactabat, sed ex usu & consuetudine vitæ judicandam esse. Usus autem eorum temporum,

de quibus disputatio erat suscepta, Prætorii verbum ad milites prætorianos & eorum castra accommodabat.

§. IV. Neque vero deest ratio, qua factum esse putemus, ut abactus hominum a plangendo, id est percutiendo, denominaretur. Etenim cum homines inviti abducebantur, credibile est profecto, eos sæpe plagis fuisse afficiendos & continenter trudendos, ne domum redire ac fugam tardare identidem laborarent.

§. V. Scilicet cogitanda sunt nobis antiquissima illa tempora, quibus Plagii verbum est coortum. Tum enim inter gentes latrocinia & omnis generis vexationes florebant, neque ullam infamiam habebant. Quod multis argumentis Grotius * probat & Pufendorfius. ** Pecudes igitur & reliquam prædam facile absportare poterant latrones: sed cum hominibus, quos abducebant, gravius sine dubio certamen erat. Quis enim est, qui servitutem lubenter adeat? servitus enim & nonnunquam majores injuriæ captivis erant perferendæ.

§. VI. Atque hæc origine, quam Plagionunc assignavimus, contenti sumus, ne forte, si ultra progrediamur, multis difficultatibus implicemur, iisdemque non necessariis. Gravis est enim quæstio, utrum, quod aliqui volunt, plango a Græco *πλάγγω* sit ortum; an plango

A 2

&

* *Libr. II. de Jure Belli c. XV. §. 5. Et libr. III. c. 3. §. 2.*

** *De Jure Natur. Et Gent. libr. II. c. II. §. 10.*

& πλήττω, ut alii putant, paris sint antiquitatis. Si verum esset id, quod aliqui putant, ex Græcia colonias græcas * in Italiam incultam adhuc & desertam primo deductas esse, nihil esset dubitandum, quin plango græcæ originis judicaretur. Sed cum non minus verum sit illud, quod alii ponunt, Italiam eodem tempore quo Græcia, vel etiam paulo ante a posteris Japeti occupatam & cultam esse, nihil profecto impedit, quominus utrique verbo eandem originem & parem antiquitatem tribuamus. Quamobrem & plango & πλήττω pro uno linguæ Japeticæ fragmento habebimus. Sicut autem duo surculi, qui uno eodemque tempore stirpi sunt detracti, cum diversos in locos importantur, sensim aliquam diversitatem nanciscuntur; ita plango & πλήττω propter locorum diversitatem sono sensim differre cœperunt. Etenim principio non πλήττω, sed πλήγω dictum fuisse arbitror, sicut a πήσσω etiamnum πήγνυμι superest. Hæc ut ita sentiam, partim ratio effecit, partim auctoritas Jobi Ludolfi, viri summi ac pene singularis. **

§. VII. Cogitabam hic novam Plagii originem interponere, jam tum confictam & politam: sed

* Id est tales, qua lingua, a vicinarum gentium linguis diversa, uterentur. Qualis diversitas hodie est lingua græca, & Turcica & Polonica.

** Vid. Schaubühne der Welt-Geschichte tom I. in præfation.

sed istud consilium deinde mutavi. Illa enim quanquam fortassis nihil cederet conjecturis clarissimorum virorum, qui Tigrin ex **תִּגְרִין**, & lunam ex **לֵיל** factam volunt: tamen omittenda visa est, ne conjecturis licenter indulgere videar, quas in hujusmodi rebus nunquam satis coërcent plerique. *

§. VIII. Jam igitur liquet, Plagium unde ductum sit, & quid sonare soleat ex usu communi. Ergo non poterit esse obscurum, quis usitate *Plagiarius* appelletur. Is videlicet, qui se Plagio commaculat, id est, qui homines violenter secum abducit, ut obnoxios sibi propriosque faciat.

§. IX. Verum sicut cetera verba, propter similitudinem rerum quas designant, a propria significatione ad alienam saepe transferuntur: ita *Plagium* quoque & *Plagiarius* ad alias res accommodari possunt. Sed haud scio, an verbum *Plagiarii* ad ullam personam elegantius accommodari queat, quam ad Poetam aliena carmina pro suis venditantem. Quod Martialis fecit, his quidem versibus: **

Commendo tibi, Quintiane, nostros
(Nostros dicere si tamen libellos

A 3

Pos-

* *Judai*, e. g. qui in *Mischna de Heterogeneis cap. VIII. n. 8.* verbum **שְׁעֵטְנָה** ex **שׁוּעַ**, **שׁוּר**, & **נָה** conflatum credunt. *Maimonides etiam passim in his rebus peccat, & multi alii.*

** *Libr. I. Epigrammat. LIII.*

Possum, quos recitat tuus Poeta.)
 Si de servitio gravi queruntur,
 Assertor venias satisque præstes:
 Et cum se dominum vocabit ille,
 Dicas esse meos manuque missos.
 Hoc si terque quaterque clamitaris,
 Impones PLAGIARIO pudorem.

Hi versus intellectu proclives sunt, si tecum recorderis mores, qui Martialis ætate Romæ flore-
 rebant. Solebant videlicet eo tempore viri eru-
 diti orationes & carmina sua amicis legere, ut
 eorum judicia explorarent. * Solebant etiam
 filii servique manumissi ** ab improbis homini-
 bus nonnunquam in servitutem redigi. Quod
 cum fieret, non deerant alii, qui pecuniæ sum-
 ma apud Judicem deposita vel promissa, libertos
 filiosve, donec causa cognosceretur, servitute li-
 berarent. *** Ad hos mores spectat hîc Mar-
 tialis. Etenim libellos suos comparat cum ser-
 vis

* *Plin. V. epist. III. & libr. III. epist. 7.*

** *Filii nonnunquam etiam manumitti dicun-
 tur a Jctis; Instit. Quibus modis jus
 & c. & de fiduciar. tutel.*

*** *Ita, cum instinctu Appii Virginia Virginiæ
 filia in servitutem assereretur a M. Clau-
 dio, manus tollebat undique multitudo,
 & se quisque paratum ad spondendum
 Icilio ostendebat. Livius libr. III. c. 46.
 Hec quanquam multo ante facta sunt,
 tamen ad Martialis tempora accommo-
 dari possunt.*

vis manumissis; Recitatorem comparat cum homino injusto, qui manumissos in servitutem redigat; Quinctianum denique cum vindice & assertore. Est igitur sententia verborum Ejus hæc: *Quinctiane, Poeta tuus meos libellos tanquam suos recitat; tu vero identidem nega eos ab ipso compositos esse, ut pudeat ineptus ostentator.* Nihil moror verbum *Tuus*, quod mihi perobscurum videtur in his versibus: satis est, si summam ceterorum verborum intellexisse videar.

§. X. Sed quanquam obscura quædam supersint, tamen id non impedit, quo minus animus expleatur jucundissimæ lectionis voluptate. Quæ quidem tanta fuit in plerisque scriptoribus superiorum temporum, ut Plagium & Plagiarium mallent dicere, * quam furtum & furem, tametsi novissent, Ciceronem ita scripsisse, ut ex his verbis apparet: ** *Stoici restant. Hi quidem non unam aliquam aut alteram a nobis, sed totam ad se nostram philosophiam transtulerunt, atque ut reliqui fures earum rerum, quas ceperunt, signa commutant: sic illi, ut sententiis nostris pro suis uterentur, nomina tanquam rerum notas mutaverunt.*

§. XI. Et quoniam plures sunt MStorum inventorumque fures, quam plagiarii proprie dicti; sensim ita invaluit novus ille significatus, ut omnes illum hodie in ore habeant.

A 4

§. XII.

* *Vid. omnino Thomafius de Plagio litterar.*

Theorem. V. §. 78. seqq.

** *De Finib. libr. V. fol. 142. edit. Sturm.*

§. XII. Est autem observandum, illum ipsum significatum late admodum patere, nec unius generis res declarare. Sed tamen verbo *Plagii* præsertim designatur usus ac professio sententiarum alienarum peculiarium & ignotiorum, quum earum aut inventionem aut artificiosam expolitionem, aut utramque simul, nobis malitiose tribuimus, vel saltem tribuere videmur. Atque iccirco Plagiarii appellantur ii, qui aliena cogitata peculiaria vel ignotiora pro suis maligne venditant, nec auctorum nomina lubenter & prudenter celebrant.

§. XIII. Hæc uberius declarare, fortassis operæ pretium erit. *Usus* igitur appello Plagium, quia mihi nullum verbum occurrit, quod ad omnia plagiorum genera complectenda melius sit & accommodatius. Cum enim quæritur, cur Eusebius, Scioppius aliique sint Plagiarii, recte respondetur, quoniam in scriptis suis utuntur sententiis virorum eruditorum tanquam suis, nulla eorundem facta mentione. Adhæc generalis illa vox *Usus* in verbis subsequentiis commodissime restringitur ac secernitur a ceteris quibuscunque alienorum librorum & sententiarum usibus. Cum contra illi, qui pro genere alia vocabula ponunt, in complures incurrant difficultates, aut saltem mihi quidem incurrere videntur.

§. XIV. Cum dico Plagium esse *usum sententiarum alienarum peculiarium*, primum excludo verba aliena peculiaria, quorum usum sine auctoris

auctoris nomine nemo temere ad plagium referat. Veteres tamen cum aliena verba peculiariter usurparent, auctorum nomina sæpissime adiciebant. Fecerunt hoc Cicero, Plinius, alique. Etenim in verbi vocisque præclaræ inventione non est fere minor gloria, quam in bonæ sententiæ. Non minor enim plerumque utilitas & elegantia in commodo verbo est, quam in opportuna & eleganti sententia. Quod illi haud dubie viderunt, qui ad linguas augendas polindasque societatem inierunt. Quales non Europa solum nostra, sed Asia quoque ostentat; id quod Wagenfeilius, quem honoris causa nomino, præclare condocet. * Quamobrem qui novis vocabulis utuntur, nec inventorem eorum nominant, ii veterum morem negligunt & aliquid peccant, sed plagiarii fortassis non appellabuntur. Deinde verbo *sententiarum* complector omnia inventa, libros, integra capita, singulasque sententias, quæ non auctoris sed alieno nomine publicantur.

§. XV. Quasnam sententias *peculiares* vocem, jam satis clarum est, & ex verbo *ignotiorum*, quod addidi, magis elucet. *Peculiares* sunt ei, qui earum auctor est & inventor. *Ignotiores* quæ dicantur, facile cognoscent illi, qui e Thomasio didicerint ** eas esse quæ longo scholarum usu tritæ non sunt. Ergo huc non pertinent illæ sententiæ, quæ nuper quidem inventæ,

A 5

sed

* In *Geograph.* pag. 816.

** de *Plag.* §. 166, 167. seqq.

sed Ephemeridibus eruditorum paulo copiosius dudum sunt explicatæ. Per Ephemerides enim, quod DEO gratias agimus, fieri solet, ut elegantissima quæque inventa statim enotescant, & simul ac nata sunt, ignorari desinant. Omnes enim ubivis ad ea cognoscenda & vulganda ducuntur, veluti ea quæ nunciis publicis significantur. At hæc talia quam celeriter novitatis gratiam amittunt! Ceterum nihil est, cur diserte moneam, me per *sententias peculiare*s non quasvis intelligere, etiam divino afflatu cognitæ, sed naturales solum. Etenim verba ex consuetudine vitæ sermonisque Romani interpretor, non ex eorum more, qui omnia subtilius differunt & acutius, fortasse vere, sed ad communem utilitatem parum. Verum tamen, ne quis diligentiam meam desideret, breviter hujus admonitionis rationem exponam. Fuisse olim homines, qui ex divino afflatu res singulares & admirandas cognoscerent, & Prophetæ appellarentur, dubitationem nullam habet. Fuisse homines alios, qui res illas ex divino instinctu a Prophetis cognitæ expiscarentur & statim tanquam sibi met ipsis divinitus traditæ profiterentur, pariter ad dubitationem non habet. Id enim constat ex Jeremia, qui Deum ita loquentem inducit: *Ecce ego ulciscar Prophetas, qui sermonem meum alii aliis suffurantur.** Abarbanel certe quidem

* Jerem. XXIII, 30.

dem * & Kimchius ** hanc Jeremiæ sententiam esse, constanter &, ut opinor, recte contendunt. Denique nec illud dubitationem habet, afflatum illum singulis Prophetis, quibus revera obtingebat, ita proprium fuisse, ut gravissime peccarent, qui eum ab illis ad se transferre conarentur. Habet enim opinio Prophetiæ seu afflatus divini tantam præstantiam, ut qui eam falso & temere affectet, auctoritatem DEI parum vereri videatur. Hos igitur vanos afflatus divini ostentatores an Plagiarios appellare liceat, quæritur. Ego id plane nego: alii perseverant. Rationes, inquit, probabiles habemus, tum illas ipsas, quæ modo narratæ sunt, tum alias haud paulo meliores. Etenim Cartesiani, non minus ac Peripatetici, Plagiarios appellant eos, qui alienas cogitationes præstantes nullo sibi jure vindicant. At iidem Cartesiani omnem motum ab ipso DEO proficisci contendunt. Jam vero inventio seu cogitatio rei præclaræ existere non potest sine motu spirituum animalium & tanquam ipsius mentis. Neque divinus afflatus existit sine spirituum animalium & quasi mentis commotione. Ergo inter humanam inventionem & afflatum divinum nihil interest, nisi quod illa res faciliores & naturæ consentaneas tradat, hic præstantiores & sæpe rationem humanam excedentes. Hoc autem discrimen, quod ad causam nostram attinet, valde est exiguum.

* In commentar. ad b. l.

** D. Kimchi in Commentar. ad b. l.

guum. Sed ego has rationes ad duo capita revocari posse puto. Igitur pro duabus solum rationibus habebimus, quicquid nunc allatum est. Ad priorem respondeo primum, usum verborum ei repugnare. Quis est enim, qui verborum usum corrigat, ut posthac Plagiarios appellemus, quos nunc vanos falsosque Prophetas melius nominamus? Deinde verum quidem est, afflatum illum singulis Prophetis proprium esse & graviter peccare illos, qui eo cupide & falso gloriantur. Sed nec dum video, quomodo ex hujusmodi ostentatione & gloriola Plagium conflare possit. Afflatus enim divinus & humana inventio valde differunt. Quanquam igitur humanæ inventionis vanus ostentator Plagiarius appellari potest, tamen afflatus divini falsus ostentator non continuo Plagiarius appellari potest. Sed vero, ut ad posteriorem rationem accedam, acute tollunt adversarii discrimen illud, quod inter afflatum divinum & inventionem humanam intercedit. Quærunť præsidium in desperata Cartesianorum causa. Desperatam merito dico, quod a plurimis explosa est, qui ceteris in rebus Cartesianos lubenter tuentur & defendunt. Cur autem explosa esset, nisi veritati repugnaret, equidem non video. Non est hujus loci, de motus causa & ratione disputare: lectitentur illi, qui dudum hanc provinciam occuparunt, Barrov, Grevv, Leibnizius, alii. Et quanquam desperata non esset hæc Cartesianorum causa, tamen ad eam frustra confugeretur. Nam affla-

tus divinus est factum, & quidem antiquissimum. In judicandis factis, præsertim antiquis, nullus rationi locus est. Critica vero advocanda est. Critica enim docet, quæ verborum & locutionum potestas sit, quæ scriptorum mens & sententia. Si hæc cognita & explorata est, con- quiescere debemus & ab omni judicandi fiducia desistere. Ita cum Archimedes ex longissimo intervallo classem Romanorum incendisse, Apothecarius quidam plantas ex cinere resuscitasse, alii alia mirabilia fecisse dicuntur, licet utique videre, an historias talium hominum intelligamus. Si enim intelligimus, cumulate beati sumus, etiamsi nostro ingenio nostraque arte nihil simile efficere queamus. Ergo, ut ad rem propositam revertar, philosophicis ratiunculis hic quoque nihil agitur, nihil proficitur. Criticis pugnandum est, id est, philologicis; Critica enim nobis hic eadem est, quæ philologia. Videndum igitur, an Prophetæ habuerint insigne, quo naturalem cogitationem a divino afflatu discernere. Si hujusmodi insigne habuerunt, assensu nobis opus est; disputatione abstinendum est, præsertim tam inepta. Nos insigne illud afflatus divini non exponemus. Facit id scriptura sacra, faciunt philologi, * faciunt Theologi.** Ergo manet id, quod negari non potest,

* *Vid. Abrabanel l. c.*

** *l. g. Wisfius Miscell. tom. I. libr. I. c. 15.*

est, fures afflatus divini non esse Plagiarios appellandos.

§. XVI. Porro dixi, Plagium committi, si aut inventionem aut inventionis *artificiosam expolitionem* malitiose sibi sumat is, qui nec inventor est, nec studiosus enarrator. Per artificiosam inventi expositionem non intelligo perfectionem inventorum & scientiarum. Hæc enim ipsa etiam inventio est. Quare si rerum inventionem honestam judicamus & gloriosam: fas est profecto, ut in pari laude versetur expositio & perfectio ingeniosa. Quanquam enim, ut vetus verbum habet, inventis addere facile est: tamen hoc ipsum fieri non potest sine naturæ solertia vel diuturna industria. Quamobrem nec inventionis nec perfectionis fama quisquam se defraudari patietur. Germani certe quanquam fortassis inventæ Typographiæ laudem ab Harlemensibus ad se non possunt juste transferre, tamen, quia rationem illius artis commode tractandæ adinvenērunt, nunquam perfectæ typographiæ gloria se orbari sinent. * Sed per artificiosam expolitionem intelligo narrationem elegantem & copiosam, itemque versionem eorum, quæ ab aliis inventa & ignota lingua tradita sunt. Quoniam enim ita plerumque accidit, ut inventores rerum in scriptis suis mentem suam non satis perspicue curateque exprimant, quanquam, ut hoc fieret, lectoribus expedi-

* *Vid. B. G. Struvii Introduction. ad notit. rei litterar. c. V. §. 4, 5, 6, 7. pag. 203. seqq.*

pediat: apertum est profecto, bene de scientiis mereri, qui diligenter tradunt omnia, quæ ad novum inventum cognoscendum pertineant. Hoc igitur qui faciunt, rem laude dignam perficiunt. Quam laudem quisquis abalienare conatur, nã is plagariis merito annumeratur. Ad hoc genus hominum haud dubie illi quoque accedunt, qui librorum Anglicorum, Gallicorum, Germanicorum, Latinorum, Græcorum versiones sibi affingunt, quas veris auctoribus vere assignare debebant. Cum enim Interpres, præsertim bonus, linguam utramque, & ex qua vertit & in quam vertit, callere debeat, ac præterea rem ipsam cognitam habere: sequitur sane, ex interpretatione quoque tantam doctrinæ famam parari posse, quantam vix inventa quædam adæquent. Non igitur honeste famam aucupatur, qui aliena interpretatione & translatione pro sua utitur.*

§. XVII. Superfunt duo verba descriptionis nostræ, quæ declaranda sunt copiosius. Neque enim, si quæris, omnes Plagarii sunt, qui aliena inventa pro suis tradunt, nisi id *malitiose* fiat & *astute*. Si quis enim joco sibi tribuat alienam inventionem, Plagiarius appellari nequit. Si quis ad tempus, sine cujusquam injuria & detrimento, inventum sibi affingat, Plagii fœdo nomine dehonestari nequit. Si quis Auctores doctoresque suos ingenue celebrarit, sed librarius

eos

* Add. Thomasius meus l. c. §. 146, 147.

seqq.

eos inertia prætermiserit, Plagii culpam nullam ferre potest. Sed plagium si esse & dici debeat, conatus pravus, consilium foedum esse debet. Ubi pravus conatus non apparet, ibi Plagio nullus locus relinquitur. Hæc dubitationem non habent. Verum hæc licet ita sint, tamen nonnunquam non satis attenduntur. Etenim malitia & pravus conatus interdum ibi quæritur, ubi nec debebat nec poterat. Id quod postea demonstrabitur.

§. XVIII. Denique Plagii culpa nec eos vavare diximus, qui alienam inventionem sententiamve maligne sibi tribuere *videntur*. Videntur autem ii hoc facere, qui auctores, quos sequuntur, vel minus sæpe, vel non satis graviter & nervose, vel locis alienis nominant. Sunt autem loci alieni, in quibus ingenuitas & gratus animus tantum lumen non habet, quantum optimus quisque maxime desiderat. Quo-circa mirum non est, si Plagii suspicio cadat in eum, qui auctores præcipuo commodissimoque loco tacet. Mirum item non est, si Plagio affinis credatur is, qui alio libro aliena inventa docet, alio inventores doctoresque suos prædicat; nisi forte alter illorum librorum celebrior præstantiorque sit. Est enim haud dubie major ingenuitatis splendor, cum in celebriore libro doctores nostros laudamus, quam cum in libro ignobili adhuc & obscuro. Fecit hoc Clericus, qui Auctorem, quem in Pneumatologia non laudaverat, in

in Bibliotheca sua celebrat.* Fortassis veterum quidam idem fecerunt, quos nunc nimis audacter interdum accusamus. Cum autem plerique veterum libri perierint, & quorundam sola fragmenta supersint, paulo clementius eos tractare debemus. Neminem, historicum præsertim, unquam poenituit, modestum & prudentem fuisse.

CAPUT II.

DE VARIIS PLAGII GENERIBUS.

§. I.

SI Plagium bene & simpliciter velis dividere, primum omnium, ut opinor, videndum est, unde aliena inventa proficisci soleant & conquiri possint.

§. II. Inventa proficiscuntur ex ingenio tum eruditorum, tum idiotarum; suntque vel humano generi fructuosa, vel infructuosa, jucunda vel injucunda, aut certe non admodum grata. Hinc si qui sunt, qui talia inventa pro suis usurpent, Plagia nascuntur vel *gravia* vel *levia*.

§. III. Conquiri possunt Inventa vel ex convictu & colloquiis, vel ex scriptis. Qui autem rem præclaram ex aliquo viro audivit & ejus inventionem postea sibi tribuit, Plagiarius evadit non minus ac is, qui res præclaras ex scriptis

B

ali-

* *Bibliotheq. Univers. & Historiq. Tom. XXII.*

pag. 271.

alienis haustas pro suis venditat. Sed hic desunt nomina, quæ Plagiis hisce imponantur.

§. IV. Colloquia illa & scripta vel nota sunt vel ignota. Qui res alienas ex colloquio vel scripto noto vulgat tanquam suas, is profecto criminationes incurret. Qui ex ignoto colloquio vel scripto res admirandas & novas vulgat, non accusari vituperarique potest. Atque ita existit *Plagium manifestum & occultum*.

§. V. Sed colloquia nunc a sermone removeamus, ut, quæ de scriptis dicere habemus, tanto facilius expediamus. Quæ de scriptis dicentur, ad colloquia fere poterunt accommodari.

§. VI. Scripta vel publice sunt edita vel nondum edita, quæ nos hic Manuscripta nominabimus. Utraque vel vetusta sunt vel recentiora. Qui ignota scriptorum veterum inventa sibi sumit, *Plagiarius veterum* appellabitur; qui recentiorum ignotos thesauros expilat, *recentiorum Plagiarius* erit.

§. VII. Porro vel apud exteros sunt Manuscripta illa illique libri editi, vel in loco propinquiore. Plagiarius qui exteros expilat, *Plagiarius gentis alienæ*; qui aliter facit, *Plagiarius gentis sue* nominabitur.

§. VIII. Manuscripta & libros vel tota in se transferre conatur Plagiarius, vel quandam eorum partem. Ita emergit *Plagium totale*, ut Thomasius ait, & *partiale*.* Hic etiam *Partem*

ex

* *Theorem. IX.*

ex consuetudine vitæ sermonisque latini interpretor. Intellego igitur verbo partis rem, quæ certam formam & cohærentiam habet cum illa re, ad quam constituendam complendamque pertinet. Sicuti pedem solemus appellare partem humani corporis, quia per formam illam, quam habet, aptus est ut cum reliquo corpore humano cohæreat & id absolvat ac perficiat. Hanc verbi significationem si teneamus, non est periculum, ne totale & parziale Plagium cum magno & parvo confundamus. Qua de re deinceps dicetur.

§. IX. Scilicet cum ex MSto vel libro edito paucas sententias peculiare arrogat Plagiarius, *parvum* existit *Plagium*: cum plures, *magnum*.

§. X. Si ubique auctoris verba retineat Plagiarius, *crassum* emergit *plagium*: Sin alienas res verbis suis exponat, *subtile*. Malim commodiora vocabula, sed nec Thomasio, quem auctorem vehementer sequor, meliora occurrunt.* Imo vero habet vir doctissimus meliora:** ea igitur teneamus, ita ut Plagia superioris generis *vestita* vel *togata*, posterioris *denudata* nominemus. *Togata*, tum quia tam bene noscitantur, quam olim ex toga Romanus civis, ubicunque versabatur, tum quia togam quasi nondum exuerunt. *Denudata*, quia veste sua quasi spoliata sunt. Verba enim sunt tanquam

B 2

vestis

* §. 272. seqq.

** §. 114. seqq.

vestis aliqua cogitationum , quas consecrantur Plagiarii.

§. XI. Superfunt aliæ divisiones bene multæ, sed quas hic non possumus enarrare, nisi breviter. Sunt enim plagia metus, sunt plagia invidiæ, sunt pigritiæ plagia; ad summam, ne me longum esse oporteat, nulla voluntatis, nulla intellectus labes est, quæ novum plagii genus non foveat vel procreet. Sed cum nondum demonstraverimus, quemadmodum plagia ex intellectu & voluntate , velut fontibus, promanent: non licet nobis hic diu commorari , ut tanto citius ad eos fontes perveniamus. Interim locus attingendus fuit , ne res. cum primis necessarias prætermittere videremur.

§. XII. Ceterum cum, ut dixi, alio prope-remus, paulisper tamen ad divisiones respiciendum est superiores. De iis enim illud dicere habemus, nihil esse, quod vereamur , ne infructuosæ sint & supervacaneæ. Pertinent enim omnes vel ad augendam plagii vitiositatem, vel ad Plagiarios convincendos vel ad excusandos quodammodo. Quod ex sermonis progressu perspicuum erit. Utilia maxime appetimus. Non igitur nec veteres divisiones repetendas censuissem, nec novas adjecissem, nisi aliquem earum fructum sperarem. Sin, quod nolim, fructus nullus consequetur, non erit fortassis spes utilitatis innocua vituperanda. Nos certe quidem in ponderanda plagiorum turpitudine usum ostendemus, fructumque percipiemus.

CAPUT III.
DE ORIGINE PLAGII EX PER-
VERSITATE HUMANÆ VOLUN-
TATIS.

§. I.

Habet humanum genus a DEO Optimo Maximo & membra perfectissima, & facultates animæ præstantissimas: hisce naturam ordinemque rerum contemplari & optima quæque velle, illis cogitata perficere potest. Et quia potest, procul dubio etiam debet. Debet autem eo ordine & modo, qui veræ sapientiæ convenientissimus est. Est autem convenientissimus ille, qui primo voluntatis humanæ perversitati medetur, ut deinde singula cujusvis rei momenta ab intellectu circumspecto ponderari, & optima quæque consilia impigre explicari ac perfici queant. Semper enim actio cum contemplatione debet esse conjunctissima, hæc enim sine ille salubris & frugifera non est: at quæ frugifera non sunt, ea nobis carissima & antiquissima esse non debent.*

§. II. Illi igitur, qui ordinem istum, quem

B 3

dixi,

* *Strabo Geograph. libr. I. pag. II. καὶ γὰρ, inquit, τούτων (μαθημάτων) τὸ χρησιμὸν αἰεὶ μᾶλλον λεπτεῖον καὶ τὸ πιεσώτερον. Add. Plato de Republ. libr. IV. pag. m. 454. Lactant. III. Instit. divin. c. XI. n. 2. pag.*

dixi, tenent atque actionem cum contemplatione jungunt, merito sapientes appellantur. Sapientia enim non est ostentatio acuminis & scientiæ, sed viva bonarum rerum cognitio & usus. Sunt autem res bonæ potissimum illæ, quæ DEI naturam cultumque continent, vitam nostram conservant, affectus consopiant, communem omnium pacem & tranquillitatem amplificent & confirmant.

§. III. Verum inter philosophos, qui usque ab ultimis temporibus ad hanc ætatem nostram floruerunt, pauci sunt utique, qui veræ illius & germanæ sapientiæ solidam & expressam effigiem tenuerunt, plerique umbra solum & imagine sapientiæ usi sunt. Est enim voluntas humana sui ipsius quasi lena quædam & blanda conciliatrix, quæ pravæ & inanes cupiditates non restinguit, sed incendit & exfulcit. Hinc in rebus vanis considerandis olim desudatur, de moribus & vita parum laboratur. Quisque officio suo se satisfacere putat, si libros doctos lætetur & admiretur, etiamsi de sapientia ipso vitæ instituto exprimenda sollicitus non sit. Plerique saltem consensum concentumque vitæ ac scientiæ præ concentu scientiæ præceptorumque inter se contemnunt & despiciunt.*

§. IV.

* Vid. Quintilianus *Instit. Orator. in proœmio*, ubi de hac eadem re graviter disputat. De *Græcis Philosophis* vid. *Vitringæ Obs. Sacr. libr. III. c. XII.* & *Gellii Noctes Attic. libr.*

§. IV. Quanto autem illustrior meliorque est ille præceptorum & doctrinarum concentus, tanto magis Auctor illius in oculis eruditorum plerorumque fertur tantoque majoribus laudibus in cælum extollitur.

§. V. Nonnulli tamen laudibus istis obstant & æmulantur. Iccirco etiam scribunt, sed cum ex ingenio suo nihil boni promere possint, alienos libros exscribunt: ast ne exscripsisse videantur, sedulo cavent. Famam enim consequantur, quam se assecuturos esse diffidunt, si alieno adjumento usi esse videantur. Privatim quidem sine dubio probant illud Antonini: *μη ἀισχύνης βοηθήμεν*, ne te alieni pudeat auxiliis, * sed publice id profiteri turpe censent. Quin etiam tanto lubentius & confidentius aliena volumina exscribunt, quanto facilius est expilare, quam legitime parare. Experiundo discunt, quam operosa res sit veritati convenienter cogitare, ideas apte componere, nihil temere, nihil incongrue dicere. Experiundo discunt, quam sit retractatio tædiosa, sine qua tamen nihil scribitur, quod albo calculo dignentur eruditi.

§. VI. Neque vero eam solum ob causam, ut famam consequantur, aliena inventa sibi su-

B, 4

munt

X. cap. 22. De Sinesibus videatur Theophilus Spizelius in Commentario de re litteraria Sinesium sect. XII. pag. 235, 236.

* libr. VII. *Dei sours* §. 5. pag. 171. edit. Casaubon. adde Celsum de Medicina libr. II. cap. XIV. edit. Almelov. Google

munt complures, sed etiam ut famam vel legitime vel inhoneste partam tueantur & amplificent, Verentur scilicet, ne amittant existimationem, quam sibi dudum pepererunt, nisi ad alienas inventiones identidem cuniculos agant. Quod quidem vitium sæpe non est superbi & arrogantis animi, sed ab adulatoribus male credulis excoecati. Quocirca qui assentatoribus & adulatoribus aures patefaciunt, ad expilandos aliorum libros facile aggrediuntur. Cum enim vident, esse quosdam, qui ipsis laudem novarum inventionum lubenter debeant & adsignent, facile adducuntur, ut inventiones aliunde furtim sibi conquirant, ne adultores credulitatis dulcedine priventur.

§. VII. Alii indignatione perpelluntur ad eos reticendos, quorum inventis utuntur. Cum enim vident, se in libris gratis & communiter probatis non nominari, quanquam id commode fieri potuerit aut fortassis etiam debuerit; quovis modo istud famæ detrimentum ulciscuntur. Celant igitur, quoad possunt, ejus generis libros, nec eorum præstantiam & merita in scriptis suis prædicant. Quod quidem tam fidenter & impune se facere posse putant, ut sinistra eruditorum judicia plane non morentur. Quod enim aliis in ipsos licuit, id sibi in eosdem licere putant. Igitur imitantur eos, qui cum sua poma a vicino sibi detracta & communibus amicis divisa esse audiunt, omni se culpa vacare credunt, cum iisdem amicis in hortum suum venienti-

entibus tum sua, tum eidem vicino detracta poema largiantur.

§. VIII. Sunt alii scriptores, qui se beatissimos judicant, cum præclaris, licet alienis, sententiis librum suum exornarunt. Sed ne lectores illi, quibus potissimum scripserunt, in ejusdem felicitatis societatem plene & statim veniant, auctores istarum sententiarum studiose occultant. Invidia igitur hisce suadet idem vitium, quod aliis tuendæ augendæque existimationis cupiditas, vel periculi & calumniarum metus, de quo deinceps dicemus.

§. IX. Cum invidiosa sæpe ac periculosa sit approbatio scriptoris, qui occultam veritatem inquisivit, quæsitam invenit, inventam professus est, id agunt nonnulli, ut odiosi auctoris inventa quidem usurpent, sed nomen dissimulent, ne in odii ac calumniarum societatem veniant. Cum enim sciant, veritatem omnem satis per se commendabilem esse & invictam stare *, nisi odioso novatoris & novitatis nomine inusta & quasi supplantata cadat: officio se suo satisfacisse putant, cum, inventore spreto, ipsam veritatem diligant & commendent. Quocirca nihil causæ putant esse, ut in scriptis suis Reuchlinos, Galilæos, Harveyos, Cartesios, Borellios, Pufendorfos collaudent, quamvis eorum bona & vera præcepta publico assensu digna censeant. Scilicet Rene-

B 5

rios

* *Add. Stobæum Serm. V. p. m. 73. & 136. edit. Tigur. A. 1559. Sed res ipsa loquitur, testimoniis non est opus.*

rios beatos judicant, Regios infortunatos, quod eorum similima studia dissimilimus eventus est consecutus. Alteros enim, etiam mortuos, propter modestiam summum desiderium, memoria & honos prosecutus est eruditorum: alteros propter vehementiam tanquam sacrilegos & religionum corruptores Voëtii divexarunt, quamvis nihil docerent, nisi, quod nunc divinum ac salutare præceptum est, sanguinem per arterias & venas in orbem ire.* Sed tamen qui erga inventores rerum ita sunt affecti & animati, culpa non vacant, quamvis eam temporum morumque ratio sæpe aut tollat, aut certe imminuat. Si Sarpus sis, neque tamen aperte quamvis veritatem & veritatis defensores propugnes, vereor ut te viris bonis & fortibus purgare possis. Plus DEO & honestatis conscientiae tribuendum est, quam affectibus & imbecillitati humanæ naturæ.

§. X. Multi, qui scripti cujusdam forte inventi auctorem ignorant, pigritia deterrentur, ne auctorem illum curiose perveſtigent, antequam ejus libro nomen suum præfigant. Eadem negligentia sæpe causa est, quamobrem aliqui non prædicent auctorem, cujus nomen perspectum habent. Nempe sunt quidam tanta socordia, ut auctorum honestam commemorationem parum eurent, quamvis eorum inventa suos in libros transtulerint. Nomen adscribere gravantur, inventa exscribere non gravantur. Scilicet ita sunt homines quidam, beneficia nulla satis magna

* Vid. Bailletus in Vita Cartesii.

magna sunt ad accipiendum, sed parva nimis ad gratias agendas. Semper utilitates ex aliorum labore capere, jucundum est: semel gratum animum vel paucis verbis testari, id demum ingratum est & molestum.

§. XI. Ex diffidentia quoque nasci solet plagiū, non minus, quam ex contemptu & pigritia. Quidam cum resciverunt experimentum, quod ad usum revocare non possunt; cum inaudierunt ratiocinationem, quam non omnino intelligunt; temperare sibi non valent, quin, ubi se occasio dat, dissimulato auctore, experimentum illud aut ratiocinationem proponant. Famam ex iis nullam expectant, quod imbecillitatis suæ conscientia omnem famæ spem, in ipsa quasi herba, supprimat. Diffidendi vero causam eam habent, quod memoria teneant, multas res audientibus miraculo fuisse, quæ ore pleniore narrantibus ruborem attulerunt. Nolo hic lapidem illum Bononiensem commemorare, qui, ut constat, narratori pudorem expressit; cum haud dubie ignis esset, quicquid de isto lapide dicebatur: tota Philosophi Stagiritæ commentatio de animalibus plena est lepidorum hominum commentis. Ergo his talibus qui assentire nosunt, partim arrogantia id faciunt, partim animi quodam torpore. Quemadmodum enim easdem delicias alii propter ignobilem ortum, alii propter ingens pretium contemnunt, quamvis utrique earum amore clanculum flagrent: ita idem experimentum vel ratiocinium alius pro-

propter famam tanquam suum venditat, alius propter ingenii sui imbecillitatem & alienæ fraudis & jactantiæ suspicionem, dissimulato auctore, simpliciter & dubitanter proponit.

§. XII. Infinita cupiditatum varietas est: hinc plagium aliud ex alio fonte promanat. Quidam ita ad assentationem facti sunt a natura, ut spe præmii vel favoris nihil habeant jucundius, nihil antiquius, nihil melius. Quocirca cum Patronum nacti sunt improbe tristem & austerum; quicquid illi stomachum movet, curiose declinant & aspernantur. Quod si igitur fiat, ut in rem pulchram & splendidam incidant, qua scriptum suum præclare possint ornare, tum statim, an Patrono etiam grata sit futura, dispiciunt. Si videant ingratham futuram, neque tamen omitteendam esse, ne scripto gratia quædam & amœnitas detrahatur; auctoris inventorisque nomen tollendum existimant. Ita enim suspicantur fore, ut Patronum sibi retineant atque præmium etiam adipiscantur. Malunt igitur Patroni genio vafre deservire, quam veritati officium constanter & ingenue præstare.

§. XIII. Atque hi sunt affectus illi, ex quibus Plagium fere solet exoriri. Qui plagiariorum historiam scribunt, si ad has causas attendant, majorem voluptatem percipient, quam eas si contemnant ac prætermittant. Lectoribus etiam suis rem gratam facient, cum humanorum ingeniorum varietatem, etiam in plagiis, cognoverint. Quanquam vero nos etiam ipsa scientiarum, in
qui-

quibus Plagiarii versantur, jucundissima varietas magna voluptate perfundat: tamen potissima voluptas ex ipsa præmiorum, quæ Plagiarii confectantur, & periculorum, quæ averfantur, varietate existit. Quem enim nostrum pervicax ille Cardanus non cum quadam miseratione delectat? quæ cum Christi Servatoris thema natalitium (ut Astrologi dicunt) proposuisset, cruciatus & miseras maluit perferre, quam confessione Plagii & nominatione illorum, quos imitabatur, devitare.* Si præmium, quod ante oculos fortassis habuit, (neque enim quicquam fidenter assevero) scire velis, præter inanem & calamitosam sapientiæ gloriolam nihil reperies. Quid enim Astrologia vanius? quid ineptius? At hominem eo vesaniæ procedere, ut pro infania nec miseras recuset; id cui non est admirabilitati, nescio quid tandem insolens & mirabile videatur. Sed nos telam nostram pertexemus.

CAPUT IV.

DE ORTU PLAGII AB INTELLECTU.

§. I.

Vereor, ne sint Scriptores nonnulli, qui doctores suos non ob affectuum vehementiam, ut illi quos modo notavimus, sed propterea

* *Vid. Baile Dictionair. Critiq. sub voce Cardanus.*

pterea taceant, quod & honestatem & utilitatem nominationis Auctorum ignorent. Nihil enim causæ est, cur hic infœcundam & effœtam putemus ignorantiam, cum ceteris in rebus felix multorum peccatorum parens sit. Neque enim nominationis illius honestas & utilitas tam est perspicua, ut clarissimis Mathematicorum postulatis æquiparari possit. At quæ tam manifesta non sunt, ea fere nonnullis ignota solent esse, iis præsertim, quibus præter voluntatem & cogitationem accidit, ut Scriptorum numerum augeant, cum ætatem suam nec in libris lectitandis nec viris doctis audiendis consumserint.

§. II. Nempe fieri solet nonnunquam, ut ingenia ex ipsis opificum officinis efflorescant. Cum enim vel in longinquis itineribus multa vulgo incognita viderint & in pugillares suos congesserint, vel repente ac tanquam virgula divina in rem inauditam inciderint: tum sæpe fit, ut ad observationes suas edendas animum applicent vel sua sponte vel aliorum hortatu. Ita Alexander Oliverius Oexmelinius, qui Chirurgus erat, memoriæ prædedit, quæ in America viderat. Ita Drebbelius rusticus & thermometrorum inventor, ita Zacharias Jansenius civis Middelburgensis & tuborum auctor, ita Marinus civis Laxovienfis & bombardæ Pneumaticæ inventor, ita Hautschius machinæ Hautschianæ parens inventa sua litteris mandare potuerant, non minus, quam Joannes Grauntius civis Londinensis in tabulas Mortuorum observationes suas, & Rembran-

branzius rusticus sutor res mathematicas. Annon vero, si hoc faciant, accidere potest, ut alienas etiam observationes admisceant? Annon igitur tum plagiariis annumerari possint, quod animi sui complicatam notionem non evolverint, ut viderent, an facti illius ratio sibi omnino constaret. Nemo certe negare potest, hæc aliquando contingere posse. At quæ contingere possunt, haud dubie aut olim contingent aut dudum contigerunt. Si Olearius itineris Persici auctor, ut Murrhii constanter affirmavit*, non ex suis pugillaribus, sed ex Murrhii commentariis librum suum composuit, credibile est profecto, idiotas etiam ex alienis commentariis nomen sibi parare posse & aliquando solere.

§. III. Sed quanquam hæc opinabilia tantum videantur, tamen nec alii modi desunt, quibus fieri possit, ut in quorundam scriptis, ex inscitia, doctorum auctorumque nulla fiat mentio. Mihi homo quidam notus est, qui cum librum manuscriptum forte nactus esset, statim eum pro suo edendum curabat. Sed hoc ei parum erat, nisi flagitium flagitio cumularet. Quamobrem cum auctores, qui in margine positi erant, propter scripturæ obscuritatem divinare non posset, eos plane omittendos statuebat. Ita Plagii crimen etiam cum auctore suo communicabat.

§. IV.

* *Hoc ego a viro fide dignissimo accepi, qui a Murrhio ipso audierat Riga. De re ipsa viderint eruditi. Nostrum hic non est litem decidere.*

§. IV. Si quis existimet, hæc non solum in alienis manuscriptis contingere posse, sed etiam in propriis, nihil magnopere repugnabo. Etenim si quis scriptor sub finem vitæ librum edat, quem adolescens composuit, fieri potest, ut auctores, unde præcipua sumta sunt, non recordetur, atque ita Plagii periculum adeat. Exemplum in promptu est, sed alibi commemorandum.

§. V. Imitatio etiam, quæ cum ignoratione juris & æquitatis conjuncta est, multos ad inventorum nomina reticenda illectat, ante, quam officii rationem inierint. Quidam enim cum vident, esse quosdam eruditos qui sibi ipsis multa tribuant nec temere quenquam doctorem agnoscant, continuo viam sibi communitam esse credunt, quam tuto insistant. Quæ alii, præsertim viri docti & communiter probati, licenter & impune fecerunt, ea sibi honesta & gloriosa arbitrantur. Sed vero qui sic animati sunt, paulo quidem excusatius peccant, quam erroris istius auctores & principes; sed leges, quas philosophia imitatoribus præscribit, omnem culpam ab iis non remouent.

§. VI. In scriptoribus iis, qui obscuram notionem habent officii, quod in nominandis doctoribus suis usurpare deet, oritur dubitatio. Quæ & ipsa nonnunquam causa est, ut auctores non ita, ut par est, ubique commemorentur. Quemadmodum enim in vita communi leges pleæræque ab iis præsertim violantur, qui eas bene & sapienter interpretari non possunt: ita in re literari:

teraria leges injucundas facile conculcant & negligunt, qui non satis docti sunt & eruditi. Qua ex re fit, ut animi sæpe ad peccandum inclinentur ante, quam officii ratio pervestigata sit & inventa. Ut enim libra facile impellitur in eam partem, quam malitia deprimat: sic animus scriptoris, cum in deliberando fluctuatur, facile tandem ad eam partem adhærescit, ad quam spes impunitatis vel etiam præmii sese aggregat. Sane cum ii, qui de officio nihil habent dubitare, ad peccandum tamen perpellantur; quid illos facturos arbitramur, quibus prava libido rationes quasdam suppeditat? Si præsertim hi ita comparati sint, ut argumenta non ponderare, sed numerare solum queant, aut rationum numerum parum attendant. Hi tales, non dubito, quin ita secum ratiocinentur: Equidem grati animi est, aperte profiteri, per quem profeceris, sed fortassis ea, quæ nunc doceo, vulgaris sunt & omnibus passeribus nota. Galli certe scriptis suis aliena nomina non interponunt temere, cur igitur ego morem tam acutæ gentis adsperner? Est scriptor ille, quem ego sequor, in magna auctoritate, cujus omnia dicta velut oracula excipiuntur & studiose vulgantur: ergo nihil est, quod hujusmodi sententiis nomen auctoris apponam. Et quanquam non satis exploratæ omnibus & perspectæ sint illius auctoris sententiæ, tamen nihil forte novi excogitari potest ac doceri. Veteres enim dudum omnia præceperunt, nos vetera tantum repetimus. Quid est

est igitur, quod in nominandis rerum vetustissimarum incertis auctoribus tempus teram? Richerius multis ludibrium debet, quod studiorum rationem traditurus, Deum nescio quem obtestatur, ut sibi veterum sententiis libere & sine opprobrio uti liceat. Quibus quidem & abstinere sine lectorum detrimento, & uti sine flagitio poterat, quamvis ab illo DEO veniam non postulasset; cum nihil admirandum & magnifica laude dignum afferat. Quocirca ne ego quoque similem ob causam deridear, auctorum reticentia cavebo. Sarpus noluit libros ita scribi, ut ad alios scriptores lector esset allegandus. Ergo tanti viri auctoritatem sequar, & hoc mihi negotii datum esse putabo, ut omnia, quæ ad institutum meum pertineant, accurate explicem nec ullos temere scriptores commendem. Quod si vero collectanea mea velim exhaurire, & quæcunque possum, cumulare; haud dubie rem faciam cum supervacaneam & multis gravem, (quis enim lectitat & inquirit locos citatos?) tum mihi permolestam, quod universa scriptorum loca denuo sint quærenda & diligenter annotanda, ne lectores curiosos frustrari videar. Atque, si maxime auctorum sententias cumulem, tamen mihi parum consulam. Etenim ita lectores politulos a legendo deterrebo. Hi enim semper suspicantur, iudicii vim cum multa lectione non esse conjunctam. At iudicio plus tribuendum, quam multæ lectionis famæ. Habuimus igitur sententiarum citandarum delectum?

ctum? Utique, nisi fallor. Sed tum limatulis lectoribus me non tam probaverim, quam infinite lectionis fautores offenderim. His enim nihil probatur, præterquam ea quæ consensu lecentorum auctorum confirmantur. Quid igitur faciam? testem & auctorem appellabo neminem. Ita simul fiet, ut omnem litigandi materiam ad vivum reserem. Semper enim ii, qui summum bonum in litibus ponunt, aliter interpretantur auctores, ac interpretandi sunt. Neque fortassis duos invenias, qui in auctoribus interpretandis consentiant, quod ex præjudicatis opinionibus quisque alterius mentem & verba iudicet. Adhæc quos demum testes appellem, quos auctores mihi nominem? Gallosne an Anglos, an Germanos, an Italos, an Getam quendam & Sarmatam? Hic ego vero in quendam quasi labyrinthum incidam, unde me expedire nunquam possim. Jam sentio profecto, quantæ scriptorem difficultates circumstant in alienis libris citandis! Gallorum enim superbia & in quosvis peregrinos contumelia quam est invisa & odiosa! Igitur si a Gallis quicquam didicisse videat, multorum offensam & vituperia declinare non potero, quamvis nonnulli ob eam ipsam causam me sint collaudaturi. Utram igitur harum partium sequi debeat, difficile est intellectu. Anglorum ingenia quisque non stultissimis merito admiratur, sed cum eorum lingua, qua pene sola utuntur, nondum sit multos cultores amatoresque invenerit, parum mihi sapere videat, si ad

ignotos & barbaros libros amandem lectores meos. Ne nunc gentis illius libertatem memorem, quæ multis, inepte fortassis & improbe, sed tamen suspecta est. Germani quanquam & industria & scribendi elegantia & judicio ceteras gentes adæquent, tamen si audaculos quosdam judices audias, in eruditorum choro vix habent, ubi pedem ponant. Cur igitur sententias eorum mihi faultrices advocem, quæ contemtionis forent effectrices. Italia olim, uno quasi in angulo, quam magnos quantaque industriae conspiratione consentientes habuit eruditorum greges! Sed nunc cum Itali contra fulmen Inquisitionis sacrae timidiores sint, ex infinita multitudine ita contracta res est & adducta in angustum, ut vix paucissimos numerare possis. Quare si Italos laudare auctores velim, forsitan non minus irridear, quam si ex ergastulo ingenuum & liberalem hominem produci posse existimem. Ex Sarmatia nihil præclari, nihil novi expectant eruditi. Ad Turcas vero si provocem, fortassis barbariem & ineptias architectari videar. Ista gens enim in veritate pervestiganda tuendaque plane nihil, nedum generosum quicquam & præclarum sapere putatur, quamvis revera apud Turcas viri docti & politissimæ artes florent. Quod quidem cum aliunde constet, tum ex eo quoque intelligitur, quod illi octo millia falsitatum in Corano, quem vocant, non inviti concedant. At qui in dignoscendis judicandisque rebus hæcenus profecerunt, ut adeo Muham-

medum ipsum, cui plurimum tribuunt, errasse profiteantur, nã ii veritatem amant & opiniones vendibiliore & sectæ suæ honestiores aspernari videntur. Quod sapientum utique proprium est. Arabes ne nomen, interdicit Malebranchius, qui eos ostentationis causa ab iis afferri clamat, qui nunquam Arabem pictum, ut dicitur, viderunt. Quanto magis igitur omnium convicio urgeat, si ex China Confucium accessam? Qui quidem cum antiquis auctoribus annumerari queat, vel ob eam causam religioso tegendus est silentio, ne Perraltii contra me exsurgant. Hi enim veteribus recentiores anteponunt etiam, non solum opponunt. Sin recentiores observem & colam, veterum contemtor aliis videbor. Ergo forsitan modo hos, modo illos collaudem? sed tum non satis mihi constare videbor. Cum enim verissimum sit illud Plinii: Stultum est ad imitandum non optima quæque proponere; & tamen haud dubie aut recentiores aut veteres potiores judicari debeant, certe quoquo me verterim, offendam: cum nondum aut veterum aut recentiorum scriptorum merita satis explorata habeamus & perspecta. Hanc igitur Charybdin non potero effugere rectius, quam si nervos ingenii mei intendam ipse veteresque & recentiores juxta habeam. Tempus illud, quod lectione alienorum scriptorum consumendum est ei, qui multos scriptores laudare gessit, ego meditationi impendam. Ita fiet, ut mihi tribuere possim ea, quæ lectores illi,

tanquam servi anagnostæ, aliis accepta ferre coguntur. Verum ne sic quidem satis explico consilium. An enim ignoro, esse quosdam qui mirificis laudibus apes ornent, quod ex variis multisque floribus mel conquirant, araneas contra insectentur, quod ex se fila ignobilia & vilia expromant. Forsitan igitur desistam ab instituto? Non certe. Vetus enim verbum est, similitudines claudicare. Potior mihi ille paterfamilias est, qui vitam simpliciter & honeste degit, quam qui Americanorum & Indorum vasa convehit, quæ inepte vendit & ostendet. Lubenter ad eorum me aggrego iudicium, qui novis philosophiæ doctoribus non solum libros apertos proponunt, & ut ab iis sapientiam porro petant, cohortantur; sed etiam libros istos claudunt, & ut a se ipsis etiam discant, severe monent. Sed si alias mediter, alias lectitem, paucos potero lectitare. Ita fiet, ut vel Gallos tantum vel Anglos, vel Batavos auctores nominare possim. Tum vero vel Gallis, vel Anglis, vel Batavis adulari videbor, licet eos partim tantum legerim & laude dignos putem. Sed dubitandi finem non reperio. Illud igitur unum dico: Non liquet.

§. VII. Ita, nisi fallor, secum ratiocinantur scriptores quidam, qui officii sui & veritatis non sunt satis boni existimatores. Et sane quædam earum rationum mihi quidem non prorsus contemnendæ videntur; neque fortassis ex malo animo semper proficiscuntur. Non dubito ve-

ro, quin omnis illa dubitatio tolleretur, si liber extaret, quo de scriptorum officio in prædicandis citandisque auctoribus differeretur. Adhuc enim, quod equidem sciam, nemo fuit, qui ea de re copiose accurateque disputaret. Id quod eo magis miror, quod, sine officii illius notitia, furti litterarii natura non satis intelligitur, multo minus vituperatio ejus curatioque recte suscipitur. Quemadmodum enim furti ac calumniæ turpitudine non noscitur, nisi dominium rerum & usus sermonis plene cognoscatur: ita in furto litterario judicando facile offendas, si officium, quod in prædicandis doctoribus suis usurpare debent scriptores, exploratum non habeas. Quamobrem uti Medici Lommios Wedeliosque magnis laudibus ornant, quod in declarandis morborum rationibus præclare versati sunt: ita nos semper Thomæsum suspicemus, quod ad furti litterarii rationem explicandam magnam eruditionem & curam attulit. Sed tamen si quis vir doctus officium scriptorum in auctoribus prædicandis curiose demonstraret, rem sibi honestissimam, omnibus jucundissimam utilissimamque profecto faceret.

§. VIII. Casum pene præterissem, qui & ipse ad Plagii famam & suspicionem aliquod sæpe momentum affert. Sed quoniam de illa Plagii origine disputamus, cujus culpa in auctores conferri potest, nihil magnopere peccassemus, si casum prætermissemus. Dantur tamen casus, qui prævideri possunt & præcaeri. Sed cum

non præcauentur, tum vel imprudentia, vel pigritia similesve res in culpa sunt. Quamobrem casus hîc pro nova & quibusdam plagiis propria causa non habetur. Id quod contra Peripateticos monendum fuit, quorum magister fortunam & casum in rerum naturalium causis numerat, * & prout multo potiori jure in rerum moralium.

CAPUT V.

DE ORTU PLAGII EX VITIOSÆ VOLUNTATIS ET INTELLECTUS CONJUNCTIONE.

§. I.

Qui facinorum vitiorumque humanorum causas quærunt, identidem reperiunt, ad idem facinus vitiumve plura sæpe invitamenta & causas concurrere. Modo voluptas & honos, modo pecunia & honos, modo aliæ cupiditates ad facinus aliquod invitant & illectant. Idem sæpe in Plagio contingit. Videas enim, alias diffidentiam & arrogantiam, alias arrogantiam & invidiam, nonnunquam imitationem & pigritiam, aliosque affectus & dubitationes aliter conjungi.

§. II. Si quis auctor inventa sua ita descripserit, ut nulla magnopere causa appareat, cur ejus diligentia & judicio confidamus, Plagio se vix abstinébunt quidam ejus lectores. Cum enim dubitant, an experimentum accurate & crebro factum sit, an res curiose ponderata & fideli-

* *libr. II. Physic. r. IV. & V.*

fideliter explorata sit; tum maxime nonnulli experimentum aliave cogitata tanquam conjecturas suas tradere, ut credulitatis suspensionem deciment, quam alienam fœcordiam sequi.

§. III. Ut intelligatur, quid ad idem plagium efficere possit imitatio, metus & arrogantia, ex Simonio producam exemplum memorabile & ad famam auctoris sordidum. Simonii verba, ut ea nos quidem interpretamur, sunt illa: Bibliorum versionibus, quas a Protestantibus, habemus, illam cui nomen REnati Benedicti doctoris Parisiensis præfixum est, annumerare nullus dubito. Versionis istius historia omnino est lepida. Doctor ille cum vidisset, Logicæ Aristotelicæ novam quandam versionem magnam factam esse, quamvis interpret linguam Græcam nesciret, statuit versionem Gallicam Bibliorum de Hebraico Græcoque sermone expressam, edere; quanquam, ut ipse fatetur, nec Hebraice nec Græce sciret. Hoc consilium ut facilis perficeret, translationis gallicæ Genevensis, verba quædam solummodo oblevit, & alia, quæ idem valerent, adscripsit. Sed importunitate, Typographorum accidit, ut illa ipsa folia sic, uti diximus, correctæ non fidelissime exscriberentur. Quæ causa erat, cur Theologi Parisienses, cum verbum Coenæ & alia consimilia Genevæ nata ibi reperissent, novam illam bibliorum editionem aperte condemnarent, tametsi,

C 5

colle-

* *Histoire Critique du V. Testam. lib. II. Chapitre*

25. pag. 352

„ collegæ nomen gereret. Postmodum Benedi-
 „tus ille ingenue fassus est lepidam rationem,
 „qua factum esset, ut translatio illa ipsius nomen
 „sortiretur. Si paulo fuisset solertior, haud du-
 „bie idoneus Scripturæ Sacræ interpres habitus
 „esset, non minus ac complures alii, qui cum
 „doctorem illum linguarum sacrarum peritia,
 „non superarent, tamen magna in laude versati
 „sunt. Hactenus Simonius.

§. IV. Nullum Plagium tam ridiculum est
 & ineptum, quam illud, quod ex pigritia & ar-
 rogantia nascitur. Quo magis enim arrogan-
 tia se effert & ostentat, eo minus latere potest
 ejus turpitude. Quod uno exemplo facile com-
 probabimus. Suppeditat istud idem Simonius,*
 qui modo Benedictum notaverat. Vavassor, in-
 „quit, in præfatione Commentarii sui nequic-
 „quam asseverat, se cognitioni Scripturæ Sacræ
 „quadraginta annos omnino impendisse. Nun-
 „quam id lectoribus suis persuadebit. Iis enim
 „statim occurant errores graves & tam erudito
 „homine indigni. Etenim cum primum Jobi
 „librum partitur, Moſen doctorem Judaicum &
 „Moſen filium Mæmonis itidem Judaicum do-
 „ctorem distinguit, quasi duo scriptores essent.
 „Liber qui *Deſtor Perplexorum* appellatur, si Va-
 „vassorem audias, non est idem ille, qui *Morè*
 „*Nebochim* inscribitur. Moſes, ut Vavassor vult,
 Jobi librum historiam esse contendit, sed Moſes

Ma-

* *Epist. XXIV. pag. 178. Verba gallica latine
 versa exhibemus, brevitatis causa.*

Mæmonis filius librum Jobi pro fabula habuit. Admissi filium teneatis amici. Hæc argumento nobis sunt, Vavassorem, qui in litteris humanioribus tam perfectus erat, & tam multos Græcos Latinosque scriptores legerat, ne rudimenta quidem Hebraicæ linguæ calluisse, neque unquam Judaicos doctores consuluisse. Sed nihilo secius ad Hebraicum sermonem provocat, & doctores Judæos testes advocat. Verum tum Mercorum, virum in lingua Hebraica versatissimum, ducem sequitur. Hæc Simonius. Ex dictis elucet magna Vavassoris arrogantia, cum Hebraicæ linguæ scientiam sibi tribuat, quam profus ignorabat. Elucet etiam foeda pigritia, quæ tanta fuit, ut ne vocabularia quidem consuleret, quamvis ex iis continuo scire potuisset, quid More Nebochim sonaret. Elucet denique, hominem Plagiarium esse.

§. V. Hæc, quæ jam attulimus, omnino declarant, quam amice voluntatis & intellectus vitia ad idem plagium sæpe conspirent, & quam voluntatis vitia per se idem efficiant. Ab historicis qui plura volent, exempla petent. Nos, pro instituti modo, paucissimis contenti sumus.

§. VI. Ceterum quanquam in furto litterario & ignorantia & dubitationis aliqua partes sunt; tamen potiores metui, invidia, ostentationi, indignationi ceterisque affectibus merito tribuantur. Scriptores igitur, qui horum affectuum instinctu aguntur, nemini dubium est, quin peccent: quantum vero sit illorum peccatum, satis qui-

quidem certe adhuc dubium est. Nos pro virili planum id facere laborabimus. Sin conatui defuturus eventus sit, veniam quidem certe speramus.

CAPUT VI. DE VARIA PLAGIORUM TUR- PITUDINE.

§. I.

Cum nullum genus litterarum tam humile sit & abjectum, quin amatores inveniatur, nec ullum tam nobile & arduum, quin cultores nanciscatur: non licet nobis dubitare, quin omnes cogitationes novæ & peculiare famam concilient & admirationem. Ita enim sunt homines, quicquid amant, id ornari & amplificari gaudent. Gaudent autem eo vehementius, quo pauciores reperiuntur, qui disciplinas amplificent & perficiant. Paucitas enim aliquam gratiam habet & jucunditatem.

§. II. Quia vero universis plagis hoc commune est, ut famam & admirationem ab inventoribus alienent, & in homines indignos conferant: apertum est profecto, tantam Plagii turpitudinem primariam esse, quanta famæ & estimationis honestas est. Quanta autem honestas illa sit, si universe spectetur; definire nemo, aut saltem ego non possum. Quare statim ad singula Plagii genera convertor. Horum enim tur-

turpitude satis definiri declararique potest; si præsertim tota eorum ratio consideretur. Quædam enim Plagia, præter existimationis alienæ violationem, alia quædam vitia conjuncta habent, quæ ad eorum turpitudinem æstimandam, multum conducunt. Accedamus igitur ad rem propositam.

§. III. Qui plurima capita ex ignoto Scriptoris adhuc vivi manuscripto decerpta, aut MStum totum pro suo edunt, non solum lectoribus imponunt, sed etiam Auctori & existimationem & emolumenta, quæ ex lucubrationibus præsertim diuturnis nascuntur, inique detrahunt. Existimationem, dum sibi observationum alienarum famam invidiose tribuunt; emolumenta, dum pecuniam, qua bibliopolæ nova inventa redimere solent, Auctori dolose præripiunt. Hoc utrumque damnum nemo alteri afferre potest, quin humanam societatem dissolvat & ingratum animum prodat. Ingrati sunt enim hujus generis Plagiarii, quia laborem Auctoris, quem admirantur, non ea colunt memoria, quæ auctori honorifica sit. Societatem humanam tollunt, quod Auctorem emolumentis fructuque laboris privant: postquam enim in republicas dominium rerum est inductum, non licet quenquam alienis bonis insidiari. Eandem societatem etiam detractione existimationis alienæ violant, si quidem recte calculum pono. Sed fortassis recte pono. Neque enim ea, quæ statim expromam, quicquam habent, quod cum veritate non sit

sit consentaneum. Sic autem instituo. Solida doctrina (qualis ferè Inventorum est) prodest illis quidem omnibus, qui eam studiose colunt, sed aliis prodesse non potest, nisi enotescat & aliquod nomen consequatur. Jam vero cum humanæ societati omnes debeant prodesse, omnes merito existimationem sapientiæ seu doctrinæ legitime quærunt & expetunt. Verum Plagiarius opinionem doctrinæ sibi non parat legitime, & præterea pro virili sua conatur effidere, ut sapiens ignoretur, vel certe meritissimis laudibus non celebretur. Violat igitur existimationem sapientis. Ita nocet sapienti ipsi, nam ignotus & incelebris in consilium vel plane non, vel certe a paucis, adhibetur; &, quod consequens est, nec homines ab ipso, nec ipse ab hominibus utilitates debitas percipit. Nam vicissitudinem & quasi mutationem beneficiorum amant homines; qui ipsis nihil prodest, nullas vicissim utilitates capit. Nocet etiam iis omnibus, qui calamitatibus necessitatibusque suis proprio consilio non possunt subvenire. Nam cum Plagiarius tam doctus non sit, quam videri cupit, non potest aliis sapientiam impertiri. Si qui igitur ad ipsum vel discendi vel auxilii petendi causa confluant; discipulos quidem rudes & improbos dimittet, consulentes vero inanis spe superbos prædæ scelestorum hominum relinquet. Quia vero discipuli rudes & perversi non essent, si Plagiarius ipse sapuisset; neque auxilii cupidi oppressi fuissent, si is bona præce-

pta dare potuisset: sequitur utique, Plagiarium utrisque pernicipi & damno fuisse, non solum dedecori. At qui hominibus pernicipem, jacturam bonorum, dedecus affert, nã is humanam consociationem turbat. Plagiarius igitur evertit societatem humanam, dum existimationem viri docti & sapientis violat. Nulla igitur pestis major in humanas mentes invadere potest, quam plagium, id est, conatus ille turpissimus solidam doctrinam (quæ fore in Inventoribus est) & solidæ doctrinæ opinionem distrahendi. Etenim ipsas etiam scientiis calamitosa est ista distractio & contumeliosa. Cum enim ii, qui solidam sibi doctrinam & inventiones affingunt, in homines litterarum ignoratione contemptuque superbos incidunt, non possunt eam, quæ litteris debetur, laudem & honorem tueri ac defendere. Ita fit, ut ipsa doctrinarum dignitas severissime contemnatur, magna multorum, ad quos ejusdem erroris contagio serpit, detrimento. Quanquam igitur Mathesi nihil est utilius, quippe cujus usu commercia civitatum commoditasque & munimenta stabiliuntur; tamen propter humunciones istos contemnetur. Quanquam disciplinis morum humana societas communitur; tamen Plagiariorum culpa sæpe neglectæ jacebunt. Quanquam Physica cultores suos infinita rerum admirabilitate delectat; tamen despicietur. Eadem fortuna ceterarum denique scientiarum erit, tametsi nihil roboris habet supersticio, quin a Philosopho, Critico & Theo-

Theologo convellatur ; nihil fuci Atheismus, quin abstergatur ; nihil credulitas inertiae quin corrigatur ; nihil Scepticismus inconstantiae & versutiae , quia tandem constrictum teneatur. Plura dicere nihil attinet, quanquam ex longiore disputatione identidem magis emergeret, quale detrimentum illud esset , quod litteris afferunt Plagiarii, hoc est, vani doctrinae solidae ostentatores. Hæc oratio vero si longior fuerit, cum magnitudine utilitatis ac veritatis comparetur : ita fortasse etiam brevior videbitur. Etenim cum vel inter ipsos eruditos sint, qui de Sapientum existimatione non ita sentiant, ut debent ; longior disputatio pene necessaria fuit, ut dissensus tolleretur. Oritur autem dissensus ille ex opinione eorum, qui virum sapientem seu solide doctum esse dicant, qui non idem sit vir bonus. Divellunt itaque sapientiam & virtutem, quæ tamen natura coherant. Est enim duplex ratio, qua coherentia ista demonstratur. Prima ducitur ex sapientiae definitione, quæ (ut veteres quoque censuerunt) est rerum divinarum & humanarum , causarumque, quibus hæc res continentur, scientia.* Scientia autem est cognitio firma & solida. Cognitio solida maximam partem ex usu rerum oritur, non ex lectione vel auditione.** Ita vera cognitio saporum, sonorum,

* Cicero libr. II. de Offic. c. II. & libr. V. Tusculan. Question. c. II.

** Vidit hoc Lactantius, Nec, inquit, si philosopho-

rum, colorum, urbium, hominum, animalium, regionum, omniumque rerum naturalium non ex philosophorum disputationibus, sed usu nascitur. Ergo etiam Logica, etiam mathesis, etiam virtus exercitatione, non præceptione philosophorum, penitus & omnino noscitur. Igitur sine virtutis cultu tam non potest intelligi sapiens, quam vir bonus. Altera ratio, qua sapienti virtutis studium vindicatur, ex præceptis Logicorum ducitur. Hi enim monent, ut affectus corrigat, qui veritatem nosse velit. Quid est autem correctio affectuum? quid est virtus? Nonne hæc duo verba unum idemque sonant, quanquam inter se discrepare videantur? Corrige tuos affectus, amorem, odium, invidiam, audaciam, trepidationem, reliquas labe; ego tibi virtutis, non perfectæ quidem, sed tamen virtutis, laudem tribuam. Quodsi vero prius debeas virtutis cultor esse, quam sapientiæ; fieri certe nullo pacto potest, ut sapiens sit, qui non idem sit vir bonus.

§. IV. Ceterum ut non omnes, qui in concilio Sapientum collocari gestiunt, istuc collocari debent: sic violatio existimationis eorum cum violatione existimationis sapientum comparari non debet. Quare nos de Plagiariis MStorum

D

Meta-

losophi doctrina litterarum mirabiles extiterunt; ego etiam illis scientiam veri cognitionemque concesserim, quam nemo cogitando aut disputando adsequi potest. Libr.

III. divin. Instit. c. I. n. 6. Google

Metaphysicorum & similium, non tam male existimabimus, quam de Plagiariis, quos modo notavimus. Quid autem de iis existimandum sit, non erit obscurum, si eos sequaris, qui de rudioribus Metaphysicis, de ineptis Criticis, de intempestivis argutiis & inutilium antiquitatum ostentatoribus, de gloriabundis labecularum in eruditis castigatoribus, & reliquis hujus generis scriptoribus, idem se dicant sentire, quod boni viri de illis judicarent, qui umbram oraculorum ex antro Delphico afferrent; testem non audirent, sed docerent, antidotum ex salis & antimoni mixtura somniarent; metallum domesticum præ vetusta rubigine peregrina contemnerent; sapientiam denique aut certe sapientiae partem in illa sententia ponerent: Ego miror, & in sinu gaudeo, me videre, homines non esse Deum; ergo ego sapiens sum & beatissimus. Sane hæc judicia si vera sunt, Plagium existet, quod omnes honestæ ac perpetuæ famæ studiosi scriptis suis ineptis optare debent. Sed tamen quia & Metaphysica* & similes scientiæ** a quibusdam etiam amantur, earumque auctores & amplificatores commoda quædam nancisci possunt; nihil spei superest Plagiariis, ut societatem humanam non læsisse

* *Id est, Ontologia vetus rudior & apinis plenior. Nam recentiores Ontologia satis bona sunt & utiles.*

** *Geomantia, Astrologia Græca, disciplina Etrusca &c.*

lesisse videantur, si quando Metaphysicorum inventa nova deprædantur.

S. V. Manuscriptorum Plagiaris, de quibus modo diximus, æquiparandi pene sunt illi, qui recentissima eruditi cujusdam inventa ut primum inaudierunt, statim edunt, ut inventoris famam præripiant. Etenim hi plagiaris etiam Eruditis imponunt, & existimationi emolumentisque inventoris obstant. Quæ enim inventor edere tum gloria & commodo poterat, illi præripiunt. Est autem hujus Imposituræ turpitudine ex inscitia Plagiariorum judicanda; ex eventuram, qui imposturam sequuntur, indignitate⁴; ex cetera locorum ac temporum ratione⁵. Damni, quod Auctori affertur, magnitudo metiendæ est more illorum temporum ac locorum, quibus bibliopole libros novos ad edendum emunt. Existimationis violatio ex præceptorum inventionumque præstantia vel levitate æstimanda est. Sunt autem præstantiora præcepta illa, quibus ad veram sapientiam ducuntur homines; ignobiliora contra, quæ a vera sapientia longius recedunt, & quibus vel optime florentissimæque civitates facile carent. Sed quia ex utroque hoc disciplinarum genere, singulæ quædam scientiæ pro temporum varietate majoris, minorisve ha-

D. 2

ben-

⁴ ex c. cum manus demandatur Plagiaris, quod obire non potest.

⁵ s. c. cum per plagium competitorem delinquit. Et probum a justa spe delicias Plagiaris c. c.

bentur; iccirco existimationis violatio jam magis, jam minus inhonesta videbitur. Observandum igitur curiose, quid seculi cujusque genius probet & in præcipua laude ponat. Præclare enim & ad causam hanc accommodate carit Poeta Gallus: *

Est seculi genius Deus mortalium.

Nequiequam ei repugnat exulta ratio:

Parendum ei, licet nihil minus velis;

Nihil forte male sanus videri gestias.

Etiā scientiis prætiā fra statuit. &c. **

§. VI. Verum Plagiarii, qui surreptas observationes eodem tempore, quo Inventor suas, publicæ luci exponunt, reddunt illi quidem inventionis famam dubiam, & existimationem commodaque aliena secum participant, suntque valde ingrati; sed superioribus Plagiariis æquiparari non possunt. Etenim quia cum inventore in famæ possessionem simul veniunt, efficiunt hoc tantum, ut æqualis utrisque laus deberi videatur: cum contra superiores Plagiarii famam omnem sic occupent, ut inventorem auctoremque profus excludant. Ceterum hujus etiam injustitiæ turpitudine eodem modo metienda est, quo in superioribus Plagiis.

§. VII. Hisce minus peccant Plagiarii librorum

* *Satire contre la Mode, pag. 8. verba gallica latine reddidimus, ne bis ponenda essent eadem.*

** *Adde elegantissimum Barclajum in Icone & nimorum c. II. p. m. 17. seqq.*

rum editorum, qui ab aliquo tempore in Eruditorum manibus versari ceperunt. Minus enim & famæ nocent, & commodis Auctoris. Ingrati tamen & stolide jactabundi sunt. Ingrati quidem sunt, quod doctore suo non eam præstant memoriam, quam debent. Debebant enim honesta commemoratione testari, unde profecerint. Ast ipsi contra plane negant, se aliunde profecisse. Longe igitur abhorrent ab illius theologi consuetudine, qui diem illum, quo Aristotelem lectitare ceperat, sibi solennem esse voluit. Sed plagiarii meminisse debebant, magnum omnino beneficium esse veritatem, utpote quæ plurimum jucunditatis, sæpe etiam utilitatis plurimum habet. Contingit quidem frequenter, ut Plagiarius etiam in falsas sententias incidat, quas exscribat: verum falsitas illa ab ingrati animi culpa non liberat. Satis enim culpe est, quod illam inter exscribendum pro veritate arripuit & aliquid esse putavit. Quemadmodum enim is, qui venenum furatur, a furto non potest absolvi, quanquam venenum non sit medicamentum: ita ingrati animi crimen non effugit, quisquis falsitatis obtentu illud se declinaturum sperat. Turpitude vero ingens huic vitio ex stulta Plagiarii jactantia accedit. Usus enim rei alienæ non optimus ferri utcumque potest; superba dissimulatio usus & arrogantia ferri non potest. Itaque experientia docet, in re litteraria tranquillitatis turbamentum fuisse arrogantiam.

§. VIII. Hæc cum scripſiſſem, vix fieri poſſe putabam, ut quiſquam eſſet tam impudens, temerarius & ineptus, ut librum recentem in eadem natione eodemque urbe publicaret: ac ſibi tribueret, ne ſi quidem illum ex alia lingua in aliam tranſtulſſet. Neque enim ex hujusmodi plagio aut exiſtimationem ullam, aut commodum inſigne, aut oblectationem liberalem ſperari poſſe putabam. Cum enim libri ægerueræ memoriæ vetuſtas nondum obliſſerit, & auctori ejus immortalitas jam deſponſata ſit; apparet utique, omnem exiſtimationem in diſcrimen adduci, ſi quis eandem immortalitatem verſione quadam ambiat. Deinde cum liber ſat recens facile comparari & perluftrari queat, verſio non modo bibliopole fructuoſa fore videbatur, ſed ne plagiaro quidem. Hic enim cum bibliopolam miſere deceperit, procul dubio fraudulentie poenas dare, & bibliopole omnem impenſam reſarcire debet. Cum denique nihil moleſtius ſit quam verſionis labor; vix credibile erat, quonquam qui voluptatis cauſa litteris vacat, ad libros vertendos animum eſſe applicaturum. Sed nihilominus tanta nonnunquam inconfiderantia ſunt homines quidam, ut famam ex infamia, emolumentum ex intertrimento, voluptatem ex moleſtia quarant, hoc eſt, ſcriptum novum & omnibus paſſeribus notum librariis atque eruditis tanquam ignotum obtrudant, poſtquam illud in aliam linguam tranſtulerunt. Omnino quæ hiſce Plagiariis mens, qui ſen-

sensus fit, divinare non possum. Nisi forte versionem quoddam quasi Medusæ caput esse credant, quod eruditos in lapides vertat, & humano sensu omnique memoria privet : Imo vero, (ut ad rem accommodate loquar) nisi iis, qui vili testorio alienam domum obleverunt, statim domini jura & architecti personam deberi arbitrentur. Cujus me erroris ac perversitatis valde commiserescit, ejusque mentionem invitissimus facio; sed instituti nostri leges nihil dissimulari patiuntur. Malim igitur nullos unquam fuisse, qui, ut scorta nonnunquam in matronarum concilium honesta veste irrepunt, sic ipsi in Auctorum eorum versione se ingererent. Verum eum aliqui tales utique fuerint, & a viris doctis jam infamari cœperint, a nobis prætermitti non debent. Exemplum ad memoriam insignem, ex libro veræ sapientiæ plenissimo, ipsius libri verbis proponam, quæ hæc sunt: *Doctissimus Camillus Leonardus Medicus Pisarenensis scripsit librum hunc de GEMMIS anno 1516. & Venetiis edidit, dicavitque Cesari, Borgia gloriosissimo duci Romanodiola; Ludovicus Dolce hoc idem opus e Latino in Etruscum Idioma † transtulit, & suppresso veri Auctoris nomine, suum apposuit, & sub proprio nomine, ac si ipse verus esset Auctor, Venetiis*

D 4

edidit

† id est, in sermonem Italicum, qui in Hetruria elegantissimus esse dicitur. Unde lingua Italica sæpe Hetrusca seu Toscana vocatur.

edidit anno 1565. * Vides hic Plagiarium, qui librum non vetustum in Italia Venetiis editum, quadraginta novem post annis Italice versum in eadem Italia iisdemque Venetiis edit, & se auctorem profitetur. Vides, hunc Plagiarium ingratum hominem esse, impudentem, laboris sui stulte prodigum & existimationis securum aucupem.

§. IX. Ab hoc Plagiariorum genere differunt illi, qui libros aut vetustate aut lingua peregrina ignotos expilant, vel ita vertunt & interpolant, ut novissimi ac domestici videantur. Hi Plagiarii nihil in auctorum commoda peccant, quia illi dudum aut expirarunt aut tanquam barbari contemnuntur. Sed tamen emolumentum & honorem, quem ex nova editione & versione satis honeste poterant adipisci, inhoneste captant. Adhuc Auctorum existimationem apud posteros vel gentes externas laedunt, dum ingrato animo efficere conantur, ut Auctorum memoria plane oblivioni tradatur, aut saltem ignoretur & parum celebretur. Hujus existimationis violatio partim ex Auctorum voluntate metianda est, partim ex Plagiariorum perversitate & impostura. Si Auctor in scribendo hoc voluit, hoc spectavit, ut suum erga posteros animum testaretur; inhumani sunt profecto, qui testimonium illud ab Auctore in se transferunt. Etenim id, quod ad imitationem sibi proponere de-

* *Vid. Baglii Opera omnia Medico practica pag. 590. Lugdun. ed.*

debeant, in fraudis ac malitiæ stimulum convertunt. Sin aliud quid ante oculos habuit Auctor, uti famam diuturnam & similia: merito nos vicem ejus dolemus, quod in rebus caducis & incertis aliquam voluptatis partem posuit: sed nihilo excusatius peccant ejus plagarii, quod eruditos decipere conantur, & inhoneste in iisdem rebus incertis felicitatem suam ponunt. Illi præsertim Plagarii, qui exteriorum libros pro suis venditant, temerarii sunt, quod malevolentia & invidia suspicionem malint, quam præclarissimam ingenuitatis ac candoris laudem. Quæ quidem candoris laus tanto est melior & bonis viris gratior, quanto majori contentione de inventionum gloria pro sua quisque gente disceptare solet. Semper autem hujusmodi contentionum occasio vitanda, & veritas concordiaque præoptanda. Nisi vero vehementer fallor, sæpe Auctores, vernacula lingua utentes, hoc sibi propositum habent, ut inventorum gloria paulisper in gente sua resideat, & inde demum ad alias gentes perferatur. Sæpe tamen aliæ quoque causæ sunt, cur scriptio vernacula scriptioni latinæ præferatur. Quales ex Bruckhusio, Viro eruditissimo, cum Amstelodami essem, audire meminimus.

§. X. Qui veterum libros sibi tribuerent, reperti sunt complures. Præ ceteris tamen turpe stigma inuritur famulo isti Manutii; is enim Ciceronis librum de Gloria, maximam certe partem, exscripsisse & ipsum Ciceronis librum ab-

leviſſe fertur.* In quo velem ob cauſam magnopere peccavit, quod ille liber unicus ſupererat. Adhuc certe quidem nemo eſt repertus, qui Ciceronis librum de Gloria aut viderit aut ediderit.

§. XI. Solet etiam illis Plagium exprobrari, qui in libris ſuis ſilentio tegunt nomina auctorum, a quibus peculiarem ſententiam unam, aut certe paucas acceperunt; quanquam inventionem illarum diſerte ſibi haudquaquam arrogent. Videtur enim modestia hæc & nominis reticentia ex animo non ita ſincero & ingenuo proficiſci. Nec ſane dubium eſt, quin a multis hic peccetur. Etenim ipſimet fere ſuam arrogantiam & invidiam produnt, tum reliquis moribus, tum ipſo ſcribendi genere. Quod exemplis facile poſſet declarari, ſi in re quotidiana & obvia exempla opus eſſet.

§. XII. Sed ut in aliis rebus modus quidam tenendus eſt, ita hic etiam judicandi libertas coercenda eſt & anguſtioribus terminis circumſcribenda. Ego certe quidem a quibusdam ſcriptoribus, qui ſententiis librorum editorum utuntur nec tamen nomen auctorum apponunt, omnem ingrati animi jaſtantiaque ſuſpicionem lubenter & facile abjudicaverim. Neque enim omnes, qui pravis affectibus indulgere videntur, revera iis indulgent. Sæpe enim ſimilima inſtituta diſſimilimas cauſas & eventus habent. Atque ini- que judicant, qui ex ſimilitudine inſtitutorum
ſuni-

* Vid. Baſii Diſtion. Critic.

similitudinem causarum colligunt. Quocirca nolim semper ex usu alienarum sententiarum sine commemorazione Auctoris, de arrogantia vel alia quadam prava cupiditate suspicari; quamquam aliqui scriptores istorum vitiorum merito suspecti sunt, cum alienis sententiis sine auctoris predicatione utuntur. Quodsi vero usus alienarum sententiarum sine arrogantia & invidia esse potest, videndum est, an usus ipse vitiosus haberi debeat, etsi ab arrogantia similibusque vitiis sejunctus sit. Mihi non videtur vitiosus esse, ergo nec scriptores commaculare. Hæc ut ita sentiam, varix me rationes movent. Quas antequam edisseram, distinguendi sunt scriptores: alii enim historici sunt, alii disciplinas tractant, quos hic philosophos appellabimus. Historici plerisque in rebus aliena ratione nituntur. Hæc autem utrum vera sit an falsa; ex narrantium persona, ætate, natione, doctrina, affectibus aliisque rebus judicari debet a lectore. Historici itaque qui auctorem narrationis, quam sequuntur, non nominant; fidei sublestæ, sæpe etiam falsitatis suspecti erunt. Quoniam autem nemo historicus sublestæ vel etiam prævæ fidei suspectus esse vult aut debet; ideo non potest auctores narrationis suæ occultare & omittere. Varillasos certe non amant viri docti, & in rebus dubiis Strabonis illud collaudant: Καὶ τὰυτὰ

* De his plura dicentur in dissertatione DE OFFICIO SCRIPTORUM IN NOMINANDIS AUCTORIBUS.

ταῦτα δ' ἔτι λέγομεν, ὡς & ἔχοντες ἀξιόπισ-
 τος μάρτυρας; *Hæc ita quidem narramus, ut te-
 stes fide dignos nominare nequeamus.** Hæc enim
 vox candoris est plenissima, fictionis contra &
 credulitatis expers. Sed vero de philosophis,
 qui disciplinas earumque partes tractant, aliter
 comparatum est. Philosophi enim officium
 tantummodo hoc est, ut veritas perspicue soli-
 deque doceatur, & falsitas modeste accurateque
 confutetur.** Quævis veritas autem vel per se
 clarissima est & certissima,*** vel per longam
 propositionum seriem demum clara & certa eva-
 dit. Illam auctoris nomine insignire superva-
 caneum sæpius est: hanc etiam nec clariorem
 nec firmiorem efficit nomen auctoris. Ad hæc
 eruditi, qui omnem rationis usum non prorsus
 ejurarunt, facile intelligunt, præstantissimos et-
 iam scriptores homines esse. Ab hominibus au-
 tem humani nihil alienum est; errare autem hu-
 manum est: itaque vel præstantissimi viri errare
 possunt, & in iis rebus omnibus; ubi consequen-
 ter

* *Geograph. pag. 201. Narraverat Strabo aliqua-
 de Hibernis, quæ a moratorum gentium
 consuetudine abhorrent; tum addit verba
 illa, quæ hic afferimus.*

** *Hoc ego philosophi non esse arbitror, testibus
 uti, qui aut casu veri aut malitia falsi ficti-
 que esse possunt.*

*** *Argumentis & rationibus oportet, quare
 quidque ita sit, docere &c. Cic. libr. II. de
 Divinat.*

ter non ratiocinantur, errant. Errores autem nomine præstantium vitorum veritates non fiunt: igitur necesse non est, ut dum eorum errores enarramus, nomen errantium commemoremus; cum præsertim æquitas postulet, ut honeste potius de doctis viris sentiamus, quam sinistre & contemtim. Videbitur autem sæpe contemtim de iis sentire, qui erroribus eorum enarratis nomen etiam apponet. Deinde prudentia sæpe exigit, ut nominatim non appellatur auctor, cuius peculiarem sententiam veram sequimur. Cum enim homines plerique solis auctoritatibus gubernentur, nec ipsa rerum momenta ponderent: inconsulte profecto agit scriptor ingeniosus, qui isti hominum errori non quovis modo medetur. Etenim nulla pestis major in vitam hominum invadere potuit, quam auctoritatis amor. Plurimos enim in maximas calamitates coniecit, quosdam ipsa etiam vita privavit. Recte enim Lactantius: *Cato, inquit, videtur mihi causam quaesivisse moriendi, non tam ut Cæsarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur; nomenque suum grandi aliquo factiore clarificaret.** Vide, quid auctoritas valeat! Sed hoc nihil est. Nam de tota re litteraria melius sane comparatum esset, nisi Aristotelicum nomen, velut empusa quædam, viros ingeniosos deterruisset, ne veritatem quærerent, aut sponte oblatam tenerent & amplecte-

* *Divin. Institut. libr. III, c. 18, n. II, pag. 215, add.*

Plin. libr. I. epist. 12.

plecterentur. Quantis enim rixis, & quod nunc
 vix credibile est, periculis objecti sunt, qui ab
 Aristotele vel latum unguem discedebant.* Itane
 vero viros veri amantes ipsamque veritatem tra-
 ctare decet? Neququam vero. Quare officium
 nostrum est, ut diligenter provideamus, ne ullius
 unquam auctoritatis amor sic invaleseat, ut supe-
 rioribus temporibus factum est. Non invaleseat
 autem auctoritas ulla, si curemus, ut auctoritates
 nonnunquam omittentur, nec veluti fercula Jo-
 vis Feretrii ostententur. Quod si igitur rem pul-
 eram & honestam ex recentiore quodam Aristo-
 telis hoste doceas, satius est, hostis illius nomen
 silentio tegere, quam Aristotelicos, quibuscum vi-
 vis, nominato auctore exacerbare. Res enim
 ipsas honestate & veritate prestabiles ferre pos-
 sumus facile, sed auctores earum ferre non pos-
 sumus.** Quin etiam saepe ipsas res verissimas
 honestissimasque conoquere non possunt ho-
 mines quidam, propter auctorem vel narrato-
 rem.*** Ita certe Rogerii Baconis inventa ple-
 taque

* Vide fortunam Henrici Regi apud auctorem
 libri: Voyage du monde de Des Cartes pag.
 118. & fortunam Rami apud Freigium, Nan-
 celium, Balianum &c.

** Vid. Eundem librum Part. III. p. 184.

*** Nota est historia locorum communium Phi-
 lippi de Terra Nigra, & Commentariorum
 Aretii Felini in Psalmos. Ms. Saeptige-
 riana.

raque verissima sunt & preclara, nihilo scitius Rogerium vexabant & ipsius inventa oderant tives ejus.* Jam fingamus vixisse eo tempore, quo Rogerius vivebat, virum veritatis honestatisque amatorem, qui arcana quaedam Rogerii Baconis inventa, sine auctoris mentione, publicavit: num inhonesto Plagiarii nomine illum infamabimus, propterea quod Rogerii, cui Magia notam inurebant invidi & calumniatores, mentionem nullam fecerit? Neutiquam hoc patientur honesti viri. Quis est enim, qui hominem innocentem in calumniarum societatem detrudi velit, commemoratione viri, improbe quidem sed tamen valde invidi. Qui hoc momentum nec curate ponderat, & fortassis plane contemnit; nã is in historia litteraria parum versatus est, & rem gravem ipsamque veritatem pro nihilo ducit. Quod utrumque malum & turpe censeo. Sæpe enim impetu quodam res gravissimæ condemnantur, sæpe levissimæ exquisitissimis penis vindicantur sunt: raro accidit, ut iudicio res disceptarentur. Galileus in eæcerem conjiciebatur propter motum terræ & statum solis: Copernicus antea eandem ob sententiam in auctoritate & amore fuerat. Rami discipulis ad honores aditus non patebat tanquam hereticis, id est, tanquam hostibus religionis divinæ & adeo humani generis, (nam religio vere divina societatis humanæ firmamentum est.) *Causa, si quæris, erat,*

* *Vid. Olavum Borrivium de Ort. & Progress. Chemia pag. 123.*

erat, quod verbum *Quisquis* non pronuntiarent communitum Gallorum more *Kiskis*, sed ita uti nos, *Quisquis*. De Universalibus Nominales & Reales sic aliquando dissentiebant Parisiis, ut dissentium non odiis clandestinis vindicarent, sed pugnis etiam & sanguine. Quid multa? Nihil unquam boni habuit auctoritatis amor & fiducia. Quicquid igitur amorem illum turpiter & improbe munit, id diruendum est & funditus tollendum. Sed hæc omnia, quæ diximus, in sola veritate propaganda locum habent, & propaganda quidem a viris magni iudicii & doctrinæ, tum in tempora veritati iniquissima inciderunt. Detestamur itaque eos, qui pravas & impias sententias ex libris nefandis sine auctorum nomine proponunt. Horum enim conatus nulla excusatione tegendus, nulla venia dignus est. Quamobrem si quis Luthero nostro ex libris Postelli Atheismum, aut ex alio impuri hominis scripto Amadisi ortum tribuere ausit; horrescunt omnes boni & veritatis studiosi, quamvis auctorum illorum nomina curiose scelerentur. Nam vel ex hæc ipsa auctorum pessimorum reticentia conatus deterrimus elucet. Tertio scriptores multi eruditissimos se scribere profitentur. Eruditi autem, quibus scelerentiarum eultores, & amplificatores notissimi, non egent eorundem nominatione. Igitur supervacuum est, de amplificatoribus istis in ipsa disciplinarum professione differere. Quarto ex comparatione scriptoris philosophi cum artificibus aliis patet, cum peccato gravidare

carere, tametsi doctoris sui vel inventoris mentionem interdum non faciat. Pictor, qui Romæ, Parisiis, Madriti, alibive, singularem imaginem, imitandi copia facta, præclare imitatur, eamque dein sæpius expressam cum amicis communicat, nihil peccat, etsi nec auctorem archetypi, nec eum qui ipsi istam imitandi copiam fecit, nominet. Medicus nullas humanas, nullas divinas leges migrat, quum ægrotis præstantissima fomenta & sauciis emplastra saluberrima obligat, quamvis doctoris sui nomen taceat. Ego illi certe, ob hanc doctoris reticentiam, ingrati animi notam inurere nequaquam ausim. Neque enim satis luculenta ingrati animi nota est ista reticentia. Adhæc negari nequit magnam libros editos cum aliis rebus usui publico expositis convenientiam habere. Quemadmodum igitur is, qui ignem artificem, aut picturam statuamve bellam in foro posuit, cum homine acuto & ingenioso, qui illas res statim imitaretur similesque in foro publice poneret, queri & expostulare non potest: ita pariter vir eruditus cum imitatore suo de injuria aut malitia sæpe nequicquam expostulat. Nominis enim reticentia non est injuria vel malitia, saltem non semper est. Olim equidem, fenerator, cum studia historiae litterariae ac bonorum librorum frigeret, libros auctoresque eximios in disciplinis crebro nominari fas & necesse erat; ut appareret, unde nostra præcepta profecta essent: Sed nunc, cum historia litteraria ubivis ferveat, pristinus mos

ut servetur, pene non est necesse. Quemadmodum etiam olim in Academiis cum disciplinis nulla historia præmitteretur, illarum explicatio auctorum nominatione sæpius interrumpenda erat: at nunc, cum in præstantioribus Academiis historia disciplinarum disciplinis ipsis præmittitur, pristina docendi consuetudo cessare potest. Rectissime igitur Philosophus, si sapiat, disciplinam aut quandam ejus partem tractaturus, historici primum, deinde doctoris personam sibi sumet. Ita enim criminationes omnes effugiet. Sed tamen, si forte historicis relinquat commemorationem auctorum, unde præcepta sua depromsit, interdum nihil admodum delinquet. Ad summam, ne de singulis agere necesse sit, naturam sententiarum peculiarium considerari velim. Si enim eam intelligas, de peccatis Plagiariorum judicare poteris: Sin minus, non poteris. At peculiaritas & communitas sententiarum obscurissima est & incertissima. Late patet peculiaritas, late patet communitas: sed fines & quasi termini communitatis ac peculiaritatis nondum sunt a quoquam constituti.* Quidam ad communitatem pertinere judicabunt ea, quæ alii ad peculiaritatem. Etenim magna pars doctrinarum versatur quasi in vicinia & communitatis & peculiaritatis, ut nescias, utrum eas ad communes, an ad peculiare referre debeas. Si

* Illi ipsi, quos supra c. 1. §. 15 constituimus, aliquam habent latitudinem, nec poterunt curatius designari.

peculiaritatem ad temporum brevitatem adstringas, &, quæ recentioribus libris tradita sunt, ea pro peculiaribus habeas, magnopere nonnunquam errabis. Nam, ut supra dixi, * quædam sententiæ peculiaritatem celerrime amittunt, quædam tardissime, ut etiamnum ex libris vetustis notisque sententiæ quædam proferantur, quæ adhuc tam ignota sunt, quam novissima quæque inventa. Sin peculiaritatem ad ingenium & doctrinam cujusque scriptoris alliges, ut, quod cuique pro sua præceptorumque suorum doctrina novum & singulare videtur, id pro tali habere ac docere debeat; multo quidem rectius & melius senties: sed ipsa illa eruditio & doctrina cujusque quam varia est & multiplex! Illi qui celebriores Academias adierunt & doctissimos fidelissimosque doctores audierunt, multa communia putabunt, quæ alii peculiariora. Adhuc sæpe fit, ut ii, qui philosophiam & historias nunquam attigerunt, sed solis sese linguis dederunt, singularia quædam & rariora philosophorum historicorumque decreta, casu in itinere aut in congressionibus colloquiisque doctorum, resciscant, quæ ipsi pro raris non habeant, sed philosophis notissima putent. Hi igitur, si decreta ejusmodi pro re nata sine auctoris nomine in scriptis suis usurpent, an Plagiariis annumerentur. Sin denique peculiaritatem conjunctim, & ex librorum novitate & ex doctrina cujusque scriptoris metiaris, sapienter profecto & bene facis: sed

sed tum vereor, ne res tua ne sic quidem feliciter procedat. In accusatione certe & Plagiorum singulorum, judicatione tantas sæpe difficultates offendes, quantas, antequam experiaris, non suspiceris. Atque hæ & complures aliæ rationes, quas nunc afferre nihil attinet, ita comparatæ sunt, ut animum in dubio versari non sinant, sed veritatem sententiæ nostræ feliciter ostendant.

§. XIII. Neque vero rationes, quæ forsitan opponi queant, ad nos commovendos quicquam valent. Etsi enim nonnunquam veritati novæ gratia conciliatur ex auctoritatis appositione: etsi nonnunquam lectori consulitur, si ad alios auctores, qui in eisdem rebus tractandis prolixiores nobis fuerunt, amandetur: etsi nostræ fidei sæpius interest, ut, cum errores refellimus, librum, in quo is propugnatur, indicemus, quo cum auctore sincere agere videamur: etsi sæpe aliæ causæ nominationem auctorum suadeant; tamen a sententiâ illa, quam modo proposuimus, nos nondum discedimus. Illi enim, qui hæc talia nobis objiciant, non satis intelligunt, quid sibi velit sententiâ nostra.

§. XIV. Fatemur ingenue, nos id agere, id pugnare, ut nimia illa auctoritatum auctoritas labefactetur, & simplex veritas sine respectu auctoritatis diligentius perpendatur & ametur. Fatemur, nos eam ob causam viro docto, suspiciosissimus temporibus, magnam libertatem vera undecunque sumendi dare, & iccirco nullam fontes nomi-

nominandi perpetuam necessitatem imponere. Sed tamen ei nequaquam omni omnium fontium nominatione interdiximus. Licebit itaque cuius veritatem novam ab invidia liberare, adducta auctoritate communiter grata: licebit auctoritatibus ab omnibus sine ulla exceptione probatis pugnare: licebit lectorem ad libros prolixiores amandare, cum nobis brevitati est studendum: licebit cuique disputatori, ne adversario suo sententiam iniquam affingere videatur, libro adversarii citato, fidem suam liberare. Hæc enim omnia nunquam improbavimus, sed laudamus potius. Quis enim Jo. Dicmannum, virum doctissimum, insectari audeat, quod Bodinum refutaturus, impii hominis verba prolixè descripserit? Utinam idem omnes, qui unquam vixerunt, scriptores fecissent, pauciores sane calumniatores numeraremus, quales ex omnibus seculis plures nominari possunt. Si Judæi, exempli causa, ex Samaritanorum scriptis cultum Asmæ nescio cujus demonstrandum judicassent; si Romani sabbata jejuna ex Judæorum libris exquisissent; si Gentiles Christianorum sacra ex eorum libris æstimanda putassent, calumniatorum infamia carerent, neque Ludolfus** & Cellarius,***

E 3

Sel-

* *Schedlasm. de Naturalismo Bodini* §. VI. pag. III. 46.

** *In notis ad Epistol. Samaritan.* p. 22.

*** *In Collectan. Histor. Samarit. cap. III. §. 9.*

Seldenus, * Kortholtus, ** alique habuissent, quod indignarentur & confutarent. Illud igitur duntaxat demonstrare voluimus, sæpe fieri posse, ut minus recte Plagiarius appelletur, qui sententiam unam pluresve ex alieno libro in suum transferrat, & doctoris sui nomen historiæ celebrandum relinquat.

§. XV. Sed tamen quia rationes, quas ad scriptores quosdam excusandos attulimus, non ejusdem ponderis sunt, haud dissimulanter concedemus, ut eorum quoque pars aliquid peccare videatur. Quoniam enim eruditis dudum in more positum est, ut scriptis suis ex præstantium auctorum appellatione commendationem quarant: eorum exemplum deserit, quisquis sine gravi causa aliter agit. Quisquis autem in rebus indifferentibus (quas dicunt) præstantium virorum exemplum deserit, is decorum violat. Est enim decorum, actionum nostrarum indifferentium ad præstantium virorum exemplum accommodatio. Quamobrem quidam illorum, qui peculiare sententias usurpant, nec istarum auctores nominant, decorum violare merito censentur. Quemadmodum igitur, decori & honoris causa, in convictu & conversatione erudita eum forte inusitatior sententia proferenda est, quam ab aliquo istorum qui convictu intersunt, accepimus, continuo & sponte nostra sententiæ illius

* *De Jur. Natur. & Gent. juxta discipl. Hebr.*

libr. III. c. 15. pag. 369. 370.

** *libr. integ.*

illius auctorem profiteamur ac celebramus: ita eadem decori ratio postulat, ut scriptores in libris suis, tanquam in colloquio cum eruditis viris, profiteantur, unde profecerint. Atque hujus decori, cum auctoritatum amor apud nos olim magis exoleverit, observantiores simus, decebit. Et tum imitabimur Geometras, qui cum axiomata solum audiant, omnia definiant, omnia diligenter ponderent: tamen Euclidem aut Archimedes, honoris causa, nominant. Etsi enim Euclidis aut Archimedis præcepta multo notissima sunt, tamen peculiaritatis gratiam nondum exuerunt. Speramus autem utique fore, ut tandem auctoritas auctoritatum Platoniarum, Aristotelicarum ceterarumque exolescat, & solæ rationes aliquid valeant; quandoquidem, Dei indultu, indies magis libere sententias quorumlibet philosophorum veritati consentaneas defendimus: cum olim Pythagora, Stoicis ceterisque proscriptis, unus Aristoteles omnia posset ac plane regnaret. Curandum est igitur, ut meditando studium ferveat. Tum enim apparebit, nos auctoribus sententiarum meliorum multo minores gratias debere, quam nunc quidem putamus. At si hæc præjudicata opinio cadat, auctoritatum admiratio & existimatio nimia cadat, oportet. Tum intelligemus, omnino rationem constitisse Bruyero, quum ita scriberet: *Vanus est auctor, qui libro suo sui admirationem aliis injicere cogitat. Stulti quidem nonnunquam mirantur, sed ii sunt stulti. In hominibus ingenio præditis omnium*

*veritatum & opinionum semina insunt: nihil novum ipsis est, pauca mirantur, probantque.**

§. XVI. Cum igitur satis constet, Plagiariis nonnunquam annumerari eos, quibus Plagium vere turpe non potest exprobrari; videamus porro, annon ad Plagiarios referre liceat scriptores quosdam, a quibus Plagii crimen vulgo abjudicatur. Est videlicet, nisi me omnia fallunt, illa quorundam opinio, dari posse communionem observationum novarum, per quam Plagii vis & suspicio prorsus exolescat. Hos si sequaris auctores, nihil impedit, quo minus amicos duos, exempli causa, Plagii absolvas, tametsi alter alterius inventa sibi sumat & suo cum nomine publicet. Quæ quidem sententia cum addubitationem nullam habere videatur, tamen mihi curate considerata non ita satisfacit, ut assentiar. Etsi enim id, quod ad illam communionem excusandam caput est, lubenter ponam, utrumque amicum in iisdem litteris elaborare, utrumque etiam, commutatione facta, observationes alterius nomine insignitas lubenter edere; tamen talis communio, qualem isti volunt, a me non potest intelligi. Neque dubito, quin mecum consentiant illi omnes, qui intelligunt, quid sonet observationum communio, & quid infucata vitia ineptiaque ab honestis licitisque facinoribus differant. Etenim generatim inventi seu obse-

* *Des Mœurs de ce siècle tom. I. pag. 78. Adde Baconem Verul. Serm. 48. p. 246. edit. Londin. A. 1638.*

observationis nomine nihil aliud significatur, nisi ratio & proprietas alicujus rei, quæ homini euidam primo in mentem venit.* Atqui observatio, quæ euidam primo in mentem venit, eisdem ita est propria & peculiaris, ut omnes ceteri, quibus ea postmodum traditur, fateri debeant, eam alienam esse, non suam. Atque sic aliena observatio non est propria, sed aliena manet, etiamsi postea vel unus tantum vel plures ejus fiant conscii. Jam vero cum is, qui alienas observationes tanquam suas edit, earum auctor videri velit, aut certe efficiat, ut auctor esse videatur: apparet utique, hunc talem ineptire & imprudentiæ dolique crimen effugere non posse. Sed ut hæc præclare intelligantur, in certa genera describemus & amicos & inventiones. Amici vel solida & germana virtute continentur, vel simulata & commentitia. Inventiones vel pari præstantia & utilitate se comendant, vel impari distinguuntur. Amici, quos ficta & infucata benevolentia copulat, quum amorem sui nondum deposuerint, alter alterius inventum præ suo contemnent & præcipuas gratias sibi deberi putabunt. Uterque igitur pestilentissimi affectus lenocinio cruciabitur, posteaquam viros eruditos, commutationis illius ignaros, lepido commento deluserunt. Amici vero, qui germana fide ac

E §

virtute

* e. g. Magnetis proprietas respiciendi palum est, ut quidam volunt, inventum Joannis Goje, Amalphantani, quia is illam proprietatem in magnete primus animadvertit.

virtute conjunguntur, de nulla unquam inventorum commutatione cogitabunt. Iis enim veritas & simplicitas cordi, nec ineptiarum lepor voluptati est. Cum igitur intelligant, judices inventorum suorum commutatione ista decipi, vitiosum esse putabunt, ut errori quandam quasi ansam præbeant. Veniamus ad inventiones, quas vel pari vel impari præstantia esse diximus. In pari observationum præstantia minimum, imo nihil pene vitii videtur esse, præsertim si ad eandem scientiam spectent, quia sic earum judices minus infeliciter errant, si forte propter eas inventoribus præmia decernant & honores. Sed vehementer dubito, an unquam fieri possit, ut de præstantia duarum inventionum omnes judices idem sentiant, in tanta ingeniorum & voluntatum varietate. Interim veritas certe quidem contemnitur, & in re seria suaviter ineptitur. Quædam igitur, leves illæ quidem, sed tamen veritatis, leges violantur. Quævis autem etiam minima veritatis jactura veri amatoribus injucunda est. Sin impar observationum præstantia fit; non est dubitandum, quin alter, qui præstantiorem sibi sumit, ignobiliorem alteri relinquit, graviter peccet. Cum enim in hac commutatione periculosius errari queat ab iis, quæ ingeniis favent aut ingeniorum historiam conscribunt; facile intelligitur, ipsam illam commutationem quam maxime esse vitiosam. Quin etiam cum inventio aliena non possit communicari; debes utique, si graviori culpa carere velis,

lis, illam invento pari compensare, non impari. Certum est igitur, in hac posteriore communione (si communio dicenda est summa distractio) turpitudinem graviorem esse, quam in Superiori genere.

§. XVII. Cum igitur non profus culpavacent amici, qui inventa inter se communicant; dubitare non licet, quin ex duobus amicis alter, qui amici inventum sibi sumit nec invento remuneratur, peccet & eruditus imponat. Ne dicam, eum etiam ingrati animi suspectum fieri, aut invidiæ, aut superbiæ, ineptiarum quidem certe. Inventio enim est factum, facta singulis quibusdam propria sunt, propria autem alienari vel communicari non possunt, nisi forte facta fieri infecta possint. Consensio amicorum & benevolentia, ad culpam hujus plagii tollendam nihil valet.

§. XVIII. An Plagii vis omnis expiret, cum exterorum inventa sibi quis sumat, sæpius apud Bælium quæritur.* Sed ea quæstio ancipitem cogitandi curam non affert ei, qui ipsam expeditam velit. Quod si enim profus nullo pacto fieri potest, ut cerevisia Brunsvicensis, cum a Batavis ad Garamantas & Indos affertur, Indorum opera & ingenio facta esse dicatur: non intelligo certe, quo modo exteri exterorum inventa sibi tribuere possint. Ut enim latrocinia gentis in gentem, quæ olim honesta aut licita sunt iudicata, veram honestatem nullam repræsentant illis,

* *In Diction. Critic.*

lis, qui ista subtilius quærunt: ita plagia exterorum peregrinitatis nomine excusari non possunt, quamvis forte videri queant. Ita ego sentio. Neseio, an vir doctissimus idem sentiat. Neque enim, si recte memini, usquam iudicium suum interponit. Sed mihi quidem, pro meo ingenio, res nihil dubii habere videtur.

§. XIX. Effet nunc ad cetera Plagii genera procedendum, ut videremus, quid pigritia, quid superbia, quid metus Plagio vitiositatis adjungeret; sed eam disputationem in commodiorem locum differemus. Erit enim nobis postea dicendum, quibus rebus vitiositas illorum plagiorum, quæ modo consideravimus, augeatur.

§. XX. Neque de ignorantia & dubitatione agemus. Nam quid vel ad excusandum vel ad accusandum valeant, etiam alibi commodius exponetur.

§. XXI. Illud potius rogo & moneo, ut ii, qui omnia plagia juri naturæ contrariari putant, desinant tandem vitia omnia, quamvis gravia & horrenda, in eorum numero habere, quæ cum jure naturæ pugnent. Certe enim qui de Plagio sic judicant, non omnes boni iudicis partes observant. Errorem vero suum hi tales facilius agnoscent, cum perpenderit, multa alia vitia etiam esse abominabilia, quæ tamen juri naturæ non adversentur. Si quis in celebritate fori nudus ambularet, inhoneste ageret & gravissima pœna dignus esset, sed jus naturæ non violaret. Si quis vir gravis ac virtutis opinione clarus in

confessu honestorum hominum, & conspectu adolescentulorum, gratiam hanc hypallagen, Ἰσχυὲς τηρεῖν ἀλὲ λέγεται, pronunciaret nec tamen germanico sensu acciperet: jus naturæ non offenderet; quanquam adolescentulorum, forte circumstantium, aures pudoremque læderet. Socialitas enim nec isto incessu, nec græca hac sententia conturbatur. Socialitas autem est tanquam regula, ad quam res juris naturalis exigi solent & debent.

§. XXII. Moneo & illud breviter, quod ex usu sententiarum alienarum difficile iudicatu sit de animo utentis. Quamobrem grave munus suscipit, qui Plagiatorum historiam persequi velit. Satis enim apparet ex iis, quæ diximus, quam facile peccetur, si Plagiariis aut graviolem aut leviolem culpam affingamus, vel eorum scopum statumque non satis curate consideremus.

§. XXIII. Quodsi Prophetas, fures divini afflatus, Plagiariis annumerare potuissemus; ejusmodi Plagium habuissemus, quod morte dignum judicarent Judaicarum Pandectarum auctores. Gravissime enim pronuntiant: *Vates mendax, qui vaticinatur ea, quæ non audivit, & quæ ipsi non sunt dicta; ab hominibus est occidendus.** Quorum verborum sententiam Maimonides ita exponit:** *QUI VATICINATUR EA, QUÆ NON AUDIVIT; is est qui proficitur ea, quæ Deus neminem unquam singulari afflatu docuit.*

* Sanbedrin. cap. XI. v. 5.

** Comment. ad b. l.

is. *ET QUI VATICINATUR, QUÆ IPSI NON SUNT DICTA: is hoc facit, qui afflatum alterius sibi assumit, & dicit: ME DEUS HOC DOCUIT; quod tamen Deus ipsum non docuit, sed alium quendam.* Hactenus Maimonides. Velim, rationes tantæ poenæ attulissent Judæorum Triboniani, aut saltem eorum interpretes. Sed ab ista gente rationes nullæ sunt expectandæ. Pronunciantur omnia tanquam ex tripode. Igitur eruditus relinquimus hanc provinciam, ut, si videatur, legis hujus Judaicæ rationem investigent, & rectene an secus sancita sit, declarent. Hæc enim inquisitio tum propter alias causas, tum propter intelligentiam celebris quæstionis de præstantia & utilitate Judaicarum Pandectarum, prorsus est necessaria. Equidem adhuc neminem novi, qui ad sapientiæ normam exegisset Pandectas illas; tametsi plures habeamus, qui ad eas explicandas Criticam & multam lectionem attulerint. Quod si vero utrumque jungatur & Critica & philosophia; tum demum perfectum de Pandectis illis iudicium existet. Quæ adhuc de iis vel honorifice vel contumeliose dicta sunt, non sunt illa quidem contemnenda, quis enim hoc posset? sed tamen perficienda. Quod & optamus & speramus. Hæc obiter.

§. XXIV. Discederem ad exequenda cetera, quæ nostrum officium postulat: nisi adhuc uni suspicioni esset occurrendum. Fortassis enim nonnulli vereantur, ne reticentia illa auctorum, quam initio propugnâvimus, historiam litterariam

riam obscuret. Scilicet si plerique scriptores volumina, unde sententias suas depromserunt, reticeant; suspicio est, ne ipsorum scriptis aliqua lux detrahatur & quos quisque doctores habuerit librosque legerit, ignoretur. Sed non est ita sane. Etenim ex ipsa quorumlibet librorum lectione docti homines facile perspicient, quem quisque auctorem secutus sit. Nam ex sententiarum similitudine ac comparatione id conjectu proclive est. Ne nunc de temporum vitarumque ratione dicam, ex quibus multo etiam melius, quam ex citationibus, cognosci potest, quem sibi quisque scriptor ad imitandum & observandum proposuerit. Ac præterea, si nostra illa sententia valeat, declinabitur vitium, quod mirifica elegantia perstringit Bruyerius; cujus verba, ne quid delibemus, sine interpretatione proponemus: *Herille, inquit, soit qu'il parle, qu'il barangue ou qu'il écrire, veut citer: il fait dire au Prince des Philosophes, que le vin enyvre, & à l'orateur Romain que l'eau le tempere. S'il se jette dans la Morale, ce n'est pas luy, c'est le divin Platon qui assure que la vertu est aimable, le vice odieux, ou que l'un & l'autre se tournent en habitude. Les choses les plus communes, le plus triviales, & qu'il est même capable de penser, il veut les devoir aux Anciens, aux Latins, aux Græcs: ce n'est ny pour donner plus d'autorité à ce qu'il dit, ni peut être pour se faire honneur de ce qu'il sçait. Il veut citer.*

*ceter.** Velim, hic notes in ipsa auctorum prædicatione arrogantiam sæpe latitare; quæ quidem prædicationis tam turpis est, quam reticentia ipsa, si ex eodem fonte promanet. Sed hæc breviter monuisse sat est.

CAPUT VII.

VITIOSITAS PLAGII QUANTA SIT, SI PLAGIUM CUM ALIIS VITIIS COMPARETUR. ET, UNDE VITIOSITAS ILLA AUGEATUR.

§. I.

JAM cum constet, nonnulla plagia juri naturæ, quædam officiis humanitatis, alia decoro adversari; merito Plagia hæc cum aliis vitiis, quæ similiter vel juri naturæ, vel officiis humanitatis, vel decoro repugnant, comparantur. Utilis est illa comparatio & jucunda, sed non minus difficilis. Quare in tanta librorum omnis generis copia, vix unus & alter reperietur libellus, qui ipsa vitia inter se curate comparet; quamquam complures sint, qui homines vitiis inquinatos comparent. Nobis igitur, si in re difficili erremus, veniam bonorum virorum paratam fore speramus.

§. II. Ut igitur veritatem rite inveniamus, investiganda nobis est quædam quasi regula, ad quam

* *Bruyere charact. pag. 525. adde tom. I. pag. 95.*

quam si exigantur Plagium & alia quædam vitia, facile intelligatur, an plagium vitiis illis magis, an minus, an æque turpe sit. Uti enim in vita communi facile intelligitur, quanta sit panni longitudo, cum cubitus ad pannum applicatus est: ita facile erit intellectu, quanta sit & plagii & aliorum vitiorum turpitudine, cum ad certam quandam regulam & plagium & alia vitia quædam accommodaverimus.

§. III. Hujusmodi regulam suppeditant nobis quatuor potissimum loci; I rei & II personæ, contra quam peccatur, dignitas & præstantia. III status & conditio personæ, quæ malam actionem perpetrat. IV Malitia & seopus illius personæ, quæ lædit. Quamobrem tanto vitiosior a nobis censetur actio, quanto rem meliorem ac personam præstantiorem lædit, quanto pravæ actionis auctor a maleficio debet esse alienior, quanto denique malitia crebrior, occultior, atrocior est &c.*

§. IV. Comparabimus autem primo Plagium cum furto, ut appareat, furtumne an Plagium turpius sit? Deinde comparabimus Plagium cum calumnia, itidem ut intelligatur, utrius vitiositas major sit. Denique Plagium cum crimine falsi contendemus. Plura vitia conferre nihil attinet, ne brevitatem nostram excedamus. Hæc tria autem cum Plagio comparabimus idcirco,

F quod

* *Vid. Pufendorf. libr. VII. de J. N. & G. c. III. §. 18. 19. 20. 21. 22. & libr. I. c. VIII. §. 5.*

quod iis cum Plagio magna convenientia esse videtur.

§. V. Cum igitur Plagium & Furtum primo hic in contentionem conflictumque veniant, scire licet, nos hic Plagii nomine non intelligere omnia ejus genera promiscue, sed solum genus illud tertium* & quartum,** quod superiori capite persecuti sumus. Primum genus enim,*** quia manifesto Auctoris comoda intercipit, & simul de existimatione ejusdem detrahit; contra controversiam, ceteris paribus, furto flagitiosius est. Quare nihil opus est operosa comparatione. Idem valet in secundum genus,**** quod primo diximus esse pene æquale. Septimum quia sæpe tantum contra decorum peccat, nullo modo cum furto potest comparari. In tertio autem & quarto genere difficilior erit contentio. In hac igitur operam nostram collocabimus diligentius, ac primo videbimus, in quibusnam rebus versentur & Plagium & Furtum. Ex iis, quæ supra diximus, scire licet Plagium versari in cogitationibus peculiaribus alteri surreptis & publicatis. Furtum versatur in rebus corporeis, quæ domino invito detrahuntur.***** Jam quaeritur, utrum cogitationes illæ, quas dixi, an res corporeæ præstantiores sint? Si res corporeæ præsent cogitationibus litteris mandatis, furti turpitu-

* *Cap. VI. §. VI.*

** *Cap. VI. §. VII.*

*** *Cap. VI. §. III.*

**** *Cap. VII. §. V.*

***** *Vid. tamen Gellius Noct. Attic. libr. XI.*

pitudo vincet dedecus Plagii, siquidem cetera sint paria. Sin cogitationes litteris commendatæ præstent rebus corporeis; tum Plagii turpitude superabit furti dehonestamentum. Quare nunc porro quæritur, ad quamnam rem, tanquam cynosuram quandam, dirigere mentem nostram debeamus, in æstimanda rerum corporearum & cogitationum præstantia. Hoc si invenerimus, quæstio nostra faciles explicatus habebit.

§. VI. Ego (si quidem salva veritate possum) præstantiam & corporearum rerum & cogitationum utilitate illa, quam generi humano afferunt, unice hîc metior. Quocirca tanto præstantiores judico res quaslibet, quanto fructuosiores sunt generi humano. Ut autem curate definiamus, quænam res humano generi sint fructuosiores; naturam ejus & statum penitus exploratum perspectumque habeamus oportet.

§. VII. Ad naturam humani generis quod attinet, ea propter mirificam corporis elegantiam & stupendas mentis operationes omnium pene rerum excellentissima videtur. Sed tamen status ejus multo nunc corruptissimus est ac calamitosissimus. Verum cum huic corruptelæ & miseriis mederi queamus, divino favore adjuti: hinc fit, ut status naturæ humanæ vel pravus dicatur vel correctus. Status correctus est vacatio mentis humanæ ab erroribus affectibusque turpibus, & permanens partium corporis solidarum in situ incorrupto, ac fluidarum in æquabili & moderato motu. Hic status oritur & confirmatur

divina gratia & diligenti sapientiæ cultu. Status pravus contra huic plane contrarius est & ex contrariis causis oritur. Quanquam vero status pravus naturæ nostræ maxime sit inimicus & injucundus, tamen homines pene omnes habet obnoxios. Nam cum affectus consopire, pacate vivere, cultu victuque moderate uti, vires non nimis debilitare debeant homines: ipsi omnia pervertunt, turbant, sollicitant, ad summam (nihil possum foedius ac pestilentius dicere) cupiditatum suarum ferveri sunt.* Quid vero indignius est, quam mentem omnium rerum terrestrium gubernatricem ac dominam impotentibus ac pravis affectibus deservire? quid miserius & acerbius, quam cogitationum turbamentis perpetuo distringi, vexari, affligi?

§. VIII. Ecquamnam vero medelam hisce miseriis afferunt res corporeæ? nullam plane. Divitiæ enim ac copiæ crudelitatem ac sollicitudines avari tanto amplificant magis, quanto ipsæ creverunt insignius. Deliciæ & medicamentorum frequens usus voluptati deditum infirmant, & magis indies enervant. Opes & res secundæ ambitiosum efferunt, in conjurationes alliciunt, magnis ac periculosis consiliis implent, tandem ad scelera perpetranda compellunt, ut nihil sacrosanctum sit, quin violetur; donec animus obdurescat & malitia quasi occalleat. Liquet itaque opibus ceterisque rebus corporeis, quæ furto sunt obnoxia, ad tollendas hominum miseras parum momenti inesse.

§. IX.

* *Cicero. Paradox. Stoic. V.* Google

§. IX. Cogitationes vel fructuosæ sunt humano generi vel infructuosæ. Et infructuosæ quidem vel difficiles sunt, vel intellectu faciles. Comparabimus igitur singulas cum humana natura, ut, quid ad eam corrigendam conducant, appareat. Ita demum emerget, utrum ipsæ rebus corporeis præsent, necne.

§. X. Cogitationes subtiles infructuosæ, id est, a vera sapientia remotiores, pravo isti hominum statui nequaquam medentur. Fabulæ & earum subtiles interpretationes, * ænigmata & eorum explicandorum conatus, ** versus, omnesque ingenii lusus, *** Anagrammata puta, picturæ loquentes **** similesque lepores politissima arte conficti, quibus voluptarius diem absunit,

F 3

statum

* e.g. Junonem esse spiritum universalem; factionem reguli stellati esse bellum Typhonis cum diis; Veterum panem & satyros esse Gas Helmontii &c. Iram Apollinis apud Homerum esse contagionem aestu solis exortam.

** e.g. illius celebris: Aelia Lælia Crispis nec vir nec mulier, nec androgyna, nec puella, nec juvenis, nec anus, nec casta, nec meretrix, nec pudica, sed omnia, sublata neque fame neque ferro neque veneno, sed omnibus &c.

*** Argute inscriptiones, quas contra morem veterum hodie quidam amant.

**** Ita fortasse licet interpretari id, quod Galli vocant: Rebus de Picardie.

statum illum corrigere non possunt. Vehementer sane dubito, an vel corpore vel animo melior factus sit Judæus, qui mirabile carmen fecit hocce:

קינה שמור אוי מה כפס אוצר כו
Chi nasce muor, oï me, che pass' acerbo.

כל טוב עילום כוסי אור דין אל צלו
Colto vien l'huom, così ordin' il cielo.

משה מורי משה יקר דבר בו
Mose mori Mose gia car de verbo.

שם תושיה אין יום כפור הוא זה לו :
Santo sia ogn' huom, con puro zelo.

כלה מיטב ימי שן צרי אשר בו
Ch' alla metà, gia mai senza riserbo.

יחריב אום מות רע אין כאן ירפה לו
Arriv' huom, ma vedran in cangiar pelo,

ספינה בים קל צל עובר ומינו
Se fin habiam, ch' al cielo vero ameno,

הלום יובא שבי ושי שמנו :
Va l'huomo vâ se viva assai, se meno.

Huic carmini quanquam fortassis nihil par aut secundum reperiatur, quia iisdem verbis Hebraicum & Italicum sensum fundit; tamentanta non est excellentia, ut rebus corporeis præferri possit. * Linguarum subtilior & supervacanea consideratio,

* Vid. Wagenseilius in Comment. ad tractatum Talmud. Sota, cap. l. n. 6. p. 196. edit. Surenbus.

tio, * notitia plerarumque inscriptionum, ** antiquitates *** & historiola quædam ****, Geomantiæ & Astrologiæ defensiones vaferrimæ, similesque artes solivagæ augent miseras Melancholicorum, non auferunt. Acrâ judicâ & novarum opinionum ostentatio, ***** quibus Cholericus admirationem sui doctis hominibus injicere conatur, ejus miseras non levant. Quare hujusmodi rerum inventio possessioni divitiarum aut abundantia pretiosarum dapum præferenda non est. Ergo nec plagium hujus generis rerum turpius furto esse potest.

§. XI. Equidem novi a nonnullis subtiles quæstiones & rara poetarum commenta, majoris

F 4

æsti-

* v. g. an Hercules ceterique Dii ex lingua Scythica, veterive Germanica nominati sint, subtilis quæstio est & inutilis. Item, an Frons à foratu &c.

** quarum infinita multitudo a Grutero aliisque collecta est.

*** v. g. quid fuerit בית הטלחים, cujus mentio fit in Miscbna de Anno septimo cap. II. n. 2. item, quomodo poculis vaticinati sint Veteres, &c.

**** e. g. Quæ mater Hecuba fuerit? quod Achiri nomen inter virgines? quid Sirenes cantare sint solita? & alia hujus generis quæstiones, quibus Tiberius maxime delectabatur. Sueton. in vita Tiber. c. 70.

***** e. g. illa R. Simonii de scribis Veteris Testamenti, de versione LXX.

æstimari, quam res quaslibet : sed dubito, an iis ratio constet. Corporeas res ajunt omnibus obvenire, qui corporis firmitate, industria, parsimonia aut aliquo ingenio valeant : inventiones & solutiones lepidarum illarum, quas dixi, questionum paucis atque eximiis ingeniis obtingere, semper autem ea, quæ paucis eximiisque ingeniis obtingunt, iis præstare, quæ plerisque communiter obveniunt. Sed argumentum hoc subtilius est, quam verius. Nam multa Scholasticorum inventa dicam, an commenta? insignia sunt admodum & acuta, quæ a mediocribus ingeniis vix intelligantur, nedum confingantur : sed quis est nunc paulo sapientior, quin omni Scholasticorum acumini unam agri colendi scientiam longe anteponat? Hæc enim humano generi prodest; sed acumen illud sæpissime infructuosum, * sæpe ridiculum, ** sæpe impium est *** & calamitosum. Quare vero acumina inutilia magni faciamus propter paucitatem eorum, qui ista procreant, non intelligo; cum præsertim ceteras artes omnes mirabiliores quam fructuosiores severissime contemnamus. Recte vir quidam prudens artem ho-

* e.g. abstractio negativa & præcisiva. An existentia sit ens, nec ne.

** e.g. necessitas exigentia & expedientia. Quantitatis nulla est efficacia.

*** e.g. an Deus potuerit humanum genus per cucurbitam salvare? & quomodo cucurbita illa potuerit divina mysteria prædicare &c.

hominis, granum milii per foramen acus sine errore trajicientis, grano milii dignam censuit.* Ego semper, inquit Richerius, magni Alexandri iudicium & premium valde laudabo, qui hominem solo oris halitu, cicera minutissima, ex magno intervallo, in acum certissime infigentem, cicerum modio donari voluit; quo se ille nugator, in tam ludicra artis fatuitate, diutius exerceat.** Quis oleum & operam perdidisse neget Loerium, qui in Homeri versu quodam***.

Σὸν δ' ἔπωτις ἔχει καλὸν γέρας, ἢ λὰ ἔκηλ
patriam & nomen suum invenit.

Πέτρ⊙ Λωέρι⊙, Ανδέννα⊙, Γάλλ⊙,
Υλείη.

*Petrus Loerius, Andinus, Gallus, Huilla.*****

Concludo itaque, & eum, qui in subtilibus cogitationibus præstantissimam doctrinæ laudem ponit, præjudicata opinione falli assevero.

§. XII. Neque inventio rerum illarum, quæ facile intelligi possunt, sed ad actionem vitamque hominum nihil conducunt, rebus corporeis præstant; quia & ipsæ pravum hominis statum com-

F 5

mutare

* *Montagn. dans les Essais.*

** *Richerius in Obstetr. Anim. cap. II. n. 3. pag. 22. edit. Rechenb. Quintil. libr. II. Instit. Orat. c. 21.*

*** *Odyss. A. v. 183.*

**** *Vid. Petrum Petitem libr. III. de Sibyll. c. X. pag. 350. Plura talium apinarum exempla habet Erasmus in Moria & Valesius passim. Vide hunc pag. 50. in Valesian.*

mutare non possunt.* Forte & hanc sententiam quidam improbabunt, quandoquidem rerum ignotiorum speculatio multum jucunditatis habet. Sed hæc jucunditas errori non debet esse præsidio. Necessè est itaque, ut cum expendamus ac refutemus. Refutabimus autem faciliori negotio, si etiam originem ejus cognoverimus. Quare primum originem ejus pervestigabimus, deinde sanam rationem ei repugnare demonstrabimus.

§. XIII. Originem ducit error iste ex Chaldæa, otiosis astrorum vanarumque rerum contemplationibus dedita. Hæc ineptiæ postmodum a Græcis interpolatæ, auctæ & in pretio habitæ sunt. Tum a Romanis coeptæ sunt diligere, qui sensim eas latius diffuderunt, ut jam terrarum orbem impleverint.

§. XIV. Sed vero sana ratio nos docet, tantam esse bonarum rerum copiam, tantamque officiorum omnis generis necessitatem, ut, qui ea discere velint, (omnes autem velle debent) vanis contemplationibus vacare non possint. Ignorantiæ bonarum rerum misere vexat mortales: affectuum vehementia turpiter affligit mortales. Malum igitur & turpe est, ignorantia ista & affectibus non mederi. Exemplo quodam ignorantia & affectuum vim demonstrare juvat:
 „In terra Bononiensi duo jacent oppida, quorum alterum Imola nominatur, alterum Brisiggella.

* e. g. Participia illa Caramuelis: *Amarens*, *Amavissens*; lingua philosophica &c.

gella. Hæc cum finitima sint, sæpe inter se acriter contenderunt. Brisigellani ira incensum cum, in Missa hæc verba cantari audiissent: *Qui immolatus est pro nobis*, crederentque de Imolanis, qui tum ipsorum hostes erant, sermonem esse; verba ista e Missa tollenda censuerunt, substitutis hæc: *Qui Brisigellatus est pro nobis*. Vide, quid affectus & ignorantia efficiant? Adam aliud exemplum, non minus lepidum. ANNON fuit quidam, qui captas aves canere doceret: *Annon est Deus*. Sed aves cum in libertatem essent emissæ, cantilenæ suæ statim obliuiscabantur.** Vide igitur, quanta superbia fuerit Annon! Deus esse voluit, & ut ubique terrarum & gentium pro tali haberetur, divinitatis suæ prædicationem aves docuit. Procul dubio speravit Annon, fore ut cantilena ista misellis avibus inveteraret, & in omne posterum tempus permaneret. In quo quidem turpiter erravit, ignorantia naturæ avium, quæ ad diuturnum præconium tardam nactæ sunt & imbecillem naturam. Nam quid de Pollarcho dicam? qui canes & gallos, quos dilexerat vivos, mortuos publicæ efferebat, elatos epitaphiis honorabat, amicis ad funus ducendum convocatis.*** Adeo usum amicitiae ignorabat, & turpissimo luctu indulgebat Pollarchus! Possent plura produci exempla ex Eli-

* *Nauclæan p. 72.*

** *Aelian, Histor. Var. libr. XIV, cap. 30.*

*** *Idem libr. VIII. cap. IV.*

Elinacino, * Aeliano, ** Baglivio *** aliisque, sed res non eget exemplis, quibus orbis terræ & vitæ communis plenissima est.

§. XV. Nos novimus, optimam honestissimamque rem esse veram & germanam sapientiam. Versatur autem sapientia in usu rerum, quæ ad vitam bene & beate degendam pertinent. Eas res usumque earum rerum Physica docet, & Mathesis, & Philosophia moralis, & Theologia. Physica quidem vitam & sanitatem tuetur ac conservat. Mathesis commoditates vitæ continet. Ethica humanam societatem confirmat ac tuetur, debellatis libidinibus, constitutisque bonis legibus. Theologia denique beatissimos nos efficit, etiam in maximis adversitatibus, & ipsa morte. Apparet igitur, sapientiam pravo hominis statu subvenire, correctoque robori esse & ornamento, atque iccirco sapientia neminem carere posse aut debere. Apparet illud etiam, sine sapientia res omnes noxias esse & calamitosas; quid enim homini avaro, voluptario & honorum cupido prosperum sit & salutare. Quamobrem nihil est usquam bonum & jucundum, præter sapientiam. Una vero sapientia omnium bonarum rerum est excellentissima.

§. XVI.

* *Histor. Saracen. libr. I. c. 14. p. 74. & c. 16. p. 79. & libr. II c. 12.*

** *Hist. Var. libr. IX. c. 39. & libr. II. c. 21.*

*** *Prax. Medic. libr. I. c. XIV. p. 129. seqq. ed. Lugd. Bat.*

§. XVI. Ergo in sapientia summa cujusvis hominis laus consistit. Et qui in scientiis, ad veram sapientiam spectantibus, præclari quid invenit; is Dei consilia & instituta resciscere judicandus est. Qui vero inventa hujusmodi bene & sapienter proponit atque explicat; is consilia & bonitatem Dei communicare censendus est. Qui denique inventa hujusmodi novit, docet, auget & ad usum crebro transfert, is, pro modo humanæ imbecillitatis, (absit invidia!) Deo similimus est habendus. Unus itaque Ruyschius, cujus studium in rebus naturalibus conquirendis, considerandis, utendis hodie maxime excellit, & cujus mores facilimos optimosque non peregrini solum, sed Amstelodamenses ipsi prædicant, omnipene physicorum sapientumque veterum multitudini est anteposendus. Ecquid vero jucundius fingi potest vita illius hominis, qui in natura rerum contemplanda tempus consumit? ecquid reipublicæ utilius esse potest homine, qui afflictos miserosque juvat & consolatur? Ecquid beatius cogitari potest homine, qui & suas libidines pro virili domat, & alienas sapienter coercet! Ecquid excellentius dici potest homine, qui consilia, voluntatem, & naturam Dei bene cognoscit. At vero (sine Rhetorum fuce loquimur) quid de ejusmodi homine sentiemus, qui hæc studia & officia conjungit? Annon eum singulariter amare debemus & observare? Procul dubio boni omnes ita

ita judicabunt. Vident enim, quanti generis humani referat, mortales omnes libidinibus imperare, omnes Deum cognoscere & amare, omnes operum divinorum studiosos esse, omnes miseris cum suis tum alienis subvenire.

§. XVII. Ergo hæc nunc in summam contrahamus, ut Plagiariorum, qui sapientiæ laudem aucupantur, turpitudine noscitur. Sapientia primum hominis bonum est, neque tamen aut ipsis sapientibus, aut sapientum adjumento indigentibus, cumulate prodest, nisi in luce & honore versetur. Igitur opinio sapientiæ, secundum ipsam sapientiam, maximis hominum bonis est annumeranda. Et quia per opinionem sapientiæ fit, ut pravus multorum hominum status corrigatur, correctus ornetur & constabiliatur: haud dubie opinio sapientiæ longe præstat ipsa quoque pecuniis. Nam pecuniæ omnesque res ceteræ furto obnoxie sine sapientia plus detrimenti afferunt, quam emolumenti; ut non solum ex libris sacris, sed etiam ex ratione & vita communi discimus. Si autem opinio sapientiæ pecuniis est præferenda: privatio illius opinionis, id est, plagium furto turpius erit & foedius. Præsertim cum ii, qui ad hujusmodi Plagiarium aut discendi causa aut consilii petendi confluant, magnam plerumque jacturam faciant tum impensarum, tum temporis, atque ita se-ro demum intelligant, quantam calamitatem inferat humano generi Plagiarius, qui veræ solidæque sapientiæ possessionem falso venditat. Si

cum

cum plagio non esset impostura conjuncta, facilius ferri posset ejus turpitude, quia minus noceret: sed nunc, cum impostura non possit ab eo separari, nullo modo potest excusari. Hujus rei similitudinem capere licet a mercatoribus. Si quis mercator improbus probi cujusdam & justis mercatoris famam in se transferret, maxima illum quidem injuria afficeret, quod lucrum illius interiret, sed tamen si merces easdem eodemque pretio & fide venderet, utcunque ferri posset. Improbos enim multos multi ferre debent, quamvis nolint. At si improbus iste nec easdem merces nec æquo pretio venderet, cum emtores semel invitasset illectassetque; sine dubio tanquam pestis humani generis communi omnium bonorum odio dignissimus esset. Etenim emtoribus turpiter imponeret, & bono illi mercatori præriperet occasionem bene merendi & proficiendi. Quod facinus utrumque scelesti est & impuri hominis. Sed inter scelestum hunc mercatorem & Plagiarium illum, quem nos hic volumus, quid interest? annon Plagiarius tam obest viro sapienti & sapientiæ cupidis, quam scelestus ille mercatori probi & honesto? Equidem sic sentio, nec video, quid hæc sententia possit habere vitii. Nisi si forte fingere velis plagiarium, qui nec fide, nec doctrina, nec industria cederet ei, cujus est Plagiarius. Quales an dentur, non liquet. Sed si dantur, sat in eo ipso criminis est, quod a viro sapiente famam, quæ, secundum sapientiam, præstan-

stantissimum hominis bonum est, alienet aut saltem alienare conetur.

§. XVIII. Atque hæc quidem de cogitationum rerumque corporearum comparatione, pro instituti nostri modo, dicta sufficiant. Jam personas, quibus fures & Plagiarii nocent, comparabimus inter sese.

§. XIX. II. De Personarum, quæ Plagio læduntur, statu & præstantia varia momenta sunt ponderanda. Sunt enim, ut ex dictis dudum apparet, vel sapientes, vel nugivenduli & argutatores umbratiles, vel medii quasi generis. Utrique illi superiores, (nam medios hosce prætermitemus) vel vivi sunt adhuc vel mortui, & vel sortis inferioris, vel honorati &c. Huc fere solent respicere Plagiarii inter exscribendum. Quare merito in æstimanda Plagii turpitudine hæc quoque spectari debent. Fures vero nihil spectare videntur, nisi utrum dives an pauper sit is, cui res quasdam detrahunt; utrum honoratus an conditionis infimæ.

§. XX. Sapientes appellamus hic eos, qui mores emendatos, & bonarum rerum naturam perspectam habent & exploratam. Hi tales raro scribunt, aut, si qua eos scribere oportet, pauca edunt. Edunt autem cum propter utilitates humani generis, tum propter calumniatores. Nunquam enim sapientes viri calumniatoribus carent, quos scriptis reprehendant & confutent. Non igitur cogitata sua litteris mandant & cum eruditis viris publice communicant, ut gloriam

con-

consequantur, sed ut famæ suæ apud ignotos consulant, & utiles simul sint aliis. Omnia ceteroquin ad conscientiam, nihil ad famam & applausum referunt. Quare Plagiarios facile ferunt & moderate, neque de illorum improbo usu rerum alienarum unquam acerbè stomachantur; dolent potius & reprehendunt simpliciter Plagiatorum insulsiatè. In sapientem igitur verè convenit illud Bruyerii: * *Philosophus, in-
quientis, etatem suam hominum moribus observan-
dis impertitur, & ad eos vitiorum turpitudine &
ineptiis liberandos ingenio suo utitur. - - Qui-
dam lectores cumulate gratiam ei se referre putant,
si confidenter asseverent, libram ejus a se simul le-
ctum & probatam esse. Is vero ipsi præconia ista
reddit omnia, quippe quæ vigiliis ac labore suo non
est aucupatus: majus quid & excellentius assequi
laborat: postulat ab hominibus rem majorem &
rariorem laudibus & præconiis, eorum emendatio-
nem.** Itaque sapiens amicos suos, qui Plagia-
rio ipsius foedum stigma inusturi essent, fortas-
sis sic compellaret: Ingratiis meis hominem no-
tabitis: famam non expetivimus, cur ergo il-
lam nobis nunc ereptam ulciscemur. Sinite, ve-*

G

ritas

* *Des Mœurs de ce siècle p. 77. add. Baconis de
Verulam. Augment. Scient. VIII. c. 3. p. 229.
edit. Londin. 1638.*

** *Illustratio hujus scopi exemplum præbet La-
stantius de Opific. Dei cap. XX. S. 8. 9.
pag. 657.*

ritas nostra amplificetur & scriptis vulgetur, etiam alieno nomine.

§. XXI. Etsi vero sapiens Plagiario se haud læsum existimet, ab hoc tamen graviter peccatum est. Nam præterquam quod summam hominis laudem injustissime stolidissimeque aucupatur, probitatis etiam & veritatis incremento obstat Plagiarius; ut prædiximus modo.* Si enim sapienti viro laudem tribueret inventionis publice utilis; appareret tandem, a nemine nisi a sapiente viro novas ac salutare res inveniri posse, atque iccirco necesse esse, ut qui similem laudem consequi vult, is & moribus corrigendis operam navet & bonis rebus intelligendis. Nam hæc duo, ut diximus,** sapientem virum constituunt. Cum autem sapiens injuria indignissimus sit, & per illam injuriam veritatis probitatisque incremento obsistatur: sequitur Plagiarium, qui sapienti injuriam affert, fure gravius peccare. Fur enim tantum modo alienis commodis nocet, non probitati. Commoda autem minus valent, quam probitas. Quare & furtum non tam turpe est, quam hujusmodi plagium.

§. XXII. Argutatores umbraticos appellamus, qui insigni gaudent variarum rerum argutarumque apinarum notitia, affectibus ceteroqui suis omnino dediti. Horum plagarii etiam turpiore se obstringunt scelere, quam fures. Vix enim credibile est, Argutatores illos ullo furto tam exulcerari & ad vindictam exardescere posse,

* §. XVII.

** §. XX.

te, quam Plagio. Si igitur Argutatores plagio magis exasperantur, quam furto; non licet dubitare, quin hoc respectu Plagium furto foedius sit & flagitiosius. Quodsi quæras, cur ego existimem, hos argutatores inventa sua omnibus opibus pecuniisque præferre; scire licet, me id suspicari ex eo, quod scripturas institutionemque suam nullis præmiis compensari posse putent. Illa enim communis est eorum sententia, honorarium præceptoribus quibuscunque solvi posse; remunerationem institutionis esse nullam posse. Adhæc pretium affectionis multo magis cadit in scripturas & inventa litteris mandata, quam in res ullas alias. Nulla enim res perpetuitate gaudet, quin ultimo tempore vetustate corrupta pereat: libri foli ab interitu vindicant auctorum merita & præsertim memoriam, propter quam solum multi mortalitatem credunt esse consolabilem & contemnendam. Mirum igitur non est, scripta majoris æstimari a nonnullis, quam pecunias.

§. XXIII. Hæc, quæ diximus, potissimum pertinent ad sapientes & argutatores vivos. Quum vero adversus vivos gravius peccent Plagiarii, quam fures; dubii nihil est, quin adversus mortuos etiam gravius peccent. Fures enim mortuis nihil possunt detrahere, ergo nec peccare. Plagiarii contra mortuis scriptoribus existimationem detrahere utique possunt. Permulti enim eruditorum per omnem vitam aut saltem per longissimum tempus lucubrationibus indul-

gent, ut aliquid relinquunt, quo se vixisse testentur; premuntque libros suos, ut ultimo tempore quam limatissimi politissimique in lucem prodeant. Verum sæpissime iis usu venit, ut mors non solum ipsorum retractationem & ultimam limam prævertat, sed etiam prohibeat, ne amicorum fidei lima illa commendetur. Contigit quidem hæc felicitas Sanforto, interpretationum Scripturæ sacre novatori, * qui jamjam expiraturus librum suum *de descensu Christi ad inferos* Parkero perficiendum tradere potuit: ** Contigit etiam Thomæ Brunoni, Canonico Windsoriensi, qui scripta sua Vossio amico paulo ante mortem tradidit; qui Vossius tamen, præter dissertationem *de Therapeutis Philonis* a Colomesio editam, nihil eorum edere potuit: Contigit item Picardo & Petro de Marca; illius enim libellum quendam publicavit de la Hire; hujus scripta Baluzium nacta sunt tutorem & commendatorem; ut alios paucos taceam. Sed aliis multis eadem felicitas non contigit. Auctori certe *Juris Ecclesiastici* tam felici esse non licuit, ut liber ipsius suo nomine insignitus ederetur; nam nunc Augustini Barbosa nomen gerit. *** Isaaci Vossii versio *Bibliorum LXX Interpp.* in cujus manus pervenerit, posteaquam
ejus

* *Hic est ille, quem Witsius notat Oecon. fæder. Dei libr. I. c. V. §. 4. p. m. 46.*

** *Vid. Parkeri præfation. ad librum, quem dixi.*

*** *Historia hujus Plagii narratur ab Erythraeo Pinacoth. II. n. 18.*

ejus MSSa dissipata sunt, ignoratur, nisi fallor, adhuc. Lightfooti tabula Geographica Judææ desideratur, nec unquam fortassis reperietur. Usserii scripta quædam etiam perierunt, nec forte ejus nomine insignientur, si maxime edantur. Borcharti scripta quædam *de situ paradisi terrestris* Morino sunt detracta, nec unquam reddita. Quid de Ernesti Gluckii, Præpositi Livonici, versionæ Moschica bibliorum factum sit, recentior est memoria. An ea unquam Auctori restituantur, aut saltem tribuantur, si quando edi cœperit, dubium est profecto. Plura infelicitatis hujusmodi exempla narrare, nihil attinet.

§. XXIV. Denique utrum honoratus vir, an homo contemptus plagio lædatur, considerandum est in Plagii & furti comparatione. Quanquam enim furti turpitudine sæpe major non sit, cum honorato viro aliquid detrahatur, quam cum plebeio quid eripitur: tamen plagium omnino sæpe flagitiosus evadit, cum existimatio viri honorati læditur. Officium enim omnium nostrum erga eos, qui eruditionem præclaram sibi pararunt, & egregiæ spartæ præsumt, postulat, ut eorum auctoritas major indes & augustior fiat. Fit autem ea major & augustior, cum iis novarum inventionum, quæ ipsis revera debentur, laudem assignamus: Ita enim illi & spartam suam præclare ornare & honore dignissimi judicabuntur. Quin etiam tanto diligentius inventionum laudem Æs tribuere debemus, quanto majus plerumque pondus habet veritas, quæ magnum virum auctorem habet.

habet, Ita enim natura comparatum est, ut honoratis gravibusque viris facilius & lubentius adfentiamur, quam contemptis & vilibus. Quamquam enim novitas per se gratissima est, tamen gratior multo fit, cum ab honorato magnoque doctore profecta esse dicitur.

§. XXV. Sin contemptus & exiguae fortis est novae veritatis inventor; tum forte pariter peccat Plagiarius ejus, ac fur qui tenuissimae fortis homini res suas raperet, quibus profus carere non possit. Licet enim auctor quidam nulla sit auctoritate, quae novae veritati novoque libro gratiam conciliet; tamen sapientes viri ea diligent & magni facient, quippe qui libros, praesertim utiles, non auctoris honoribus, sed accuratatione metiuntur. Et quoniam frequenter vel una novae veritatis inventio unusve liber satis causae est, quamobrem ex umbra in lucem provehatur * aut certe commoda quaedam consequatur ignobilis auctor: patet utique, Plagiarium inventori illi aut libri auctori & ad honorem & ad commoda consequenda viam intercludere. Quod peccatum insigne est & profus execrabile. Adhaec quia saepe non facile prodi & accusari possunt plagiarii, qui obscurorum hominum scripta expilant: iccirco multo certe turpius peccant. Adducunt enim viros eruditos, ut credant, plagia-
rios

* Notum est exemplum Drobbeii, & ex actis Philosoph. Anglicanis mens. Sept. 1668. pag. 317; Roberti Andersoni, aliorumque aliunde.

rios ipsos veros auctores esse. Qui error sæpe viris doctis nunquam potest eximi. Unde simul veritas historię litterarię periclitatur, quę, propter summam utilitatem, quam maxima salva & incolumis optanda est. Aliter utilis esse desinit.

§. XXVI. III. Plagiarii ipsi, pro statu suo, actionem suam multis modis dehonestant, uti fures. Quocirca citra controversiam Plagiarius, insigni munere conspicuus, gravius peccat, quam qui nullo fungitur. In quo quidem parem sibi habet furem honesto loco natum, vel honesto munere condecoratum. Verissimum est enim illud Poetę:

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, ha-
betur.

Ratio est, quia officium hominum insigni munere fungentium postulat, ut aliis, præsertim inferioribus, præclarę virtutis exemplum præbeant. Nam eam ipsam ob causam a Deo & hominibus muneri præficiuntur. Quisquis autem Dei & honestorum hominum voluntatem fallit, graviter peccat.

§. XXVII. Quo excellentiore ingenio & actiori iudicio præditus est Plagiarius, eo turpius agit, cum aliena scripta sibi tribuit. In quo perquam ei similis est fur opulentus, qui, ceteris paribus, longe foediore se obstringit facinore, quam fur paupereulus. Contra furi pauperculo

potest æquiparari Plagiarius, qui vel nullo vel saltem exiguo præditus est ingenio.

§. XXVIII. Illud quoque hic observandum est, utrum plagiarius senex sit, an juvenis. Senum enim vitia tanto minus excusari possunt, quanto ad emendandos mores plus temporis adhibere potuerunt. Furum par est ratio. Quamquam enim senectus ad rem parandam attentior esse soleat; tamen a furto longissime abesse & abhorreere debet senectus.

§. XXIX. Malitia denique Plagiariorum sæpe auget Plagii turpitudinem, uti furum versutia & temeritas. Quare quo diligentius occultatur Plagium, hoc pejus est & inhonestius. Culpa enim, quæ latet & ignoratur, non facile coarguitur; quæ non coarguitur, ea nec ipsi peccanti recte innotescit, nec illis quibus imponitur. Peccans igitur ad sanitatem & frugem reduci nequit, & ii, quibus imponitur, errore non possunt liberari. Par ratio, si quidem cetera sint paria, est furum, qui scelus suum studiose celant & contemunt.

§. XXX. Quo crebrius est Plagium, eo major est ejus indignitas & dehonestamentum. Idem judicium in furto crebriore locum habet; si quidem cetera sint paria.

§. XXXI. Si fide amicitia interposita, librum quendam, cum veri auctoris nomine, te editurum promiseris, sed eum postea tuo ipsius nomine perfide edideris: haud dubie plagii vitiositatem auferis. Fures illi, qui honestatem præferunt,

ferunt, ut sub illa specie tutius furentur, plagiarium hisce valde sunt consimiles.

§. XXXII. Cum certo constat, inventorem auctoremque diu laborasse multumque argenti profudisse, antequam & inveniret quod quæret, & conscriberet, quod invenisset; certe plagii culpa fit insignior. Quanquam enim res illæ, quæ multa impensa multoque sudore quærentur, sæpe non præstent his, quæ nec opinato & gratis sese nobis offerunt: tamen inventor, qui multa cura multaque impensa famam quæsit, laudis expectatæ jactura indignior videtur, quam is, cui casus aut fortuna laudis materiam quandam præbuit; si præsertim propterea multo cum sumtu laboraverit, ut invento quodam emolumentis & commoditatibus humani generis deserviret. Huic tali malitiæ Plagiariorum respondet illa furum improbitas, qua homini laborioso & minus fortunato res suæ detrahuntur. Et enim & hic, ceteris paribus, furto minus dignus est, quam quivis eorum, quos fortuna temere quasi locupletavit.

§. XXXIII. Illud quoque observandum est, utrum Plagiarium inventa ejusmodi pro suis edat, quæ ad illam ipsam artem, quam profitetur, pertinent; an talia, quæ ad eam non pertinent. Et enim qui etiam in artibus sibi ignotis excellere vult videri, (præsertim enim ii, qui excellunt, novis ac præclaris rebus augere possunt scientias) tam vecordi arrogantia videtur esse, ut acerbissima ignominia dignus sit. Ceteri, etiam & ipsi sa-

tis inhoneste agunt; paulo tamen honestius agere videntur. Etenim illam ob causam peccare videntur, ut munere suo digni judicentur. Quæ quidem species & scopus ferri utcunque & concoqui potest. Hisce ultimis plagiariis, ceteris paribus, exæquari possunt fures propter rationem status peccantes: superioribus vero fures illi, qui nulla necessitate coacti, per fas & nefas omnia corradunt.

§. XXXIV. Sed vero quis est, qui omnia fraudum genera, quæ hic accidere possunt & solent, curate persequi possit. Nimis late patet malitia. Neque si eam copiose persequaris, rem valde utilem & salutarem egeris. Etenim malitiæ generibus patefactis, periculum est, ne fraudes evadant usitatiores. Atque ita, pro instituti nostri modo, satis, ni fallor, ostensa est & plagii vitiositas, & furti cum plagio convenientia, & res eæ, quæ vitiositatem utriusque, tanquam pondera quædam, degravant.

§. XXXV. Jam, pro instituti nostri lege, Plagium cum calumnia contendemus. Sed quia nimis prolixa foret hæc commentatio nostra, si hic etiam tam prolixè versari velimus: præcipua solum comparationis capita proferemus, reliqua sapientis lectoris diligentia relinquemus investiganda & consideranda.

§. XXXVI. Est autem calumnia ex ficto commentitioque crimine infamatio. Illa nimirum hominum quorundam indoles est, ut, qui sibi nec ipsi nullam infamiae notam inurant, eos in-

injustis criminationibus infamare & perdere conentur. Apparet igitur, gravissimis vitiis annumerandam esse calumniam. Quid est enim pestilentius, quam innocentiae falso fictoque crimine perniciem parare. Sane enim, si quicumque salutare & jucundum esse potest; honesta præclarorum facinorum conscientia est. Ab hac autem si discesseris, bona fama & existimatio principem inter humana bona locum habet. Quamobrem a Judæis regno præfertur. *Rabbi Simeon*, inquit, * dixit: *Tres sunt corona, corona legis, corona sacerdotii & corona regni. At corona boni nominis ceteras coronas superat.*

§. XXXVII. Quæritur itaque non injuria, an Plagium minus flagitiosum sit, quam calumnia? an forte majus? an par? At hæc quæstio non est difficilis. Verum est enim, sæpe Plagium calumniæ non posse adæquari, sæpe posse. Pro varietate scilicet ipsius Plagii, variat etiam ipsa Plagii culpa. Pariter pro calumniæ varietate, variat calumniæ culpa.

§. XXXVIII. Plagii varietatem supra proposuimus. Calumniæ duo præsertim genera sunt; Alterum est, cum violatur illa hominis existimatio, quæ ex vera & germana virtute parta est; alterum, cum existimatio violatur, quæ vera & germana virtute non nititur, sed ficta & opinata. Superioris generis exemplum est, cum adulterii accusatur, cui nunquam in mentem venit

* *Vid. Capitulum Patrum cap. IV. n. 13*

venit adulterium; quod Iosepho usu venit.* Posterioris generis exemplum est, cum Socrates ille accusaretur temeratae religionis Atheniensium. Imitatio enim sacrorum, quae Athenis tum colebantur, non erat solida & vera virtus, sed opinata solum & commentitia. Sibi videlicet imperitus vulgus persuadebat, nefas esse, ut praeter usitata numina novum & inusitatum in civitatem induceretur; quale esse putabatur ab aliquibus Dæmon ille Socratis. Apologia tamen Platonis magis deorum omnium contemtionem a Socrate removere videtur.**

§. XXXIX. Cum calumnia prioris generis comparatur merito Plagium primi generis;*** quod videlicet committitur in scriptum, de vera sapientia verissimis cogitationibus refertum. Ad hoc sunt omnia in utroque paria! Pariter laeditur existimatio, pariter utrinque res praeclaræ sunt, pariter utrinque imponitur. Sed quia eventus calumniae seu in accusatore, seu in accusato tristior sæpe & funestior est, quam Plagii: iccirco calumnia sæpe plagio est turpior. Cum calumnia posterioris generis comparari recte potest Plagium secundi**** & quarti generis;***** quod videlicet in scriptum est commissum verae sapientiae nihil habens aut admodum parum. Eadem utrinque laeditur existimatio: eadem utrinque res

* Gen. XXXIX.

** pag. 362. seqq.

*** supra c. VI. §. 3.

**** supra c. VI. §. 4.

***** supr. c. VI. §. 6.

res sunt. Eventus sæpe diversus calumniã tristiorem efficit & foediorem, quam plagium. Modus etiam læsionis sæpe, aut fere semper, diversus est. Quod enim Plagiarius fere nulla magis re, quam silentio significat; id calumniator ut plurimum aperte & audacter affirmat vel negat. Sed de modis calumniandi plura sunt dicenda.

§. XL. Modi calumniandi sunt longe plurimi, duo tamen cum primis hinc sunt notabiles: Unus cum accusatio prorsus commentitia est, neq̃ ulla veri specie honestatur. Alter cum dictum factumve per se innoxium quadam veri specie, tanquam fucō, oblinitur. Mirum ultimi generis exemplum ex Actis Eruditorum didici. * Summam ejus breviter apponam. Matthæus de Castro, natione Indus, a Pontifice Rom. in Indiam cum episcopi titulo missus, apud Regem Lusitaniæ delatus est tanquam Semipaganus, qui parva *idola* secum ferret, & ex templis *bovm* stabula faceret. Si quæras, unde calumnia hæc nata sit, scire licet, eam inde ortam esse, quod Episcopus ille numos quosdam, qui *Idola* nominabantur, secum haberet, & homines bajulando victum quærentes, qui per jocum sæpe *boves* appellantur, comites traheret.

§. XLI. Similem fucum etiam Plagiariis suppeditare, non mirum est in tanta Plagiarii ac calumniæ convenientia & similitudine. Non desunt Plagiariis rationes, quibus persuadeant imprudentioribus, a se omnino profectas esse scripturas, quas

quas suo nomine insignitas ediderunt. Pauci fortasse plagiarii sunt tam infelice ingenio, ut nullam plane rationem comminisci queant, qua se tueantur & defendant. Quocirca Plagiarii sæpe, cum aliquid invenerunt, continuo omnia, quæ tradunt, invenisse videri volunt; cum verba quædam posuerunt ambigua & obscura, tum arcana quædam a se præsignificata fuisse contendunt; quasi inventa noluerint statim & aperte profiteri. Sed de variis modis, quibus vitium suum honestare conantur Plagiarii, erit nobis postea dicendum.

§. XLII. Aggrediendum nunc esset ad Plagii & criminis Falsi comparisonem: sed hic nihil est, quod agamus; cum plagium, præsertim gravius illud, Falsum quoddam sit, & tam acerbè vindicari debeat, quam falsa quædam graviora. Possent equidem certum quoddam falsi genus deligi, quod cum Plagio quodam graviore compararetur: sed hoc quivis per se conari poterit, etiamsi nos id non faciamus. Etenim fontes, unde bona comparatio promanare solet, supra aperuimus. Ex iis igitur iudicio arbitrioque suo quisque, quantum quoque modo videbitur, hauriet.

§. XLIII. Esset etiam Plagium illud, quod decore adversari diximus, cum alio quodam indecore facinore conferendum: sed id fieri vix patitur angustia terminorum, quibus nos ipsi circumscripsimus. Jam enim caput hoc ita crevit, ut, si fieri posset, rescindere mallems, quam addere. Neque verò nobis suspicari licet, quenquam fore le-

storum

etorum nostrorum, qui plagium cum quovis alio facinore indecoro comparare nequeat. Cum enim hic etiam quatuor illa momenta valeant, quibus supra ad plagium & furtum ponderandum usi sumus; ut consideretur, quanta sit decori præstantia; qui personarum, & lædentium, & læsarum, status; qui denique læsionis modi: non licet ullo pacto de felici iudicio dubitare, si conatus accedat & solertia, tanquam dux in locis impeditis & obscuris.

§. XLIV. Multa quidem in huiusmodi comparationem concurrunt, quæ difficiles habent explicatus: sed nihil est, quod superari non possit diligentia. Et multo quidem hic facilius erit historicorum ratio, quam Philosophorum. Historici enim omnem rationem eorum temporum, quibus Plagiarius decorum neglexit, intuentur aut saltem intueri possunt & debent, atque ita decori violationem multo clarissime definire valent. Philosophi contra, quia decorum generatim contemplantur, cum plurimis difficultatibus confluentur, necesse est; propter multitudinem rerum, quæ in generibus quasi fasce continentur, & ab intellectu commode perlustrari non possunt. Quemadmodum enim is, qui multas picturas ex uno intuitu iudicare debet, difficilius verum fert iudicium, quam qui singulas considerat: ita philosophus majori cum molestia præcepta sua proponit, quam historicus. Alter enim multa simul, alter singula sigillatim contemplantur.

§. XLV. Si qui vero sint, qui vitia omnino negent

negent exacte comparari posse: ii me nunquam adficientem habebunt. Nam & eos, qui unquam fuerunt, iudices iniustitiæ accusant, & sibi ipsi nequaquam consentiunt. Superius illud ex eo fit manifestum, quod iudices in pœnis nec modum ullum tenuisse nec tenere potuisse dicant. Si enim iudices vitia inter se nec compararunt nec comparare potuerunt; pœnarum etiam modum nec tenuerunt nec tenere potuerunt. At iustitiæ, ut equidem arbitror, primarium munus est, ut pœnarum modus teneatur. Aliter iustitia nomen suum amittit & in contrarium vertitur. Stoicorum certe quidem iustitiam, quæ omnia omnino peccata paria censet, omnes explodimus; quod & parem aliquorum turpitudinem esse putamus, & aliquorum impariam. Ubi autem peccata alia aliis paria sunt, alia imparia; ibi comparationi locus est. Quod autem comparationis vituperatores a se ipsis dissentiant, facile est probatu. Dicunt enim se modos intelligere, substantias non item. At vero quia modi nullam obscuritatem habent, iccirco omnino æstimari & inter se comparari possunt. Si obscuri essent, æstimari non possent. Fateantur igitur iidem illi, contra quos disputamus, aut comparationem fieri posse, quia modi clari sunt & perspicui; aut comparationem fieri non posse, quia modi clarâ obscuritatem habent, quæ comparationem impediat. Utrum velint, nobis perinde est. Alterum quidem rationi consentaneum est, alterum non est.

§. XLVI. Nobis interim vel iccirco comparisonem illam recte suscepisse videmur, quod nunc ad Plagii poenam inveniendam aditum habemus planum & facilem. Qualem non habuissemus, nisi ita coramunivissemus. Etenim comparationis ea vis est, ut, quæ per se minus intelligantur, e comparatione utique intelligantur. Quod Plutarchus in primis & Rapius viderunt, qui claros in civitatibus suis & re litteraria viros ita inter se comparaverunt, ut ipsi in iis collaudandis propriam gloriam consequerentur. Quam quidem eandem nos Plagiarioeum historicis nec invidemus & optamus. Adhuc quidem nemo est inventus historicus, qui Plagiarios quosdam inter se conferret, aut cum aliis hominibus improbis curiose compararet: sed erunt fortassis posthac, qui hanc provinciam occupent. Cum enim historias suas, etiam sine comparatione, viris doctis gratas esse videant, modo vere sint & curiose conscriptæ: sperare licet, fore quosdam, qui ex comparatione gratiam scriptis suis aliquam concilient. Omnino enim comparatio gratiam habet & voluptatem.

CAPUT VIII.

QUINAM ERUDITORUM POTISSIMUM ET PER NATURAM SUAM PLAGIARI SINT.

§. I.

Quodsi eorum, qui sese litteris dedunt, ingenia consideremus & institutionem; nihil

hij mirum videbitur, alios scriptores Plagii affines esse, alios non esse. Est enim omnis institutio vel publica vel privata. Publica quamvis accuratissima sit, tamen multas ambages habet, de quibus, tanquam via regia, declinare non liceat. Privata, ceteris paribus, præ publica compendium quoddam est multo jucundissimum. Neque sane aliter fieri potest, quam ut privata publicæ anteponatur. Cum enim auditorium publicum ex diversissimis ingeniis constet, atque ita diversissimorum ingeniorum a doctore publico pariter sit habenda ratio: intelligitur profecto, doctorem retardationi esse profectibus ingeniorum bonorum, si curate copioseque res suas persequatur, quia illis res omnes paucissimis verbis declarari possunt; obesse contra mediocribus deterioribusque ingeniis, si locos plerosque breviter perstringat, quia inculcari debent, quæ ab iis sint comprehendenda. Id quod in privata institutione longe secus est. In ea enim ad captum auditoris facile se accommodare potest præceptor, ut majores indies profectus fiant, nec quicquam temere & frustra præcipiatur. Apparet igitur, studiosorum duo genera esse: Alteri, qui publica solum institutione utuntur, ad consuetudines & officia eruditi viri noscenda non satis felices sunt, nisi forte ingenii præstantia naturæque bonitas institutionis inopiam & pravitatem compenset. Alteri, qui privata utuntur, ad omnes consuetudines & officia doctorum virorum noscenda fortunam faultricem habent, modo cetera sint paria,

nec

nec præceptor pravus sit & indoctus. Quocirca nihil equidem miror, superiores dubitationibus & interdum turpissimæ ignorantix obnoxios esse: posteriores politissimos evadere & omni rationis apparatu circumfluere, etiamsi utrique ad litteras parem industriam afferant & ingenia paria.

§. II. Primus igitur Plagii fons est dubitatio; dubitatio autem ex institutionis corruptela manat. Qui itaque ad bonos mores & honestatem omnem non sunt bene informati, Plagiariorum numerum augent.

§. III. Sed quanquam parentes filios suos privatim instituendos curent, tamen sæpe nihil magnopere proficiunt, quia in præceptorum delectu minus felices sunt, aut filiorum ingenia torpent.

§. IV. Præceptores plerique rebus inanibus discipulorum memoriam implent, quæ usu carent & ad vitam communem nihil afferunt momenti. Quid olim, in Logica præsertim, boni erat; cum tamen ex Logica iudicium nasci deberet? Quid in reliquis scientiis, antequam res litteraria immutaretur? Quotusquisque præceptor erat, qui teneros animos linguis sic imbueret, ut ratio illa, quæ in ipsis etiam inest, intelligeretur? Unde igitur iudicium nasci poterat, quod in citandis autoribus tantum esse debet, quantum uspiam maximum? Culpa igitur neglecti iudicii in doctoribus erat, a qua nunc alienissimi sunt, qui eclecticam philosophiam profitentur. Sunt

autem hodie plerique omnes, qui eam profiteantur.

§. V. Misella vero quorundam ingenia causam esse, cur Plagiariis abundemus; nec dubitamus nos miramur. Multi enim ad litterarum studia minis ac vi compelluntur, alii suasu adulatorum illectantur, quidam otii amore adducuntur. Invita igitur Minerva (ut ajunt) quid est, quod præclari efficiatur? Hi tales cum vel muneris ratione vel aliis causis ad dicendum scribendumve aggrediuntur, a Plagio se abstinere nequaquam possunt. Ex suo enim ingenio nihil exprimerere queunt, sumunt igitur aliunde. Et quia sæpe non expedit, ut doctores, unde sua congesterunt, nominent, (quis enim postillatores similesque libros celebret?) ideo Plagium devitari nullo modo potest.

§. VI. Sed nondum omnes enumeravimus, qui Plagiarii sint aut facile fiant. Etenim a natura plerique omnes pravitatis habent semina, & nisi divina gratia juventur, ab ea nunquam liberantur. Aspirant enim omnes ad honores, ad pecunias, ad voluptatum & deliciarum copiam. Huc omnes omnium cogitationes spectant. Alii tamen alios ambitione, avaritia ac voluptatum studio superant. Atque ideo licet aliqui res suas ad solam fere existimationem, aliqui ad solas divitias, ceteri ad solas voluptates consequendas accommodare videantur; tamen revera eos istas conjunctiones expetunt, ita tamen, ut alias carum aliis preferant. Videmus igitur, in quem

harum rerum ordinem referri queat librorum scriptio & sententiarum peculiarium inventio. Hoc enim si noverimus, perspicuum erit, ambiciosine ad plagium procliviores sint, an avari, an voluptarii.

§. VII. Qui libros componere aggreditur, rem arduam suscipit & molestam. Primo enim deligenda est materia utilis, non nimis trita, & jucunda. Deinde diu multumque lectitandi sunt varii libri, diu multumque meditandum, frequenter meditationes retractandæ. Tertio stilus debet esse perspicuus, tersus & ad naturam rei explicandæ accommodatus. Denique ordinis est habenda ratio, non superstitiose quidem, nec tamen nimis incuriose. In rebus hisce omnibus cum magnopere desudatum est, exigua sæpe utilitas ad scriptorem ex scriptura resultat, gloria vero paulo major. Quapropter quisquis sua voluntate ad libros edendos animum applicuerit, nec naturæ pravitatem ante correxerit; gloria cupidus sit, oportet. Avarus alia, magis fructuosa, curabit: Voluptarius trivia & circulos, ubi jocus & urbanitas verlatur, fere consectabitur, a molestâ librorum confectione alienus.

§. VIII. Cum igitur Ambiciosus scribere cœperit, nihil temere earum rerum prætermittet, quæ ad famam parandam conducant. Conquiret rarâ, solida, communiter grata, si non tetricis & morosis, at certe curiosis lectoribus. Omnia illa interpolabit, ornabit, apte digeret, tersè denique & luculenter lectoribus suis exponere cona-

bitur. Non erit ille quidem a turpissimo quoque Plagio alienus; sed tamen nemo plagii difficilius accusari, nemo minus convinci poterit, propterea quod plagium suum lectores studiose celat, ne famæ & existimationis, quam vel habet vel sperat, ullam jacturam faciat.

§. IX. Atque ita quidem Ambitiosorum se res habet. Sed nonnunquam tamen etiam avari & voluptarii libris scribendis operam dabunt, aut pecuniarum amore inducti, quas aliter se paraturos diffidunt, aut amicorum precibus & cohortatione, aut Principum magistratuumve auctoritate, aut aliis causis.

§. X. Qui auri cupiditate ad scribendum instigantur, hi libros inconditæ molis multis auctoritatibus crebrisque digressionibus refertos edent, ut argento bibliopolam emungant. Neque sibi ducent religioni, aliena furtim pro suis venditare, quanquam ea certo iudicio nec delegerint nec emendarint. Hi tales quia morosum, invidum, occultum & fallax ingenium habent, & molem librorum studiose amplificant, Plagium vitare ac vafre occultare vix poterunt: cum præsertim nimis fere distrahantur curis, quæ sibi nequaquam permittant, ut plagii occultandis vacent. Neque libros suos premunt, ut sensim plagia diligentius occultent: verentur enim, ne se mors occupet egenos ac pauperes. Non possum illustrius exemplum præferre, quam Cardani. Sed tamen

tamen illud, quia prolixum est, ex Bælio legi malo.*

§. XI. Voluptarii denique libellos parvulos, nec eos suos, in lucem emittent, si quando amicorum hortatu libros scribere conentur. Quod si tamen carmina faciant, si jocos spargant, si fabulas Romanenses confingant, & alia studia hisce consimilia tractent; aut imitationis obtentu, aut ingenii felicitate atque impetu, Plagii crimen effugient. Sin alia scribere cogantur, tum vero alienarum observationum famam non expetent. Nisi vero nomina scriptorum, unde profecerunt, per negligentiam omittant: semper ingenue magistros suos deprædicabunt. Plane enim ab superborum avarorumque abhorrent consuetudine, propter naturæ suæ diversitatem, quæ eos ad consecrandum otium, mollitiem, loquacitatem, luxumque impellit.

§. XII. Hæc quæ diximus, intelligenda sunt de scriptoribus iis, in quibus aut ambitio, aut avaritia, aut voluptatis cupido ita eminent, ut ceteræ cupiditates, quæ cum præcipuo affectu conjunctæ sunt, parvæ & in gradum infimum dejectæ videantur. Nam qui voluptatis libidinem & ambitionem, aut ambitionem & avaritiam, aut avaritiam & voluptatem pari quasi lance habent, aut naturæ alia ratione utuntur; ii vario plagii genere variisque modis delectabuntur. Sed cum hæc prolixi-

H 4 niant,

* Vid. *Ejus dictionar. Crit. in verbo: Cardanus.*

niant, plura hic dicere nolim : cum præsertim ali-
bi eadem de re commodior sit dicendi locus.

§. XIII. Jam cum certum sit, singulis homi-
nibus singula studia esse aptiora ; cum item cer-
tum sit, neminem temere , natura invita, quic-
quam suscipere discendum ; non est mihi dubi-
um, quin cholericus, melancholicus, sanguineus
suz quisque naturæ gratissimas convenientissi-
masque litteras coluerint scriptisque vulgarint.
Et quoniam plerique scriptores vitia naturæ suæ
ad scriptionem attulerunt : perspicuum est uti-
que, in illo litterarum genere, quod Melancholi-
cos ac Cholericos delectat, plurimos esse Plagiarios.
Pertinent autem ad illud litterarum genus Histo-
ria, Philologia, Jus Civile Romanum, Philoso-
phia Practica & theoretica, aliæque ejusdem ge-
neris scientiæ. Sed quominus hisce solis Plagi-
um terminaretur, plurimæ sunt causæ. Primo
enim non omnes, qui unquam vixerunt, scripto-
res sua sponte ad illas litteras applicuerunt ani-
mum, ad quas natura propensi erant : sed alii vo-
luntatem amicorum secuti sunt, alii genium se-
culi, quidam Patronorum magistratuumque jussa,
ceteri causas alias. Hos tales, non mirum est,
ad eas quoque scientias, quarum genuini cultor-
es Plagium averfantur, Plagii turpitudinem pro-
pagasse. Quamobrem etiam Theologia, etiam
Poësis, etiam Oratoria cultores habuit, quibus
furti stigma inurendum censent Eruditi. Se-
cundo credibile est, multos sæpe scriptores im-
probis amicorum consiliis perpullos esse, ut scri-
pta,

pta, ex quibus profecerant, occultarent. Multi enim iudicio suo diffisi, amicorum auctoritate peccare malunt, quam propriæ rationis hortatu recte facere. Hi igitur quanquam forte ceteroquin ingenuis moribus fuerint, & illas literas amarint, quæ plagiarios non habent; tamen alieno instinctu demum a via recta deflexerunt. Tertio casus aliquis aut ipsa mors impedire potuit scriptores quosdam, quo minus illum, a quo inusitati quid didicerant, nominatim appellarent. Cum enim scriptores quidam auctorem, cui sententias suas potissimum debebant, in præfatione nominare voverunt, sed antequam opusculo præfationem adjungerent, & vita excesserunt; certe nunc suspicionem Plagii incurrunt; præsertim apud eos, quos Plagiariorum mercatura delectat. Eadem sæpe illorum est infelicitas, quorum scripta, ipsis insciis, ab ineptis aut non satis circumspectis hominibus intempestive publicantur. Quarto librariorum socordia sine dubio nonnunquam factum est, ut loci, in quibus scriptor auctores sententiarum suarum candide nominabat, omitterentur. Cum enim multi versus in Homero, * & multæ sententiæ in Seneca ** ac Cicerone, *** integri libri aliorum scriptorum **** hodie desi-

H 5

deren-

* *Plutarch.*** *Vid. notam Cellar. ad Lactant. V. c. 22. S. II.**p. 395.**** *Levii, Dionis Cassii, Diodori Siculi, Taciti, Ciceronis Quæst. Academ.***** *In libr. III. de natur. deor. &c.*

derentur, quos olim extitisse certum est: haud dubie quaedam loca, ubi candidi scriptores magistrorum suos indicarunt, corrumpi aut omitti potuerunt. Fortassis plures supersunt causæ, per quas factum est, ut nunc in omni generis libros Plagii suspicio aut vere aut falso cadat; sed illæ, quas commemoravimus, principem locum tenent.

§. XIV. Illud olim sæpe mirabar, quod in tanta omni generis plagiariorum copia, paucissimi sint Theologorum nostrorum, qui aut insimulentur plagii, aut potius juste possint insimulari. Non licebat suspicari, causam illam esse, quod homines nostri Theologorum nostrorum plagia celent & studiose dissimulent. Neque enim huic tali suspitioni ullus erat locus, cum ipse Ludolfus pro iudicii candore ac libertate sua Dilherrum Plagii accuset.* Etenim quanquam nostri ea dissimularent, tamen eorum adversarii haud dubie in istis prodendis operam tempusque suum consumerent. Vera igitur huius rei causa videtur hæc, quod Deus, pro singulari sua gratia, sub initium restaurandæ veræ Religionis, nobis tantos tamque graves Theologos est impertitus, ut eos nominasse gloriosius sit recentiorum temporum Theologis, quam celasse. Accedit etiam, ut Theologi nostri, paucis forte exceptis, morum innocentiam quam aliis inculcant, ipsi factis suis comprobare gestiant. Qui autem ipsi magno sunt ingenio ac doctrina, & cum hisce morum sancti-

* *In præf. ad Comm. Histor. Aethiop.*

sanctitatem singularem conjungunt, ii furto se commaculare non possunt.

§. XV. Cum a Theologis nostris discesseris, nullagens, nulla philosophorum secta occurret, quæ plagii suspicione magis vacet, quam Judæi. Hi enim in libris suis semper curiose nominant eos, e quorum scriptis aut disciplina depromserunt præcepta quædam. Quod quidem tam faciunt constanter, ut ne Græcorum quidem scriptorum, Aristotelis, Platonis, aliorumque auctoritatem defugiant, tametsi haud dubie per eam auctoritati suæ obsint. Ita enim produnt ignorantiam philosophiæ Mosaicæ, quæ Platoniam, Aristotelicam ceterasque veritate præstat, dummodo sine præjudicatis opinionibus aut addiscatur aut quærat. Non est necesse, ut Judæorum in nominandis doctoribus ingenuitatem exemplis confirmem. Eam omnis Talmud testatur, omnesque Judæorum omnium libri & commentarii. Causam hujus moris tam perpetui & inveterati si quæras, scire licet, Judæos Traditioni, quam dicunt, plurimum tribuere, ut eam in ipsis veritatis criteriis ponant.* Quare mirum non est eisdem etiam auctoritati, quæ a traditione commode divelli non potest, ingens pretium statueret. Jam cum doctoribus iis, qui in Talmude laudantur, summam ac plane singularem sapientiam affingant; facile fit, ut magnam scientiam magnam-

* *Vid. R. Joseph Albo Sepher Iccarim dissert. l. c.*

19. & dissert. III, c. 23. adde Casri Part. I, n.

25-52. & Part. III, n. 35. seqq.

magnamque auctoritatem assignent etiam recentioribus Talmudis lectoribus, tanquam qui per industriam suam in summæ illius veterum doctorum scientiæ societatem venerint. Hæc opinio, hic auctoritatis amor cum semel animum occupavit: nihil est usquam auctoritatis, quin eodem se insinuet. Quamobrem etiam Græci Scriptores, uti mox dicebam, in Judæorum scripta se insinuaverunt.

§. XVI. Sed tamen pauci quidam Judæi paucas sententias e Novo Fœdere omnino sumere potuerunt, quas libris suis furtim insererent, ut Lightfootus existimavit. Magna est enim in Judæis invidia & odium religionis Christianæ; quod odium fortassis eos deterruit, ne Apostolorum auctoritatem & nomen prædicarent, cum bonis ipsorum sententiis uterentur, & suis libris insererent. Verum hæc conjecturæ sunt, ut revera sunt, conjecturæ. Quas nec labefactare gestimus nec stabilire. Nostrium fuit, paucis judicia eruditorum virorum indicare. Alii enim Judæorum ingenuitati multum tribuunt, alii aliquid detrahunt, ut ostendimus. Candor Judæorum in citandis auctoribus, quantum quidem ego ex eorum scriptis intelligere potui, omnino magnus est. Quodsi tamen odio religionis Christianæ aliquid sibi assumserunt, in quo fas & honestatem violarent; sane turpiter fecerunt & scelestè. Sed hæc alii disputent curatius.

§. XVII. Illud hic prætermittendum non est, ex iis, quæ modo disseruimus, quodammodo intel-

intelligi, quibus temporibus plagium florere maxime soleat? Illis videlicet, quibus ignorantia, officiorum præsertim, aut invalescit, aut invaluit: Itemque illis, quibus magnus scriptorum cholericomelancholicorum quasi proventus existit. Ut enim interdum incidunt ea tempora, quibus ignavi duces bellici complures, vel fortes complures, alique artifices una cooriantur: ita fieri potest, ut in eadem tempora plurimi scriptores cholericomelancholici incidant.

§. XVIII. Sed hominum nescio quorum culpa accidit, ut satis ignoremus adhuc, quibus potissimum temporibus plagium floruerit, & quod consequens est, ignorantia & vitia multa regnarent. Illud tamen, si quid video, ignorare desinemus, cum historiam majoribus indies honoribus tractaverimus, & Plagiariorum præsertim historiam, pro temporum, quibus vixerunt, serie conscriptam, legerimus. Quam felicitatem desperare non licet, in tanta hujus ætatis scriptorum copia & diligentia.

§. XIX. Nos, ut verbis nostris aliquam fidem conciliemus, duo præsertim tempora notamus, quibus & ignorantia vitiorumque turpitudine late patuit, & Plagium una crebrum atque usitatum fuit. Illa tempora Martialis sunt & Scholasticorum. Martialis ætate, Domitianus homo sceleratissimus summam imperii tenebat, qui philosophos omnes Italia summovit, honestosque viros
mul

multos capitali odio infestavit.* Non igitur mirum est, tum inter eruditorum reliquias Plagiariorum quòque ingentem numerum succrevisse, non solum adulterorum aliorumque hominum impurorum. Quod autem plurimi fuerint Plagiarii, crebræ illæ Plagiariorum vituperationes testantur, quas Martialis Epigrammatis suis interposuit.** Testatur etiam admonitio illa, qua Plinius, Martialis æqualis, Octavio versuum suorum editionem extorquere conatur. *Enotuerunt, inquit, quidam tui versus, & invito te, claustra tua fregerunt, hos nisi retrahes in corpus quandoque, ut erroneus; aliquem cujus dicantur, inventient.**** Scholasticorum temporibus verò, cum subtilius disputare & inania verba fingere gloriosum erat, recte simpliciterque sentire ac vivere non item: Plagium scriptores plerosque invasit ac dehonestavit. Testem appello Barclaium, qui de Scholasticis ita disserit: **** *Erat tamen scientia quoddam genus, animis & temporibus illis aptum: Philosophiam resque divinas immenso disputandi studio aut evolvere, aut miserius impedire; tum in Jure responsa prudentum, Imperatorumque rescripta, vel quæ Pontificibus placuerunt, insanis & inconditis voluminibus ad æternos discipulorum labores*

* Sueton. c. X. in Domitian. Add. Plinii epistol. passim.

** Libr. I. Ep. 30. 39. 53. 54. 67. 73. & libr. II. Ep. 20. & libr. X. ep. 100. 102. & c.

*** Plinius libr. II. Epist. 10.

**** Icon. Animar. c. 2. p. m. 19.

bores augere, pluribus vero hac ratio tunc scribendi, ut, quodcunque argumentum sibi sumerent, priorum auctorum de eadem re verba ac sententias, tanquam sua, lectoribus darent. Neque vero quicquam reperio, quo Scholasticos contra accusatores defendam. Si enim in exscribendis aliorum sententiis impigri fuerunt: in apponendis sententiarum auctoribus eandem industriam adhibere debuerunt, si quidem ingrati animi, aut saltem neglecti decori, crimen effugere voluerint. Rusticitas nunquam in laude poni potest eorum, qui sapientiæ studium profitentur. Cur ergo in Scholasticis excusationem mereretur, qui veræ sapientiæ studium præ se tulerunt utique? At verò quæ demum rusticitas est, si doctoris merita tace-re, rusticitas non est? aut quæ beneficiorum obli-vio est, si doctoris reticentia non est? Equidem scio, scriptores plerosque, Scholasticorum tempo-ribus, Monachos fuisse, qui paupertatem, castita-tem & obedientiam profitebantur, id est, pecunia-rium, voluptatum, honorumque odium. Sed an hæc omnia, quæ profitebantur, studiose & con-stanter fecerint, dubium est profecto. Signa pau-pertatis, castitatis, obedientiæ ubi quædam appa-rent: ibi non continuo vera paupertas, ve-ra castitas, vera humilitas locum habet. Concedo igitur, famæ non admodum studuisse Scholasticos, propter sectæ suæ disciplinam: ab omni famæ studio alienos fuisse, nunquam con-cedam. Cur enim prægrandes titulos illos excogitassent, quibus Thomam, Scotum ceterosque

orna-

ornarent, nisi famam magni fecissent? Cur capitali odio inter se dissensissent, nisi famæ multum tribuissent? Sunt enim Nominalium & Realium inimicitiz multo gravissimæ.

§. XX. Sed, ne quid dissimulem, duo sunt præsertim argumenta, quibus Scholasticorum contentio famæ confirmetur. Nam & sine contumeliis inter se discordabant dissentiebantque, & aliqui libris suis nomina sua non præfigebant. Utrumque morum leniorum & cujusdam quasi communionis litterariæ insigne videtur.

§. XXI. Atque ego lubenter concedo, sine acerba animorum offensione scripsisse Scholasticos. Sed hæc ipsa lenitas ex famæ cupiditate potuit cooriri. Quo lenior enim & clementior est adversarius in refutando, eo majorem laudem consequitur. Nam & is, qui refutatur, adversarii clementia delectatur, & ceteri, qui disputationis contentionisque sunt arbitri. Et quoniam Monachorum certi quidam ordines sunt, quorum quisque suam existimationem acerrime tuetur ac defendit: stultus atque inhumanus fuisset scriptor, qui, singulorum inimicitiis susceptis, universum ordinem provocasset & exasperasset. Etenim ex singulorum contemtione universi ad se redundare infamiam arbitrantur: sicut contra eos singulorum gloria cunctus ordo gloriam & fructum capere judicatur. Scholastici igitur si forte, ut videntur, metu quodam modesti fuerint & laudis cupiditate, non est genus eorum scri-

scribendi ab omni vitio alienum, multo minus ad communionem quandam honestam accedit.

§. XXII. Quanquam etiam Scholastici multi, & præsertim historici, libris suis nomen suum non præfixerunt, atque iccirco famam neglexisse videri possunt: tamen, si rem omnem curatius æstimes, non propter laudis contemtionem, sed propter muneris rationem nomen suum omiserunt. Etenim, ut ex G. Schubarto audire memini & res ipsa docet, Scholasticorum temporibus, in Cœnobiis præstantioribus ab Abbate deligebatur Monachus aliquis, cui rerum singulis annis gestarum descriptio demandaretur. Ea descriptio deinceps continuabatur ita, ut, prioribus historicis mortuis, plures identidem ad eam pertegendam aggrederentur. Neque vero Monachi illi iccirco scribebant, ut publicæ luci daretur historia, sed ut Monasteriorum privatis usibus inserviret, & aliquorum otium delectaret. Apparet igitur ratio, qua factum est, ut Scholasticorum historiæ pleræque nec Auctorum nomina prædicent, nec prædicare possint aut debeant. Hæc ratio autem satis ostendit, in hujusmodi historicis ambitionem inesse potuisse, quanquam nomen suum scriptis suis non apposuerint.

§. XXIII. Si qua unquam propriæ laudis contemptio floruit, in Portu Regio longe maxime floruit. Hæc enim societas non solum præstantissimos quosque libros sine auctorum nominibus edidit, sed etiam in his ipsis libris, ut propriæ sententiæ propriæque laudis suspicionem effugeret,

ret, verbum *je* (ego) cum verbo *en* (man) similibusque studiose commutavit. Qua in re, ut equidem sentio, magna proprii ingenii & doctrinæ despicientia, magna studiorum & laudis communio elucet; Si quidem vera, voluntaria & sincera fuit. Sed, ut ex comparatione intelligitur, longe alia Scholasticorum, ac Portus Regii, ratio fuit. Tersiores libros edidit Portus Regius, quam Scholastici: meliores locos tractavit Portus Regius, quam Scholastici: arctiorem societatem & convictum coluit Portus Regius, quam Scholastici: ad summam fontes præstantiores, puriores, salubriores pervestigavit & patefecit Portus Regius, quam Scholastici. Quare Portus Regii communio propter singulare doctrinarum atque honestatis studium vitio fortassis caret: Scholasticorum centones nulla communionis excusatione tegendi videntur. Hi centones enim cum Auctorum nominibus sint insigniti, proculdubio saltem aliquam laudem auctoris afferre debuerunt: at libri eorum, qui Portum Regium tenebant, auctoris nullam afferre laudem debuerunt, quia fere sine propriis illorum nominibus prodierunt. Si enim laudem propriam cuique auctori quisque liber afferre debuisset, auctoris nomen ferre debuisset. Sed satis apparet discrimen Portus Regii & Scholasticorum. Plura igitur addere nihil attinet. Atque ita manet id, quod initio dixi, Scholasticos mihi non omnino excusandos videri, quanquam vel pulcherrimum Portus Regii exemplum ad eos accommodetur.

CAPUT IX,
DE PLAGIARIORUM ARTIBUS
IN OCCULTANDO PLAGIO.

§. I.

Artes, quibus Plagiarii furta sua tēgere conantur, multæ sunt, & uti ipsis notissimæ, ita ingenuis hominibus pene ignotæ. Quemadmodum vero ceteræ improborum hominum fraudes ex usu & congressionibus eorum facilius discuntur & intelliguntur, quam ex diuturna meditatione: ita sine dubio ii, qui cum plagiariis familiariter vivunt, varias eorum artes rectius enumerare poterunt, quam quivis vel diligentissimus cogitator. Interim ad artes illas digerendas nihil est accommodatius, quam descriptio Thomasi nostri, quem iccirco, ut videbitur, nos quoque sequemur.*

§. II. Artes igitur Plagiatorum versantur vel in Auctoribus quoquo modo decipiendis & frustrandis, vel in eorum scriptis callide expilandis, vel in semet ipsis ac scriptis propriis ostentandis, vel denique in Auctoribus & eorum libris simul infamandis.

§. III. I. Adversus auctores ita se gerunt Plagiarii, ut eos circumveniant vel tanquam inventores, vel tanquam scriptores. Seu, ut clarius loquar, Plagiarii vel in eruditos eos incidunt, qui

nondum inventa sua litteris commendarunt, vel in illos qui jam commendarunt. Utrunque suarum Plagiariis artes sunt.

§. IV. Si Auctores inventa sua nondum conscripserunt, tum eos Plagiarii pecunia student ita delinire, ut sibi liceat ea suo nomine insignire. Sin pecuniam similesve res ad Auctores delinendos nullam vim habere suspicentur; tum primo Auctores ab edendis inventis absterrent, vel quovis modo impediunt. Itaque cum inventum quoddam novum inaudiverunt; simulatione amicitiae & judicii, vehementer illud improbant & contemnunt; ut, cum ab inventore neglectum fuerit & parvi factum, ipsi illud, adhibita correctione, sibi assumant. Quod consilium saepe multis feliciter cedit. Nam interea dum Inventores cunctantur & inventorum communicationem publicam differunt: Plagiarii ea litteris mandant & edunt, atque ita famam Auctoribus praeripiunt. Nam cum vel mediocre ingenium parva inventa splendidiora & utiliora facere possit, si tempus & diligentiam adhibeat: vix illa inventor agnoscat & sibi vindicare audebit, postquam ornatum & splendorem aliquem nacta sunt.

§. V. Sin autem Inventores inventa sua jam tum digesserunt ac litteris mandarunt: id agunt plagiarii ut iisdem, quas modo dixi, artibus ea in se transferant. In pecunia nimirum divina & singularis vis est, ad eruditionis famam parandam. Possem ejus rei testem appellare Morhofium,

fium, nisi res ita esset in promptu, ut disputatione ac testimoniis non egeret.* At quæ de pecunia diximus, ad alias res, quibus deliniri solent animi, facile possunt accommodari. Quocirca necesse non est, ut commemoremus, in honoribus, voluptatibus similibusque rebus eandem illam vim inesse, quam pecuniæ adsignavimus. Verum ubi per hos astus nihil proficitur; quoquo modo possunt, auctoris editionem impediunt Plagiarii, donec ipsi quoque furta sua concinnarint, ut edi queant. Quodsi vero Plagiarii tardare non possunt editionem Auctoris; schediasmate edito, vel sibi quædam ab eo detracta queruntur, vel casu & inopinato se præventos & occupatos esse dictitant. Atque hoc quidem satis honeste dictitare possunt. Fit enim interdum, ut duo scriptores honestissimi res ejusdem generis eodem tempore tractent, & simul edere velint aut possint. Quod infra copiose demonstrabimus.

§. VI. Alii se in doctorum virorum familiaritatem insinuant, ea spe, ut, si forte illi scripta sua negligentius custodiant aut subito moriantur, ipsi eorum scripta vel inchoata vel perfecta nanciscantur, ut ex iis sibi famam parent. Cum enim videant sæpissime accideré, ut viri docti plurimos libros inchoent aut ad supremum vitæ diem retineant: mirifice reliquiis istis insidiantur, tanquam opimis spoliis. Hoc fortassis Averroes etiam jam tum spectavit, cum Avicennæ gratiam miro artificio & expeteret & impetraret. Scri-

* *Polyhist. litt. libr. I. c. IX. p. 81.*

pta certe domini sui mortui consecutus est & in rem suam convertit. Quodsi forte contingat, ut Plagiarius domino ipsi nihil detrahi posse videat; servulos ejus corrumpit, ut ii, absente domino, Museum recludent & ad furtum sint adjuutores.

§. VII. Alii a peregrinantibus, quid docti viri variis in locis privatim egerint, investigarint, invenerint, curiose quærunt. Quæ inaudiverunt, continuo perpendunt ac studiose periclitantur. Si Auctorem vere cogitasse vident, aut experimentum novum utile fore & gloriosum arbitrantur: non dubitant illud, tanquam suum, ostentare. Hac via vir quidam magnum sibi nomen & decus peperit; si quidem vera narrant, qui cum bene noverant.

§. VIII. Quæ a peregrinantibus quæri & audiri diximus, nolumus ita intelligi, quasi Eruditi in eadem urbe viventes non quærant ab amicis & collocutoribus, quid hi illive sibi ad scribendum proponant, & quid novi sint tradituri. Potest enim fieri, ut ab amicis Eruditorum in eadem, quatuor urbe viventium resciscas, quid illi novarum rerum vel meditatione ac per investigatione rerum naturalium, vel attenta lectione scriptorum veterum ac recentiorum, invenerint & proposituri sint. Eas vero res novas, si pravis moribus sis, invidiose tibi affingere omnino potes. Exemplo rem illustrabimus, ne quid dubitationis habere videatur. Hardouinus, qui a Jo. Clerico rerum alienarum raptoribus graviter & sæpe est annumeratus, & Toinardus vir historiarum veteris peritissimi.

ritissimus, Parisiis degunt. Contigit aliquando, ut focii quidam Hardouini Toinardum inviserent, & ab eo resciscerent, brevi fore, ut e tribus numis Samaritanis locum quendam Historiæ Maccabaicæ illustraret. Socii iidem cum domum rediissent, Hardouino Toinardi consilium exponunt. Hardouinus statim locum illum historiæ Maccabaicæ declarat epistola quadam, in qua fingit trium numerum Samaritanis characteribus interiptorum formam ab amico sibi esse significatam, & ad declarandum propositam. Atque ita Toinardo famam præripere laboravit Hardouinus. Vide rem omnem eo loco, quem designamus.*

§. VIII. Similis ars illorum est, qui negant litteras se accepisse, e quibus aliquid didicerunt. Nam & hi non tam in epistolam, quam in auctorem sunt injuriosi. Plures artes nihil attinet commemorare.

§. IX. II. Quod ad artes illas pertinet, quæ in scriptis callide dissimulandis versantur; nobis prima & princeps Plagii celandi ratio videtur illa, cum scriptum veri auctoris aboletur. Cum scilicet autographum veri auctoris primo describit, ac deinde discindit comburitque Plagiarius; ne quando forte ex forma litterarum & scripturæ verus auctor conjici & agnosci queat. Nemo autem temere hoc crimine se inquinavit, nisi qui

* *Bibliothec. Univers. Tom. XXI. part. II. pag. 130. seqq.*

humanitatem omnem exuerit. Quales fere sunt homines valde cholericis & melancholicis.

§. X. Altera ratio est, cum alienum scriptum valde immutatur. Etenim hæc talia scripta novitatis speciem facile præ se ferunt, sicut argentea pocula cum novam profus induerunt formam. Hæc fraus Cholericis-Melancholicis est propria. Laudis enim cupiditas efficit, ut quovis labore nova libro veteri forma comparetur.

§. XI. Quæ leviter interpolantur, etiam ignaros sæpe fallunt; sicut medicamenta illa, quæ pharmacopœorum opera, novum odorem, novum saporem & colorem nacta sunt, non videntur rebus notis & vulgaribus originem debere. Hæc ars cholericis-sanguineis valde depravatis tribuenda videtur. Laudis enim cupiditas ab otii amore fracta, non persequitur accurate id, quod maxime appetit Plagiarius, ut liber plane novus videatur.

§. XII. Quæ scripta amplificantur aut contrahuntur, etiam incircumspectos lectores in errorem inducunt. Alterum hujus fraudis genus postulat ingenium perspicax & laboriosum. Nemo enim amplificare potest alienos libros, nisi qui multas alienorum inventorum consequentias pervestigare valet. Alterum vero ab ingenio laudis studioso, sed laboris haud patiente proficiscitur. Contrahere enim inventum vetus & paucis verbis describere, desidiam indicat, quæ tamen veram ob causam sibi novitatis gratiam pollicetur, quod nova inventa omnia a parvis initiis.

institiis ad justam amplitudinem excrefcere folent. Ergo hoc quidem plagium cholericis , fed fimul valde fanguineis : illud cholericomelancholicis videtur effe proprium.

§. XIII. Quæ a Plagiario patria lingua traduntur, non tam facile in fua natione plagii accufabuntur, quam fi is aliam viam infifteret. Si quis Germanus, exempli caufa, inventiones fuas germanica lingua proponat & mox Hispanus quidam eas in Hispanicam linguam translatas pro fuis edat: populares Hispani fraudem hominis non temere fubodorabuntur. Qui quidem dolus Melancholicorum & paulo cholericorum videtur effe proprius.

§. XIV. Cum nomine librorum sæpe res ipfa immutari creditur. Quemadmodum in communi vita sæpius evenire folet, ut vulgari nomine mutato, merces quæpiam rariores melioresque putentur. Qualem dolum Agyrta & circumforanei ufurpant, magno cum emolumento fuo. Cum autem ex hujusmodi arte parum judicii, aliquid contra leporis eluceat, fanguineis videtur effe tribuenda. Poſſevinus fortassis huc pertinet, qui, in tomum primum apparatus fui, Jameſii opusculum aliquod tranſtulit, nulla auctoris mentione & exigua tituli mutatione facta.*

§. XV. III. Multi in committendo Plagio potiffimum fe ipſi ſpectant. Quare fuas oftentant copias & facultates litterarias, vel alios ad eas

I 5

oſten-

* Vid. Th. Ittigii Viri Celeb. obſervat. IV. Miſcell.

ostentandas deprædicandasque instigant. Hinc fit, ut quicquid aliunde audiunt, id omne sibi primis in mentem venisse gloriantur. Cum enim sæpe multi in easdem res & experimenta incidant; paratam & probabilem habent excusationem Plagii. Hæc autem cum in promptu est, nihil morantur Plagii exprobrationem.

§. XVI. Alii ad experimenta solent ministris uti solertibus & acutis; ut quæ ipsi per sordiam & laborum molestiam quærere nolunt, per alios inveniant, ad aucupandam inventorum gloriam haud paulo paratiores. Quamobrem impensam & instrumenta lubenter suppeditant; ministros hortantur, monent, alias laudant, alias objurgant; quid fieri velint aut futurum conjiciant, obscure & inconstantissime docent, ut eventum præsciisse videantur. Sed cum aliquid inventum est, non est ipsis cum ministris de terminis, sed de tota inventionis possessione contentio. Secus si accidisset, omnis vanæ spei culpa in ministros collata fuisset: at cum forte bene cecidit, inventum totum ad herum pertinet.

§. XVII. Alii contrariam hinc viam insunt. Cum enim inventorum historias animo versant, pleraque casu, non consilio, reperta fuisse vident. Eos igitur experimentorum ministros sibi deligunt, in quibus nullum magnopere ingenii lumen apparet. Quod eo quidem lubentius faciunt, quod in primario Chemiæ negotio probitas & simplicitas regnare dicitur, exulare contra omnis ars. Illud sanè constat, tirones aliquos

cum

cum in experimentis, quæ facere debebant, aberrarent & magistrorum præcepta negligenter, novas quasdam res effecisse.

§. XVIII. IV. Sunt Plagiarii, qui & in auctorem & in ejus scriptum injuriosi sint dolis suis. Quod fit primo, cum plane non nominant Auctorem, quasi is sibi prorsus sit ignotus. Ita enim efficitur, ut Plagiatorum lectores existiment, scriptum Auctoris illius, quem reticent Plagiarii, non esse ullius momenti, quod nusquam in eorum scriptis sit collaudatum. Quod si autem scriptum Auctoris a Plagiariis contemnitur & in contemptum adducitur, ad Auctorem quoque ipsum contumelia redundat. Quæ quidem tanto gravior erit, quanto meliores & diligentiores videantur Plagiarii. Diligentes enim & boni scriptores, si quem ignorant aut contemnunt, multum obsunt famæ ejus quem ignorant vel aspernantur, apud lectores non satis politos & eruditos.

§. XIX. Illorum quoque ars, qui Auctorem non appellant, nisi cum ab eo dissentiant & merito discordare possunt, tam tetra est & capitalis, ut vix dici queat. Etenim ita non solum scriptum auctoris sensim ab imprudentibus pro nihilo putatur, sed Auctor ipse, tanquam ingenio destitutus, spernitur.

§. XX. Sed qui locos ignobiliores duntaxat Auctori, quem furtim sequuntur, tribuunt; ii vel eam ob causam versuti censerentur, quod ita efficiant, ut lectores imprudentes in eam veniant cogitationem, Plagiarios ex suo ingenio res præ-

præstantissimas expromississe, ignobiles contra ab Auctore illo accepisse. Sed quid hac suspicione tum Auctori, tum ejus libro contumeliosius fingi potest? Etenim ingenium Auctoris parvis duntaxat rebus aptum, scriptumque ipsum salariorum manibus dignissimum putabitur.

§. XXI. Qui Auctorem alias celebrant & collaudant, alias occultant; honestius agere videntur, quanquam ipsi etiam Auctoris famæ & libro detrahant. Nam cum aliquod ingenuitatis specimen ediderunt, facile adducunt imprudentes lectores, ut credant, nihil præterea ab Auctore illo & libro ejus in ipsorum libros translatum esse. Quæ suspicio cum inanis & falsa sit, Auctori injuriosa & libro ejus contumeliosa est.

§. XX. Hosce Plagiarios omnes vincit is, qui id agit, ut Plagii suspicio in Auctorem innocentem cadat. Quod quidem fit, cum Plagiarii libris suis ætatem majorem affingunt, quam Autor suo vere tribuere potest. Item, cum Plagiarii ratiunculis quibusdam plagii culpam in Auctorem conferunt. Etenim postea quam infamarunt Auctorem, jacebit ipse & liber ejus. Odiosum est enim, quicquid Plagii suspicione dehonoretur.

§. XXIII. De artibus hisce id breviter est animadvertendum, eas non ex adversariorum exprobratione, sed ex re ipsa & familiarium confessione judicandas esse, si Plagiarius ipse eas diffiteatur. Adversarii enim scenæ suæ serviunt, nec veritatem sibi proponunt, sed victoriam, quæ do-

lo,

io, an virtute paretur, ipsorum parum interest. Familiares vero, si quod Plagium ab amico suo commissum esse fateantur, dubitationem omnem tollunt. Ex quo, ut hoc obiter addam, proclive intellectu est, quid de Fr. Cuperi Plagio sit sentiendum. Ejus enim familiares Plagium ab ipso abjudicare non audent.*

§. XXIV. Tum animadvertas velim, singulas artes cum singulis causis, quæ scriptorem ad Plagium compulerunt, bene comparandas esse. Hoc enim si feceris, artes illas modo turpiores, modo honestiores esse videbis. Quod ad accusationem historiæ Plagiatorum observare necesse est. Illum certe Plagiarium, qui ignobiliores duntaxat sententias Auctori suo tribuit, nobilioresque sibi affingit, gravius peccare puto, cum Auctor ille graciosus est & intellectu factis, quam cum Auctor gratia & perspicuitate scribendi non valet. Magnum enim scriptoris decus est omnibus placere & stilo perspicuo uti. Quisquis igitur hoc decus Auctori invidet aut ullo modo detrahit, is officium suum parum curat & turpissime labitur. Contra doctor, qui in scribendo arte quadam decorum violat, & sic Plagium committit, levius peccat, quam is, qui doctoris personam non sustinet. Sola enim admiratio studiosam juventutem ad optima quæque conata perpellit & continenter excitat. Atqui admiratio illa levicula quadam decori violatione non conciliatur
solum,

* *Vid. Balus in Diction. Critic. sub voce Spinosa.*

solum, sed etiam stabilitur. Cur igitur admirationi illi non serviatur paulo impunius, nihil causæ video. Plato rectoribus reipubl. mendacia quædam ignoscit: * nos decori violationem quandam doctoribus, propter utilitatem discen-
tium.

CAPUT X.

DE MODIS, QUIBUS PLAGIUM INVESTIGETUR, ET DEMON- STRETUR.

§. I.

Cum veritas historiæ litterariæ in magni periculi discrimen adduceretur, si Plagiario-
rum fraudes perpetuo laterent: solent viri eruditi diligenter identidem annotare, quæ sententiæ & libri quibus auctoribus sint accepti ferendi. Nobis igitur, quam illi rationem in plagio pervestigando sequantur, aut saltem sequi debeant, breviter nunc erit demonstrandum.

§. II. Possunt rationes pervestigandi Plagii in duo genera distribui. Unum earum est, quæ latissime patent & ad universa Plagia spectant: Alterum illarum, quæ ad pauca duntaxat plagia pertinent. Superioris generis plurimæ sunt & a nobis *communes* appellabuntur: Posterioris generis

* de Republ. libr. III. p. m. 433.

neris pauciores numerantur, & a nobis *proprie* dicentur.*

§. III. Ad *communes* quod attinet, primo velim, Plagii suspectorum naturam explorari. Nam cum in omni vita plurimisque in rebus ingentem usum habeat divina illa noscitantorum hominum ars, tum in historicis veritatibus examinandis & intelligendis longe maximum præbet. Qui Plagiatorum historiam componit, sæpe fallit suos lectores, nisi cujusque scriptoris naturam perspectam habeat. Quamobrem cum viderit historicus, Eruditum quendam Plagii suspectum, aut forte etiam accusatum esse; curiose ex omni ejus vita debet exquirere signa cholericæ vel melancholicæ naturæ. Nam cholericos & melancholicos ad Plagium præcipue propensos esse, supra demonstravimus. Cum idonea cholericæ ac melancholicæ naturæ signa adsint; nondum quidem Plagium fidenter suspicari licet, sed tamen multo nunc fidentius, quam antea.

§. IV. Etenim ingenium quoque Plagiatorum noscitari oportet. Magni virum ingenii non temere Plagii accusare licet, etiam si naturam cholicam nactus sit & tueatur. Nam hic talis etiam invenire per se potest ea, quæ aut olim, aut nuper, aliis primum in mentem venerunt. Cum enim magno ingenio nihil arduum & magnum sit: apparet profecto, gloriæ cupiditate maximâ quæque a magnis ingeniis & peruestigari & inve-

niri

* *Barbari communes vocant generales, proprias speciales.*

niri posse. At vero is, qui ex se res præclaras expromere potest, furti sine gravi causa suspectus esse non debet. Mihi quidem non placet eorum consuetudo, qui Auctores innocentes nullam aliam ob causam omnibus suspectos & reos videri volunt, nisi quia aut ipsi sic volunt & optant, aut alios id optare vident. Sed hos nemo sanus & probus imitatur & probat. Accedimus igitur ad mediocria & infelicia ingenia. Hisce paulo audacius exprobrare licet Plagia. Eis enim res ple-ræque obscuræ sunt & difficiles. Non est igitur ab iis quicquam temere expectandum præclari & inauditi. Verum tamen nisi & hic circumspicere & prudenter verberis, sæpe innocentissimis hominibus maximam afferes injuriam. Interdum enim mediocribus etiam ingeniis res inauditæ, vel saltem plurimis incognitæ, occurrant & quasi coelitus offeruntur. Quod si igitur ex horum ceteris moribus nihil doli, nihil jactantiæ & arrogantiæ appareat, Plagium iis ego certe quidem objicere nolim. Videmus igitur, qua ratione conjungenda sit consideratio naturæ & ingenii, si quidem de Plagiariis recte judicare velimus.

§. V. Tum scriptoris suspecti vel accusati præceptores sodalesque velim exquiri ac considerari. Quanquam enim per naturam forte Plagium averfatus sit scriptor, tamen a præceptoribus, aut sodalium consuetudine, potuit corrumpi. Horum enim mores animis, præsertim teneris, facile usu inveterant. Quocirca jam initio dixi,*

mul-

multos amicorum hortatu suaſuque ab honeſtate deſlectere, a qua, ſi naturam ſuam ſequerentur, nequaquam deſlecterent. Atque a ſodalibus ſæpe libros ad edendum accipiunt quidam, quos hi deinceps pro ſuis edunt. Fecit id Sendivogius Polonus, qui librum quendam Chemicum ab Alexandro Sidonio Scoto jamjam morituro acceptum, non Sidonii ſed ſuo nomine inſignivit & edidit, ut Olaus Borrichius docet.*

§. VI. Deinde profectus & ſtudia Scriptorum cognoscenda ſunt impigre. Illa enim ſi ignoremus, in convincendis plagiariis multo facillime labemur & errabimus. In iis quidem hominibus, qui a pueris in certum quoddam litterarum genus omnem operam, omnem curam, tempus omne impendunt, & propter crebram tractationem in rebus eo pertinentibus inveniendis felices ſunt, Plagii ſuſpicio vix locum invenit. Si modo ingenium attulerint amplum, laudis cupidum & a bonis præceptoribus ſociisque fortunatum. Alii contra ſæpe libros edunt præclaris rebus pleniffimos, quanquam nec nature ſolertia nec induſtria ſua eas comparare poterint. Non ignoro ſæpe accidere, ut impetu quodam nature ad præclara quæque feliciter inflammantur ingenia: ſed hoc ipſum curioſe eſt ab historicis Plagiariis diſpiciendum & annotandum, ne officio ſuo deſuiſſe videantur. Curandum eſt igitur, ut vel ex historia, vel narratione familiarium, ſtudia & profectus ſcriptorum quorum-

K.

libet

* *De Ortu & Progreſſ. Chemicæ p. 144.*

libet resciscamus. Ita enim fiet, ut Plagiaris omnes e tenebris in lucem producantur, & ab Auctoribus veris discernantur.

§. VII. Ætas quoque scriptorum intuenda est, si plagium eorum demonstrare velis. Quam enim adolescentes quidam sunt, * qui excellentissima inventa vulgarint aut saltem vulgare potuerint: tamen ii omnes perquam exiguo numero concluduntur. Inventorum & Auctorum ætas justa plerumque solet esse. Neque enim aliter fieri potest. Cum enim tenera ætas doctrinis communibus imbuenda sit, & robustior rariis impertiri soleat: justa demum ætas veterioribus inventis aliquid addere potest. Prima ætas autoritate gubernatur, quod ad linguas & similes res addiscendas commodior via non datur, quam ut simpliciter credatur, rem unamquamque sic appellari, uti appellant ii, qui loquuntur. Altera ætas quum errorum crebram occasionem, frequentiam, turpitudinem cognovit; & veritatis facultatem, criteria, honestatem agnovit: tum & sibi & aliis diffidit, res oblatas curate inspicit atque judicat. Hæc dum fiunt, adminicula iudicii conquiruntur, libri meliores perlustrantur, doctores celebriores audiuntur consulunturque. Ita iudicium quasi maturescit, ætatis tertiæ accessione; in qua honestum & gloriosum iudicatur, altius evolare & cum antiquissimis inventoribus versari, quos hominum famæ beneficiorum memor in concilio cœlestium collocavit.

§. VIII.

* e.g. *Blasius Paschalis.*

§. VIII. Hæc omnia cum perpenderit, ad Bibliothecas, quas scriptor suspectus adiit, mentem convertas oportet. Vix enim aut publica aut privata Bibliotheca est, quæ libros non habeat, a doctis viris correctos & annotatiunculis insignitos. Quas qui sublegerit, auctoritatem aliquam, si aliquantum ingenio valeat, levi negotio consequetur. Etenim inventa non solum inventis facile augeri, sed etiam sic mutari possunt & quasi decolorari, ut ipsum fontem non invenias & agnoscas, quantavis diligentia pervestiges. Videndum est igitur, quas scriptor suspectus Bibliothecas adierit & perlustrarit? Videndum est, an illæ bibliothecæ publicæ fuerint, sed identidem privatis bibliothecis vel libris auctæ? Videndum, an Bibliothecæ privatæ fuerint, & eorum quidem, qui libros suos diligenter ornent, illustrent, corrigant? Ex his talibus enim mirifice possunt proficere homines ingrati & laudis male cupidi.

§. IX. Ad summam scriptoris suspecti vita & fata omnia inquirenda sunt. Sæpissime enim accidit, ut MSta, cogitata singularia, experimenta rariora ab hominibus ignotis, qui litterarum amatores sunt magis quam professores, casu quodam accipiamus. Ea vero sæpe sine ulla Plagii suspitione vulgare possumus. Frequenter etiam accidit, ut in itineribus aliquid audiamus, quod domi audire non poteramus. Quamobrem exquirendum est, quid scriptori suspecto in itineribus contigerit, quosque comites is habuerit.*

K 2

§. X.

* *Exemplum, quod huc pertineat, vid. in Bent-*

§. X. De librorum etiam fatis sollicitus esse debet historicus Plagiatorum, non solum de librorum scriptoribus. Qui enim librorum fata noverit, sæpe Plagiarios prodet atque infamabit, quos vix quisquam suspicatus fuerit. Quidam enim libri ea sunt infelicitate, ut dominis furtim detracti ab injustis hominibus diu premantur, dum ultimo tempore alienissimi hominis nomen fortiantur. Quis Cartesii librum de Genio Socratis nunc teneat, ignoratur: sed erunt fortassis tempora, cum is mutatus aut interpolatus prodierit.* Eadem fortassis fata erunt mancriptorum Bedellii, quæ Burnetus sublata & distracta vehementer dolet.** Illud autem librorum genus, quod, nisi ita edatur, uti reperitur, omnem gratiam & operæ pretium amittit, multo est felicius; modo ne in eorum manus incidat, qui litterarum plane sunt expertes. De libris historicis antiquis loquor, qui cum diu latitarunt, tandem tamen in lucem producuntur. Quo pertinet Martyrologium illud Ecclesiæ Germanicæ, quod Matthæus Fridericus Beckius publicavit. Hoc enim cum per septingentos annos delituisset, & jamjam ab opifice quodam discindendum esset, a Clarissimo viro quasi divinitus servatum est.

§. XI.

hemii Zolland. Kirchenstaat Part. II.

c. 4. p. 387.

* *Vid. Bailleti Vita Cartesii.*

** *in vita Bedellii, qua Gallice versa prodit Amstelod. A. 1687.*

§. XI. Quodsi vero ad Plagium scriptoris comprobandum nihil vita, nihil familiares, nihil studia, nihil cetera conducant, ipse liber erit considerandus. Ubi quidem attendendum censeam ad stilum, ad sententiâs ac iudicia, ad ordinem capitum, & ad annum quo scriptum prodiit, vel saltem ad tempus, quo scriptor vixit: nam in libris, qui hodie publicantur, annus fere ponitur, quo publicantur; sed in veteribus libris sæpe de tempore, quo vulgati sunt, nihil cognoscere licet, præter ea, quæ conjecturæ ex Autorum vita ut cunque produnt. Apparet igitur, ut hoc obiter interponam, quantæ difficultates circumstant eum, qui veteres scriptores Plagii velit accusare. Cum enim tam multa sint observanda, facile profecto fieri potest, ut in accusando labatur historicus. Ne quid nunc te ceteris Criticæ adminiculis dicam, quæ simul callere & bene usurpare debet is, qui hic vult elaborare. Sed nos hæc omittimus; ut, quæ in ponderandis momentis allatis observanda sint, breviter edisseramus.

§. XII. De stilo igitur multa sunt, quæ annotari debent. Si plures libros ediderit scriptor; videndum est, an stilius librorum inter se congruat. Si congruat, bene est, nam ita omnes libri unum eundemque auctorem habere videbuntur. Sin haud congruat, quidam forte alieni auctoris sunt. Sed hic cautiones quædam sunt adhibendæ, nec asseveranter quicquam & temere pronuncian- dum. Est enim Auctorum quorundam ingenium ita flexile, ut a quocunque scriptore lecto

discedant, ejus statim stilum vel ignari imitentur. Est Auctorum quorundam industria tanta, ut stilum suum curiose corrigant & perficiant, cum jam ætate sunt proveciores. Est Auctorum quorundam ea famæ incuria, ut cum primos libros politissima arte perfecerint, mox a se ipsis degenerantes, ultima scripta sermonis ornatu privent. Sed hæc & alia plurima a Criticis petantur. Nos ad alia pergimus. Cum duo scriptores easdem sententias iisdem verbis exprimunt, Plagii suspitione alteruter liberare se non poterit, quamvis eodem tempore utriusque libri vulgentur. Nulla enim ratio est, qua demonstrari queat, fieri omnino posse, ut eadem cogitationes iisdem verbis a duobus hominibus inscieniter imprudenterque exprimantur. In Prophetiis Veteris Fœderis, sententiæ iisdem pene verbis expressæ apud diversos scriptores extant, sed eorum similitudo *ἁποκρυψία* tribuenda est. Apponemus hic duo insignia paria locorum Scripturæ Sacræ mire inter se consimilium. Unum par suppeditant Jes. c. II, 2. & Mich. c. IV, 1. Ille sic loquitur: **וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכְתָּ יְהוָה הַר בְּיַד הָרִים וְנִשְׂאָ מִנְבֻעוֹת וְנִהְרָוּ אֵלָיו כָּל הַנְּהָרִים** Hic ita sermocinatur: **וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יְהוָה הַר בְּיַד יְהוָה הָרִים וְנִשְׂאָ מִנְבֻעוֹת וְנִהְרָוּ עֲלָיו עַמִּים** Alterum par suppeditant idem Jesaias c. XVI, 6. & Jer. XLVIII, 29. Jesaiæ verba sunt hæc: **שָׁמְעוּ גִזְרֵי מִצְרָיִם וְנִהְרָוּ וְנִשְׂאָ מִנְבֻעוֹת וְנִהְרָוּ עֲלָיו כָּל הַנְּהָרִים** Jeremix verba sunt eo, quo dixi, loco illa; **שָׁמְעוּ גִזְרֵי מִצְרָיִם**

אַחַך מִוֹתֵב גַּמָּה מִדֹּר גִּבְרוֹ וְגִמְנוֹ וְגִמְתוֹ וְרוֹם
 Atque etiam posterior liber Parakipomenon: לְכוּ
 iisdem verbis finitur, quibus historiam suam or-
 ditur Esdras. Quam quidem convenientiam in-
 de natam putat Huetius, quod uterque liber eun-
 dem auctorem habeat.* Levis autem paucorum
 verborum similitudo non continuo imitationem
 aut Plagium probat, nisi praesto sint & alia Plagiū
 aut imitationis indicia.** Quodsi vero auctor
 quidam alicubi vocabula usurpet, quibus potestas
 subjecta est, quam ipse iisdem alibi subicere non
 consuevit; aut si verba ignotæ sibi linguæ ad
 mentem exprimendam adhibeat, tum plagium
 commissum esse vix dubitare licet. Cujus ob-
 servationis magnus est usus in Muhammedo Pla-
 gii convincendo. Cum enim in eius Coranum
 verba Hebraicis & sono & significatu simillima
 irreperint, casui id non potest tribui profecto.
 Si etiam ad Θεοπνευσίαν provocarit Muhamme-
 dus, nos illud ei perfugium intercludemus. Sed
 nec is, qui librum ex peregrina lingua in verna-
 culam aut notiores transfert, Plagii crimine ca-
 rebit, si nonnulla belle, nonnulla inepte verterit,
 nonnulla copiosius, nonnulla pressius. Hanc
 certe ob causam ego non dubito, quin Amiotum,
 qui Plutarchi Græca gallice vertere conatus est,

K 4

Plagii

* *Demonst. Evang. pag. 352. edit. Lips.*

** *A. Gellius Noct. Attic. libr. XIII. cap. 17
 habet exempla quadam, qua huc perti-
 neant.*

Plagii accusem. De eo Simonius hæc scribit: * *Ceterum nolim plane defensare Amiotum in erroribus quos commisit, quorum aliqui sunt evidentes. Mirabile est, eum nonnunquam falli in locis, qui facili negotio bene verti poterant, & feliciter interpretari eos, qui intellectu difficiles & obscuri sunt. Id quod efficit, ut eum de hisce posterioribus locis doctos atatis sua viros & præsertim Turnebum consuluisse iudicem. In prioribus autem non satis circumspectus fuisse mihi quidem videtur & nonnunquam errores alienos descripsisse, præsertim Erasmi, in quo Græca lingua tanta non erat scientia, quantum fere creditur. Claudius Caspar Bachet Dominus Meziriaci, qui epistolas Ovidii Gallicis versibus complexus est, in notis quas adjecit, locas quasdam versonis Amioti doctissime correxit. Ecce tibi unum, qui omnino memorabilis est. Plutarchus libro IX Serm. Conviv. ex Poeta, quem non nominat, duos versus commemorat, quorum hæc sunt verba:*

Δωρὸς τε, χυθὸς τε, καὶ Ἴολος ἱππιόχαρ-
μης.

Amiotus ea ita traduxit:

*Xuthus te Dorien, Hippiocharme aussi Eolien,
cum debuisset vertere, uti Bachetus:*

Dorus, Xuthus honneurs des Cavaliers.

Hactenus Simonius. Sane vel hic unus locus satis demonstrat, Amioto satis ignotam fuisse Græ-

* Vid. Eius epistolam Gallicam XXII. pag. 169.

Eodem argumento Politianum Herodianum interpretem Plagii accusat Huetius de claris Interpret. p. 226. edit. Hag. Com.

Græcam linguam, & iudicium hominum æqualium de Amiotto, quod paulo ante memorat Simonius, verisimillimum esse Ceterum, inquit Simonius, * *quid non de docto illo viro dictum est? Invidi ejus cupiebant eum pro Plagiario haberi, ut qui solummodo ea, qua alii jam in alias linguas transtulerant, in Galliam transferret. Quidam & eodem tempore ausi sunt contendere, eum Græcam linguam ignorare penitus, & bellam illam translationem cuidam personæ, quam nutu significare videbantur, debere.* Rationes, quibus deinceps defendit Amiotum Simonius, nihil probant. Commodum nunc alius quoque erroris, in Amioti versione a Petro Petito notati, recordor; qui quidem error tam insignis est, ut, qui Amioti eruditionem Græcam laudare voluerit, iudicium desiderare videatur. Videri error ille apud Petitem poterit; ** vereor enim, ne, si & illum adscriperim, longus sim & verbosior.

§. XIII. In sententiis hæc imprimis sunt attendenda. Primo, an omnes, aut certe pleræque, pariter elegantes & doctæ, loco denique & tempori, quibus Autor scripsit, & intentioni, qua scripsit, convenientes sint. Si videas omnium eandem elegantiam esse, tempus considerandum venit, intra quod auctor librum perfecit. Brevi tempore vix quisquam librum elegantem componit. Plures sunt Manutii & Buchneri, quibus ad scribendum mora quadam opus erat, quam Erasmi & Dallæi, qui subito multas paginas cogi-

* pag. 167. *Add. Balus in voce, Amyot.*

** *de Sibylla, libr. III, c. V. pag. 299.*

tatis optimis implebant. Quodsi, igitur scriptor non beatissimi ingenii brevi tempore librum elegantem perfecisse se dicat; ignoscat nobis oportet, si ad credendum paulo simus tardiores, & ad numerum Plagiariorum augendum celeriores. Contra si sententiæ non sint omnes æque selectæ, quanquam Scriptori ad perpoliendum librum nec otium, nec industria, nec ingenium defuerint, non est plagii suspicio vana & inanis profus. Cur enim non universas poliat & ornet, qui singulas potest? Scio equidem, ingeniosorum hominum conata sæpe infringi paucorum inventorum amore aut invidiæ metu, ut plura audere & universa perpolire nolint: sed tamen non omnes hanc consuetudinem sequuntur. Sunt enim, qui vel iniquissimis suspiciosissimisque temporibus aliquid audeant, quod supra morem seculi sit, & invidiosum. Consideranda sunt igitur hoc casu ea, quæ initio de scriptorum temperamentis dicebamus. Deinde videndum est, cum quibusnam sententiis societatem quandam habeant sententiæ illæ, quas scriptor tanquam proprias usurpat. Hoc enim simulac invenerimus, plagium invenimus. Non diffiteor tamen hoc monitum sæpe fallere posse, nisi & alia sint plagii vestigia. Possunt enim plures scriptores eodem tempore in easdem sententias incidere, uti constat tum ex historia Anatomiz Plantarum, quam Malpighius pariter & Grevvius eodem tempore conscripserunt, etsi neuter alterius consilium novisset;

tum

* Vid. epistola Oldenburgi ad Malpighium p. m. 24.

tum ex historia Pelagianismi, quam & Norisius & Garnerius diversis consiliis usi, eodem pene tempore ediderunt.* Cum vero iisdem temporibus eadem sententiæ diversissimis in locis diversis scriptoribus obveniant: multo minus mirum est, diversis temporibus disjunctisque in locis viris eruditis easdem occurrere sententias.** Cur enim miraculo nobis esset meditationum similitudo, cum eadem res universis hominibus obversentur & meditando cognoscantur? Quamobrem mirum non est, Cartesii meditationes (si ponam, eas revera ex ejus cerebro, nec, ut quidam suspicantur, ex veterum philosophorum scriptis profluxisse) a plurimorum veterum sententiis nihil discordare & dissentire.*** Sed hæc, quæ diximus ad rem, quam hic agimus, pauca sunt, licet mi-

* Vid. epistola Norisii in Appendic. Augustin.

** Vid. de Inventione Vasorum lymphaticorum Act. Philos. Angl. A. 1608. m. Maj. pag. 94. & 106. 107. & de colore solidum marmor imbuente Act. Philos. Angl. 1665. m. Decembr. p. 208. seqq. edit. Latina. Adde Morbosii Dissert. de vitro vocis humana sono fracto pag. 420. Davidis Clerici quaestiones sacrae X. pag. 95. Petri Petiti prefation. ad Miscellan. Observationes.

*** Daniel Jesuit. Voyage du Monde de Des Cartes pag. 31. 110. 126. 144. 188. Add. Cuvvarthin System. Intellectual. ubi sententia plurima veterum, quibus cum Cartesiana congruunt, exponuntur.

mirabilia & observatu, si quid video, perquam digna. Plura igitur proferemus, ut si quem exemplorum luculenta paucitas non moveat, eum multitudo demum moveat ac percellat. Grotius cum intelligeret, Salmasium sibi primum videri, qui significationem verbi ἀπέχεσθαι Matth. VI, 2. latinæ cuidam locutioni respondere animadvertisset, non accusat ille quidem Salmasium Plagii, sed tamen id a se dudum animadversum asseverat.* Ergo Grotius de similitudine sententiarum idem sentiebat, quod nos, qui easdem observationes pluribus in mentem venire posse statuimus. Contra idem Grotius sibi primus videtur esse, qui piscatorum personas in Poemata Dramatica induceret. Sed idem jamdudum a Sannazario factum erat.** Morhofius etiam nobiscum consentit, ut ex hisce verbis apparet. *Fuere nunc, inquit, cum hæc scribo, qui Machinæ alicujus inventionem proposuere, qua non unus tantum homo, sed integri exercitus sine pontibus impune per aquas ambulare, gladius pugnare, ignes & tela jaculari possent. Publicis relationibus in omnium notitiam res illa venit, ferebaturque Cl. Dn. Wagenseilius hujus inventi artifex, de quo tamen alii ante ipsum jamdudum cogitarunt. Quod clarissimo huic viri forte ignotum: neque enim illius inventum in dubium voco, & possunt pluribus eadem sæpe in mentem incidere. Idem tamen, quod nemo animadvertit, jam sub hujus seculi initium Principibus &*

* Vid. Grot. Epist. Part. I. ep. 694.

** Vid. Menagii Antibaillet, Tom. I.

rebus publicis inter cetera sua arcana obtulit Magnus Pegelius, cujus jam supra mentionem fecimus. Ex enarratione autem circumstantiarum utrinque collatarum idem patet esse inventum. Unde manifesto exemplo videre possumus, quam multa in seculis prioribus per socordiam hominum neglecta, qua alio tempore iterum in conspectum producuntur.* Ipse Wagenfeilius de Heidelio idem iudicat, quod Morhofius modo de Wagenfeilio. Cum enim Vir clarissimus narrasset Wolfgangum Ernestum Heidelium A. M DC LXXVI librum edidisse, in quo Jo. Trithemii Steganographiam primus sibi videtur vindicasse, reserasse & illustrasse: addit, multo ante Trithemii incantamenti personam detractam esse ab Augusto, Serenissimo Duce Brunsvicensi & Luneburgensi, Anno 1624. Post ita pergit: *Necesse est, non oculos tantum, sed & notitiam omnino omnem Heidelii effugerit hoc opus (Augusti illius) nec enim verisimile sit, illum ita frontem perfricuisse, ut optimi maximique Principis glorie data opera caliginem inducere, solemque nebulis obfuscare ipse voluerit.*** Guilielmus Molineux novum quoddam hygroskopium invenisse sibi videbatur, quale tamen alii jam dudum Dresdæ viderant, & Sturmius descripserat.*** Huc pertinet fortassis etiam illa controversia, quæ
Tor-

* Polyhist. litter. libr. 1. c. 20. pag. 234.

** Wagenfeil. Exercitat. sex varii argumenti, Exerc. II. pag. 60.

*** Vid. Acta Erudit. Lipsiens. m. August. A. 1686.

Toricellium & Robervalium distinuit. † Sed hæc exempla sufficiant. Si quis autem est, qui adhuc dubitet unam eandemque observationem duobus obtingere posse; in hoc ipso profitetur, se nullam unquam rem esse meditatam. Meditantibus enim cogitationum similitudo in diversis hominibus mira non est, quia quotidiana ejus rei experimenta habent. †† Neque vero vel eam ob causam id mirum cuiquam videri potest, quia in aliis rebus, ubi non facile ulla similitudo accidit, tamen maxima interdum similitudo existit. Quam rara est facierum humanarum similitudo, sed tamen ea nonnunquam summa & singularis fuit: uti & ex Plinio,* & Cicerone,** & Morhofio,*** & aliis constat.

§. XIV. Certum quoque Plagii indicium est methodi duorum scriptorum, quæ in eadem re declaranda versantur, convenientia. Pauci sunt enim

† *vid. Divers Ouvrages de Mathematique & de Physique par Mess. de l'Academ. Royale des Sciences. A Paris. A. 1693.*

†† *Add. B. Thomas. libr. cit. §. 215. 216. 217. 218. Atque etiam peregrinantes easdem res in commentariis suis annotare, miram non est. Quare Murrhii & Olearii lis decidi forte facile potest, cujus supra mentionem fecimus.*

* *Histor. Natur. libr. VII. c. 12.*

** *Academ. Quæst. libr. IV.*

*** *Von den Teutschen Poesie und Sprache cap. VI. p. 112.*

enim scriptores, qui vel Syntheticam vel Analyticam methodum curate observent: plerique omnes arbitraria, quam dicunt, utuntur. Quaecunque autem arbitrio humano debent originem, ea nunquam non erunt diversissima, propter ingeniorum morumque infinitam diversitatem. Et quanquam Analyseos aut Syntheseos leges diligentissime servare cupierint scriptores: vix tamen fieri poterit, ut duo scripta perpetuo congruant, propter eandem, quam dixi, doctrinæ & ingeniorum discrepantiam.

§. XV. Tempus etiam, quo liber plagii suspectus prodiit, omnino considerandum est. Credibile est enim, eum qui serius librum edit, libros dudum editos & eundem locum declarantes vidisse & usurpasse. Quanquam hoc ipsum non semper verum sit; * uti vel ex iis, quæ modo ex Morhofio & Wagenfeilio attulimus, luculenter apparet. Solent enim inventores libros dudum a se compositos sæpe sero demum producere. Solent Plagiarii nonnunquam fœtus adulterinos citius in lucem protrudere, ut exscripsisse ne videantur. Illi, quia novas sententias vel legitime pararunt, vel fortuito repererunt,

* Vide quæ de Regneri Graasii epistola & Joannis van Horne observationibus circa partes genitales disserat Oldenburgius Act. Philosoph. Anglican. mens. April. 1668. pag. 74. & Oldenburgii responsionem ad Sindari querelam in Actis iisdem, mens. August. 1669. p. 287.

runt, imitantur bonos patresfamilias, qui bona, multo labore vel fortunæ indultu parta, suis iusto tempore dividunt nec intempestive ostentant. Hi contra furum vafritiem aliqua ex parte sequuntur, qui rebus male partis diffisi, statim ad Judæos advolant, ut iniquo lucro mature potiantur & eorum versutia aliquam impunitatem consequantur.

§. XVI. Hæc fere sunt, quæ de *communibus* Plagii pervestigandi modis dicenda putavimus. Jam de *propriis* singulorum generum modis aliquid addemus. Genera Plagii quatuor sunt potissimum: unum, cum audita inventa aliena pro suis quis venditat: alterum, cum manuscripta aliena pro suis quis edat: tertium, cum ex libris nuper editis singularia quædam surripiuntur: Quartum, cum liber editus interpolatus, aut in aliam linguam versus, non Auctori, sed novatori aut interpreti totus vindicatur. Ad hæc genera demonstranda artes quædam adhiberi possunt, quas breviter indicabimus.

§. XVII. Primum quidem genus demonstratur, cum scriptor suspectus bonis argumentis convincitur, ipsum omnino inventa, quæ pro suis edidit, ab erudito quodam viro audiisse, præsentibus certis quibusdam hominibus, certo quodam loco ac tempore; & si qua sunt similia, aliunde cognoscenda indicia.

§. XVIII. Alterum genus demonstratur, cum Manuscriptorum varia fortuna & quasi mi-

gratio curiose attenditur, vel saltem aliis ad attendendum commendatur. Sed hæc cura nemini demandari melius potest, quam vel iis, qui magnum cum eruditis litterarum commercium habent, vel illis qui ejusdem sunt nationis, civitatis, familiæ & cognationis. Quamquam interdum ne sic quidem satis præaveri possit, ne manuscripta optima vel pereant, vel saltem plagiariis obnoxia fiant. Henelia Silesiographia quantis periculis exposita fuit, tametsi a parente filio ad edendum commendata fuisset. Etenim ab Helvvichio inter Schedas Bibliothecæ cujusdam rejectaneas reperta est. Sed nunc tandem & auctori suo honorem peperit, & Fibignio editori sempiternam candoris ac probitatis laudem attulit. Sunt præterea Plagiatorum artes in MStis captandis curate observandæ. Hæ enim si cui vere, luculente & constanter exprobrari queant, historicus suo satisfecit officio.

§. XIX. Tertium genus ut curate demonstretur, maiori labore & ingenio opus est, quam vulgo putatur. Cum enim multi existiment, ejusmodi Plagium ex sola rerum similitudine judicandum esse: non licet dubitare, quin hic a multis turpiter erretur. Vidimus enim modo, quam moderate & prudenter de illa similitudine judicarint viri maximi & præstantissimi. Vidimus, rem ipsam nihil incredibile habere & prorsus inauditum. * Multitudo similium cogitationum est

L

illa

* §. 13.

illa quidem suspecta, sed tamen interdum male suspecta. Primum igitur communes illi modi curatius hic considerandi sunt, deinde bene ponderanda ea, quæ supra de peculiaritate disputavimus.* Ita fiet, ut in exprobratione hujus Plagii raro erremus.

§. XX. Quartum genus non potest melius peruestigari, quam si notitiam librorum singularem acquiras, tum auctores in iisdem rebus versantes inter se compares. Quod illis præsertim, qui magnis Bibliothecis præfunt, aut saltem eas perscrutandi potestatem habent, factu proclive est.

§. XXI. Animadvertendum est hic illud unum, gravem laborem suscipere Plagiatorum accusatores, si quidem officio suo satisfacere velint, cum tam multa peruestiganda sint & curate exploranda. Esse autem hæc ita multa omnino peruestiganda, vel ex eo constat, quod viri probi non est, temere aliorum probitatem honestatemque in suspensionem adducere aut ratiuncula quadam in dubium vocare. Omnino autem vel probitas scriptorum vel honestas periclitatur & interit, cum Plagium eis exprobratur, uti supra demonstravimus.** Sed hæc in proximo capite etiam sunt attingenda. Quare ad illud conferamus, quæ præterea dicenda forent.

* Cap. VI.

** Cap. III. §. 3. seqq.

CAPUT XI. DE OFFICIO ACCUSATORIS PLAGIARIORUM.

§. I.

Quemadmodum homines nunquam desunt vitiis se contaminare : ita non desunt , qui vitiosos perstringant & accuset. Faciunt autem istud multi non ex virtutis amore, sed pravo quodam affectu. Alii enim aliena vitia culpant eam ob causam, ut sua obscurent, & vituperationes meritissimas a se in alios convertant. Quocirea in vita communi nemo pene aliis aut furta, aut adulteria, aut alias pravas libidines frequentius objicit, nisi qui ut furti, aut adulterii, aut similium criminum alde est affinis. Rursus alii potissimum illa vitia amant, a quibus ipsi propter conditionis & naturæ suæ rationem alieniores sunt ; licet aliis impibusque vitiis sint omnino dediti. Sic illi, qui per naturam & ingenii imbecillitatem ab omni superbia sunt remotissimi, invehuntur in eos, qui gloriam suo sibi ingenio parare possunt & gloriae studio tenentur. Illi qui a voluptatibus naturæ instinctu abhorrent vel paupertate abducuntur, exprobrant aliis mollitiem ac venerem. Illi avaritiæ non sunt obnoxii, avaritiam quavis occasione pungunt ac sugillant. Quæ causa est, plagiarii sæpe accusentur ab illis, qui ipsimet sunt

sunt plagiarii ; sæpe ab iis , qui alio pravo affectu permoventur , nonnunquam tamen etiam a viris bonis. Atque hi quidem officio recte perfunguntur , sed ceteri non item. Non erit igitur supervacaneum , si pauca dicamus de officiis , quæ in plagiariis culpandis sequi deceat.

§. II. Omnis accusatio quatuor potissimum absolvitur capitibus. Primo enim necesse est, ut adsit crimen aliquod ; deinde reus ; tertio accusator ; & denique iudex. Singula hæc capita nobis patefaciunt locos quosdam , ex quibus officia accusationis expromere queamus. Quare etiam nos hic distincte considerabimus I. plagium ipsum , II. plagiarium , III. accusatorem & IV. arbitrum ; ita officia eorum , qui plagiarios infirmulare aggrediuntur, nobis innotescant rectissime.

§. III. I. In *plagio* ipso considerandum est, an omnino plagium commissum sit, & quibus indiciis veritas plagii probari queat : Semper enim cavendum est , ne hominibus innocentibus temere crimen affingamus. Quam in rem is, qui plagium commississe videtur , considerandus venit. Est nimirum perpendendum primo , quanta sit eruditione & ingenio ; deinde , an pravi moribus sic indulgeat , ut alios meritissima laudæ spoliare non dubitet. Nisi vero ingenium & doctrinam ejus expendere, semper obscurum erit sitne plagii reus, nec ne ? Similitudo cogitationum sola non præbet certum plagii indicium. Qui enim aliis ingenio & solertia par est , & eadem, quas alii, literas colit, haud dubie etiam

res easdem invenire potest, uti supra ostendimus. Sed quoniam ex parī duorum virorum ingenio & doctrina non semper recte concluditur, eos in easdem cogitationes novas incidere potuisse; necesse est, ut porro dispiciatur, an is, qui plagii suspectus est, malis moribus fuerit & prava gloriae cupiditate arserit. Id quod ex ejus vita & consuetudinibus, studiose consideratis, elucebit. Ad summam, ne de singulis agere oporteat, omnia plagii indicia, quæ supra memoravimus, ponderanda sunt.

§. IV. Postea vero quam certissimis ex signis cognovimus, omnino plagium commissum esse, consideranda est res, in quam plagium commissum est, sintne integra capita, integrive libri, quæ plagiararius pro suis venditet, an pauculae sententiae. Nam cum supra ostenderit, plagia esse diversorum generum, sane dispicere debemus, ad quodnam plagii genus pertineat locus vel scriptum, quod nobis plagii suspectum est & compertum. Si enim hoc non faciamus, non modo lectorem nostrum incertum relinquemus & suspensum, sed etiam ipsimet negligentiae & inertiae suspecti evademus.

§. V. II. In *persona plagiarii* videndum, utrum honorata sit in republ., an contemta? Si *honorata* sit, officium nostrum postulat, ut honeste tractetur & liberaliter, ne ejus auctoritati, ad munus cum dignitate gerendum necessaria, officiat. Quin etiam plane accusatio differri aut intermitteri poterit, ne honoratorum virorum

laudibus obtreſtare videamur. Illud enim hominum genus peſtilentiſſimi eſt ingenii, qui ex vituperatione magnorum virorum laudem ſibi & auctoritatem quarunt. Etenim hi tales exiſtunt, magnos viros nihil ſcire, aut certe multo minus ſcire quam ipſimet. Quæ arrogantia multis vitiis praviffimisquo judiciis ſuppeditat occaſionem. Sin *contempta* ſit perſona plagiarii, noſtrum eſt officiũ, ut dum eam accuſamus, nihil contumelioſe & acerbe dicamus, ne illudere & inſultare videamur. At ei tamen offendere licebit, quam inhoneste ex injuſta pruditorum ſcriptorum expilatione fama paretur ſeu potius captetur. Obſervandum eſt præterea, ſitne plagiarius, quem accuſare geſtimus, *juvenis an ſenior? iracundus ſemper an placidus?* item *quæ gratia & auctoritate valeat inter eruditos?* *Senibus* plagiaris, quamquam forte paulo iniquius egerint, reverentiam aut ſaltem veniam debemus. Quoniam debili ſunt memoria, nec ſemper ſatis firmi judicii, errorem non habere debemus pro crimine aut flagitio. *Juvenum* praves mores corrigere magis licet, ne iis vitia inveterent & eum ætate creſcant. Sed *iracundis* exprobrare plagium, ſi præſertim acerbius id fiat & ſuſpicioſius, magnæ eſt ſtultitiæ & improbitatis. Stultitiæ, quod Pythagoricum illud non attenditur: *ignem ne ſeces gladio*: improbitatis, quod lites & riſe iracundorum hominum non reformidantur & fugiuntur. *Placido* humaniter plagia poſſunt commonſtrari, uti enim

enim ipsi non lacessiti nemini insultant, ita nec ipsis insultare convenit. Illos denique, qui apud eruditos magna *auctoritate* sunt & gratia, lacessere & corrigere, nescio sitne magis imprudentiæ, an impudentiæ. Invidiosum certe quidem est, magnorum virorum vitia in vulgus spargere. Quos enim plerique omnes amant & colunt, eos amore cultuque dignos judicari volunt. Cum autem is, qui illorum vitia reprehendit, secus existimare videatur, statim ei singularis sapientiæ cupiditas affingitur, ab iis præsertim, qui præ fictitiis suorum laudibus veritatem contemnunt. Cetera, quæ huc pertineant, ex dictis facile dijudicari possunt.

§. VI. III. In sua ipsius persona considerare debet accusator, sitne ad accusationem idoneus & omnibus rebus, quæ istuc pertinent, instructus? sitne provectoris ætatis, an juvenis? quas ob causas accuset? qua auctoritate sit apud eruditos? & si qua sint alia.

§. VII. Vereor sane, ut boni viri nomen tueatur, qui ad accusationem se parat, antequam causæ momenta recte ponderarit. At nihilo minus verendum tamen, ne qui sint aliquando, qui prius accusent, quam sciant, quos accusent, quid accusent. Quod si igitur imposterum quidam extiterint, qui solidis rationibus historiam suam constabilire non queant, eos Varillasiis annumerabunt homines probi & moderati. Nihil enim foedius dici potest in historicum, quam Varillasium esse.

§. VIII. De *profecta & juvenili* ætate quod monui , id hanc habet sententiam , ut ne quis junior ex plagiariorum accusatione gloriolam aucupetur. Cicero permittit adolescentibus defendere , accusare non permittit.* Idem si novis scriptoribus suadem , nihil forte peccaverim. Majus pondus habet accusatio viri , qui ingenii sui vim & doctrinæ copiam multis scriptis comprobavit. Est enim in senioribus iudicium maturum , majorque honestatis pariter ac decori cura. Sed tamen casus quidam dantur , cum adolescentibus accusare non minus honestum est, quam defendere : quod ille ipse Cicero bene & sapienter docet. Sæpe enim sola veritas satis causæ est, quamobrem accusatoris partes suscipere liceat. Sæpe plagiariorum quorundam ratio & indignitas multo notior est adolescenti , quam cuivis seniori : potest itaque adolescens Plagii veritatem optime demonstrare. Ei igitur demonstratio concedenda est utique. Sæpe etiam spes voluptatis cujusdam ex longa industria percipiendæ satis causæ est, cur plagiarios diligenter annotatos edant adolescentes. Etenim quia fieri potest , ut interea , dum profectiorem ætatem expectant , alii hanc spartam occupent & ipsos laude fructuque laboris privent : iccirco adolescentibus Plagiarios a se collectos publicare liceat , oportet. Cavendum est illud unum, ne pravis causis ad accusandum permoti videantur.

* *Libr. II. de Offic., cap. XIV, ubi adde commentar. Gravii.*

tur : tum accusatio nihil habebit turpitudinis. Sunt autem in pravis causis numeranda illa omnia, quæ calumniæ, dicacitatis, inanis gloriolæ speciem habent.

§. IX. *Auctoritatem* aliquam in accusatore illam ob causam requiro, ut majus pondus habeat accusatio. Quanquam enim hæc, si legitima & vera & honesta sit, per se omnino multum valere debeat: tamen, ut est hominum indoles, accusatoris auctoritas honestati veritati-que causæ momentum addere videtur. Leves auctores etsi vera dicant: tamen ut ipsi contemnuntur, ita eorum monitiones pariter negliguntur. Monitiones autem, quæ supervacaneæ sunt futuræ, rectius sæpe omittuntur, quam suscipiuntur. Adhæc cum auctoritas plerumque ex solida doctrina oriatur: liquet sane, vel hanc ipsam ob causam accusationem plagiatorum esse committendam iis, qui auctoritate valent. Hi enim partibus officioque suo satisficient, hi delectabunt & proderunt.

§. X IV. Propter *Arbitrium* in accusatione Plagiatorum videndum est, ut causa agatur dextre & curate. Momenta causæ gravia & vera conquirenda sunt, conquisita commode disponenda, disposita perspicue & eleganter proponenda. Supervacua & ad causæ caput inutilia recte abjiciuntur, aut saltem meliori loco reservantur. Quare dialecticæ ostentationi ac subtilitati nihil indulgendum est, cum simplici & sincera commendatione delectetur veritas. Nimia

quoque verborum copia tam est fugienda, quam paucitas. Qui secus fecerit, arbitro suo vehementer imponet. Arbitrator enim in quavis causa præstantissimas quasque rationes expectat, ut munere suo facilius defungatur. At accusator, qui leviculas quasdam ratiunculas proponit, gravesque vel ignorat vel negligentia quadam prætermittit, Arbitri sui expectationem frustratur. Arbitrator rationum perspicuitatem desiderat, ne vel deceptus ac lapsus esse videatur, cum sententiam fidenter pronunciaverit; vel sententiam dubitanter proponere cogatur, atque ita lis maneat, quam tamen decidere debebat. At accusator, qui nimiam consecratur brevitate, perspicuitati parum consulit. Brevitas enim & perspicuitas inter se ita pugnant, ut prorsus conciliari nequeant. Arbitrator minus commode perlustrare & discernere potest rationes, cum ejus oculis immensa verborum copia obversatur: optat igitur justum verborum numerum. At accusator, qui verba cumulat extra modum, huic optationi Arbitrorum adversatur, & simul disceptationi causæ suæ vehementer obest. Nihil est enim alienius a persona accusatoris, quam committere, ut causa sua quasi tenebris quibusdam involuta videatur.

§. XI. Effet nunc exemplo quodam demonstrandum, quomodo in accusando nos gerere debeamus: sed ea res longior fortassis esset, quam nostra brevitās pateretur. Quamobrem a se conabimur exemplo quodam præcepta hæc illustra-

strare, & eo quidem memorabili. Nam dum nobis dignus videtur Muhammedus, qui Plagii curiose accusetur & vincatur. Quamquam enim identidem ab Eruditis eo nomine vituperatus est: tamen tota illa causa nondum sic acta est, ut nihil addi, illustrari, confirmari queat.

§. XII. Ceterum cum ex iis, quæ diximus, satis constet, quam multæ difficultates circumstant accusatorem Plagiariorum: non licet nobis dubitare, quin ii, qui paucos accusant, facilius officio suo possint satisfacere, quam qui infinitos. Paucas enim difficultates, paucas molestias facilius superamus, quam multas & interminatas.

§. XIII. Sed qui pro veritate vindicanda & accusationum multitudine nullas recusant molestias, laboremque nullum: ii lectoribus suis non parum proderunt, si temporum ordinem sequantur. Etenim ordo temporum, quibus quisque Plagiarius vixit, ad ceteras litterarum doctrinarumque rationes noscendas multum conducit. Atque etiam facilius memoriæ commendari possunt, quæ pro temporum successione cognoscuntur. Sibi denique ipsis consulent accusatores illi. Nam dum temporum successiones crebro & diligenter attendunt, in designanda peculiaritate sententiarum subreptarum minus errare possunt. Temporum enim ratio ad firmandam, vel etiam imminuendam, peculiaritatem plurimum valet, ut supra est ostensum.

§. XIV.

§. XIV. Si exempla quædam eorum, qui eruditibus quibusdam Plagiarii videntur, & ab historicis nondum, quod sciam, ad ceteros Plagiarios aggregati sunt, cognoscere velis; Grotium adire licebit, qui Heinsium dicit ex Pucero, Fullero, Scalligero plurima depromsisse, nulla eorum mentione facta.* Item Rivinum, qui Morisoni præfationem aliqua ex parte aliunde haustam esse contendit.** Tum Morhofium, qui plures collegit.*** Deinde Joannem Clericum, qui Julium Firmicum Maternum Plagii crimine onerat.**** Eundem videre licet alibi quoque, ubi Hardouinum Salmasio quædam furtim detraxisse demonstrat.† Addi potest hinc Larrocanus, qui Varillasium, famosum hominem, graviter accusat.†† De Ruxneri Plagio consulatur Struvius.†††

§. XV. Si mihi optio quædam detur, videre gestiam Wilhelmi Ernesti Tenzelii Plagiarios, quos multo plurimos collectos habet, ut ipse pro-

* *Epist. CLII. Part. I.*

** *Introduct. in rem herbar. pag. 63.*

*** *Polyhist. literar. libr. l. c. IX. pag. 84.*

**** *Biblioth. Choix. tom. II. pag. 240.*

† *Biblioth. Universell. Tom. V. pag. 12. seqq. &*

Tom. XV. pag. 245. & 247. 248.

†† *Dans les nouvelles accusations contre Mr. Varillas.*

††† *In dissert. de doctis impostoribus. Vide sis etiam de Francisco du Laurens Acta Philosoph. Anglic. mens. April. A. 1668. pag. 48. & mens. August. pag. 227.* Google

professus est. Est enim in Viro illo magnum iudicium historicum, & singularis tum librorum, tum omnis rei litterariæ peritia. Utraque verò hac laude ornatus esse debet, qui Plagiatorum multorum historiam scribere aggreditur.

CAPUT XII.

DE PLAGII ET PLAGIATORUM DEFENSORIBUS.

§. I.

Cum nonnulli Plagiatorum accusatores vel pravo affectu, vel ingenii imbecillitate non satisfecerint officio suo: permoti sunt sæpe docti viri, ut ostenderent, Plagiatorum numerum nonnunquam improbe augeri. Neque imposterum viris bonis & eruditis materia deerit defendendi, quos alii accusarint. Cum enim nobis non liceat sperare illud tempus, quo accusatores plane careant pravis affectibus, pigritia, ingenii imbecillitate: licet utique sperare, fore quosdam identidem, qui aliena vitia corrigant, & labefactatæ veritati subveniant.

§. II. Sed quia nec defensores omni affectuum vitiorumque contagione sint immunes: erit fortassis operæ pretium, ut etiam eorum officia breviter exponamus.

§. III. Omnis igitur defensio, quam nos hic spectamus, versatur I. in considerata causa, de qua controversia cœpta est inferri. II. in accusatoris

toris persona. III. in defensoris ipsius persona. IV. in Arbitro edocendo.

§. IV. I. *Causa*, de qua controversia est coorta, defensori eadem officia præscribit, quæ accusatori, * & simul quædam alia. Nimirum dispiciendum est defensori, an offenderit accusator in describenda plagii vitiositate? an in describendis plagii signis? an forte plagium, quod nullum erat, stolide confinxerit? & quæ sunt generis ejusdem. Uti enim in ceteris hominum factis judicandis varii errores committuntur, ut factum licitum & honestum pro turpi, scelus pro levi offensa, levis offensa pro scelere habeatur, & conjecturæ vel non satis considerentur & a suspitionibus separentur, vel non satis inter se copulentur ac comparentur: ita in Plagio accusando multum & crebro erratur vel errari potest. Alii exiguum plagium verbis exaggerant: alii grave plagium elevant; alii, ubi plagii nihil est, tamen plagium vident, cum suspitionibus duntaxat agant adspernenturque conjecturas & argumenta solidiora. Alii conjecturas paucas colligunt & inter se comparant, ceteras negligunt, quas conjugari oportebat. Utique igitur attendendum est defensori, ut, quoad fieri potest, veritati succurratur & falsitas profligetur.

§. V. II. Accusatoris persona monet defensorem, ut exquirat causas, quibus is ad accusandum est instigatus, ut consideret ejus statum eruditionemque, an ad accusandum satis fuerit ac-

com-

* de quibus vid. cap. XI. §. 3. 4. oogle

commodatus. Quodsi in hisce universis aut singulis aliquid vel inhonesti, vel inepti atque indecori perspexerit: modeste & vere ista licebit indicare ac reprehendere. Videndum est tamen defensori illud imprimis, ne terminos, quibus defensio circumscripta esse debet, excedat.

§. VI. III. Est videlicet defensio ad vitia accusatoris illa, quæ extra causam sunt, nequaquam extendenda. Retundere licet tela: novaingere, non licet. Defendere non est propugnare ac plane hostem offendere. Quamobrem omitenda censeam omnia, quæ litem auferent nec ad causam præcipue pertinerent. Poterunt tamen pro re nata de ejus, qui accusatus est, laude ac virtutibus aliqua commemorari.

§. VII. IV. Arbitri respectu eadem sunt officia defensoris, quæ accusatoris. Annitendum est igitur, ut orationis perspicuitate, argumentorum vi & ordine, boni viri opinionem consequatur, & Arbitro assensum extorqueat. Quodsi accusator Arbitrorum facultati judicandi minus servivisse videatur; ejus vel temeritas vel ineptia simul reprehendi poterit.

§. VIII. Juvat hic commemorare rationem, qua Braunium Theologum Batavum a Plagii suspicionem liberavit Benthemius.* Primo ostendit, Braunium suspicionem Plagii incurrisse, cum de vestitu Sacerdotum Hebræorum edidisset libellum, qui magno ubivis consensu celebraretur.

Suspi-

* *Part. II. des Holländ. Kirchen-Staats*
cap. IV. p. 276.

Suspicionem ortam esse dicit ex familiaritate, quæ Braunio cum Constantino l'Empereur intercessit. Sed deinde Braunium, virum clarissimum, sic defendit. Comparat utriusque & Braunii & Constantini illius stilum; Braunio tribuit orationem profluentem & elegantem; Constantino durior. Addit, Constantinum nunquam nec litteris, nec coram, ejus generis librum promississe. Mox virum doctum sibi dicit notum esse, qui multo labore atque impensa variis in locis, etiam longinquis, Eruditos percontatus sit, an alicubi ejusmodi manuscriptum, quod Braunius exscribere potuerit, latitasse scirent, sed nihil tale resciverit. Accedit etiam, quod Braunius textrinam, qua inconsutilis tunica confici queat, Neomagii construendam curarit. Hæc inventio autem, cum optimi ingenii haud vulgare sit monumentum: credibile est, non solum ad illum librum componendum, sed ad alias etiam res præclaras excogitandas ac perficiendas idoneum esse Braunium. Id quod ex iis libris, quos impofterum nobis dabit vir eruditissimus, magis magisque elucebit. Neronem Claudium Cæsarem quibusdam Plagii suspectum ita defendit Suetonius: * *Liberales, inquit, disciplinas omnes fere puer attigit. Sed a philosophia eum mater avertit, monens, imperaturo contrariam esse: a cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quo diutius in admiratione sui detineret. Itaque ad poeticam pronus carmina libenter ac sine labore composuit, nec, ut*

* in ejus vita, c. 52.

quidam putant, aliena pro suis edidit. Venere in manus meas pugillares libellique cum quibusdam notissimis versibus ipsius chirographo scriptis: ut facile appareret, non translatos, aut dictante aliquo exceptos; sed plane quasi a cogitante atque generante exaratos: ita multa & deleta, & inducta, & superscripta inerant. Qua ratione Baglivus Plagii suspensionem a se repeliat, malim ex ipso cognoscatur. Quemadmodum Furreterius eandem propulset, etiam satis notum est, quanquam ab adversariis & invidis multum vexatus sit ob eam suspensionem.*

CAPUT XIII.

DE PLAGII ARBITRIS.

§. I.

CUm eruditus vir Plagii a quodam accusatus est, vel etiam inter Accusatorem & Defensorem contentio exarsit: multi existunt, qui illorum causam & rationes explorant & perpendunt. Quibus quidem nos Arbitrorum nomen indimus, quia eorum iudicio causarum momenta quasi committuntur. Sed tamen nonnunquam incidere possunt ejusmodi tempora, quibus Arbitri verbum multo magis proprie ponatur. Cum videlicet vel is, qui Plagii suspectus est, vel is qui

M

Plagio

* In praefatione Operum ejus omnium, ubi ad Amicum ea de re epistola quadam reperitur.

Plagio se læsum existimat, vel quivis alius ad virum quendam eruditum causam judicandam deferret.

§. II. Eadem vero Arbitris, quæ defensoribus, monita, eadem leges præscribendæ esse videntur, & præterea quædam majoris momenti. Quodsi enim contigerit, ut ad unum quendam vel etiam plures Plagii judicium deferatur: tum sustinere debent & implere spem opinionemque justitiæ, æquitatis & doctrinæ, quam de ipsis conceperunt litigatores. Sed de Arbitrorum officiis præclara scripta dantur, quæ si perlustrentur, haud dubie plurima præcepta suppeditabunt, ad Plagiariorum causas accommodanda. Nos ea, brevitatis causa, prætermittimus.

§. III. Illud potius observamus, ad Plagium judicandum feminas tam aptas esse, quam viros. Nondum equidem, quod sciam, ulla fœmina extitit, quæ de plagio quorundam eruditorum judicaret: sed cum in plerisque doctrinarum generibus viros adæquent: * in judicandis Plagiis ingenium suum experiri possunt utique. Vetus certe mos est, fœminas de virorum scriptis & ingeniis judicare. Etenim olim in Gallia Matronæ honestissimæ de Poematum præstantia judicabant, dum mariti earum contra hostes arma ferrent. Erant enim comitia quædam Poetica, in quibus sic, uti olim in Ludis Olympicis, Poetæ de ingenii gloria &

* Vid. Menagii, Julii Casaris Capaccii, Jacobi Thomasi & Joannis Sauerbreyi nostri, notissima scripta.

& carminum elegantia decertabant.* Tolosæ præsertim conventus Poetici celebrati sunt, quos Floralia dicebant. In his lege quadam cautum erat, ne cui fœminæ brabeum, quod Poetis excellentissimis solebat, tribueretur, nisi forte singulari eruditione esset, & versus, quos afferret, a se factos esse jurasset.** Causam, cur juramento sint obstrictæ fœminæ, non prodit Morhofius: forte tamen, si conjecturis & suspicionibus locus est, causa illa erat, quod Matronæ istæ sexui suo nonnunquam indulserant & præmium contra jus ac fas decreverant. Illud saltem ex illo more apparet, fœminas illis temporibus valde Plagii suspectas fuisse. Neque enim ad jurandum cogendæ fuissent, si Plagii suspicione prorsus caruissent.

§. IV. Juvat hic Arbitri exemplum afferre, modestia & judicio plenissimum. Morhofius cum in enarrandis Poetis Germaniæ inferioris ad Jo. Vossium pervenisset, hominem plebejum & vitriarium:*** ait, Vossium hunc sui admirationem Tragedia sua omni Bataviæ injecisse, propterea quod a vitriario singularem illam Tragediæ istius inventionem & ornatum nemo expectasset. Tum commemorat summam laudem, qua Vossium Barlæus honestavit. Deinde fuisse quosdam affirmat, qui suspicarentur, Barlæum Tragediæ illius auctorem fuisse, sed Vossio, ut pro

M 2

sua

* Vid. Morhofium Part. II. de Poesi Germanica
c. I. p. 160.

** Ibid. p. 161. 162.

*** Libr. cit. Part. II. c. V. p. 259. Google

sua ederet, concessisse; quo & animus eorum, qui Batavicam poesin latinæ pene anteferebant, exulceraretur, & ipsa poesis Batavica contemneretur, tanquam quæ ita vulgaris esset, ut maxima ejus laus non jam eruditis, sed ipsi plebi præcipua esset. Post sibi non satis in hac causa liquere profitetur Morhofius. Tum Tragoediæ Vossianæ partes omnes præclaras & majus quoddam ingenii lumen ostendere dicit, quam cetera ejus viri poemata. Sed tamen fatetur, ceteros versus Vossianos in suo genere prorsus eximios esse. Quare concludit denique, se non intelligere, quomodo Plagii suspicio in Vossium cadere possit: nisi forte, quicquid Vossianorum versuum est, id omne Barlaeo deberi dicatur.

§. V. Ceterum quanquam arbitri officio suo sæpe non satisfaciunt: tamen necesse non est, ut hic declaremus insigne illud, quo arbitros bonos a malis discernamus. Est enim intellectu facile, eum bonum arbitrum esse, qui præcepta pervestigandi Plagii diligenter attenderit: malum contra, qui ea vel omnino, vel ex parte, neglexerit.

§. VI. Illud optandum erat magnopere, ut, cum de Plagio viri cujusdam eruditi lis exarsit, continuo vir quidam doctus arbiter constitueretur, ne posteritas vanis suspicionibus & conjecturis litem utcumque decidere cogeretur. Ex quo sensim dubitationes & argutulae quaedam ratiunculæ nascuntur atque in rem litterariam inferuntur, ut ultimo tempore apud eruditos de plagiaris quibusdam nihil superfuturum sit, præter tenuissimam quandam veritatis umbram. CA-

CAPUT XIV. DE PLAGIARIORUM POENIS.

§. I.

Qua poena affiendi sint aut affici queant plagiarii, ex eo capite, ubi vitiositatem plagii declaravimus, proclive est intellectu. Etiam ex comparatione Plagii cum aliis facinoribus obscurum esse non potest, easdem poenas Plagio statui posse, quæ illis vitiis statutæ sunt, quibus Plagium vere adæquatur. Neque enim ullam causam video, cur in æqualibus delictis æqualis poena locum habere nequeat.

§. II. Nihil sane impedit, quo minus ii, qui integra MSta clanculum descripta falso sibi tribuunt & editionem veri auctoris prævertunt, eandem poenam persentiscant, quam fures, & mendaces seu falsarii quidam, merentur. Obsunt enim, uti demonstravimus, non solum famæ & commodis Autorum, sed etiam aliorum hominum.* Quin etiam nonnulli MStorum Plagiarii tanto acerbior poena sunt affiendi, quanto turpior graviorque sapientiæ ostentatio est, quam amotio pecuniarum, opum, honorum.**

§. III. Illi etiam Plagiarii, qui novas inventiones alienas simul ac inaudiverunt, statim edunt pro suis, multandi sunt graviter. Nam, ut præ-

M 3

dixi-

* *Vid. supra c. VI. §. 3. 4. 5.*

** *Vid. supra c. VII.*

diximus, * & existimationi & emolumentis Auctorum obsunt. Si quis aratori sementem surriperet, in qua spes frugum mox percipiendarum ponitur; nemo esset, quin furem istum gravi poena dignum judicaret. At qui viris eruditis novam quandam inventionem suffurantur & sibi ipsis affingunt, privant auctorem spe existimationis & fructus, quæ novorum inventorum editionem consequuntur. Quid est igitur, quod fures ejusmodi & veteratores puniri posse & debere dubitemus.

§. IV. Qui hisce minus peccant Plagiarii, minores poenas dent, justum & necesse est. Eas tamen definire, nobis hic non licet. Definire poterunt viri eruditi, si hac de re inter se consultare velint, & rerum publicarum vindictam implorare. Constat certe, jam olim Erasmi & Hutteni controversiam quandam & simultatem ita consopitam esse, ut alter, qui causa cadebat, multaretur. Sed forte hoc exemplum eruditos parum movet. Interim ex superiore illa comparatione, quam attulimus, satis est manifestum, hæc quoque minora plagia puniri posse.

§. V. Qui decorum violant Plagiarii, iis pudor satis poenæ est, si incussus fuerit. Pudor enim & rubor fere solet esse poena illorum, qui decori nullam rationem habent.

§. VI. Atque ita satis constat, Plagium puniri posse, quamvis vel raro vel nunquam puniri solet. Cum enim quodvis plagii genus parem
aliis

* Cap. VI. §. 5.

aliis quibusdam vitis turpitudinem habeat: plane dubitandum non est, quin eadem pœna vindicari queant Plagia, qua vindicari solent vitia illa, quibus exæquari possunt.

§. VII. Sed quoniam nemo Plagiarius adhuc ullam pœnam dedit, præter communem illam pudoris: esset fortassis e re litteraria, ut Plagiarius quisque propriam & justam pœnam persolveret. Si enim justæ cuiusvis Plagio pœnæ statuerentur, gravi Plagio graves, levileves: tum demum existeret fortassis illud tempus, quo Plagium magis fugeretur, quam adhuc factum est.

§. VIII. Quodsi de pœnis Plagiatorum nostra dicenda foret sententia, ego pœnas accommodandas censeam ad fines pœnarum, quos Grotius inculcat. Sunt autem finium eorum, ut vir maximus censet, * tres potissimum. Respicitur enim vel utilitas ejus, qui peccavit; vel ejus, cujus intererat, non peccatum esse; vel indistincte quorumlibet. Id est, ut ad causam nostram accommodate loquamur, videndum est in Plagiariis puniendis, primum ut ipsi mores emendent, deinde ut Inventori & sua maneat gloria, & nova quædam accedat; postremo ut omnes scriptores ad sanitatem honestatemque adducantur.

§. IX. Ut pœnæ Plagiarios ad mores emendandos compellant ac simul ad gloriam honeste parandam instigent, duplicem viam insisti posse

M 4

arbitror,

* *libr. II. de Jur. Bell. & P.c. XX. §. 6. n. 2. adde Pufendorf. de Jur. Nat. libr. VIII. c. III. §. 9. 11. 12.*

arbitror, pro duplici statu Plagiariorum. Hi enim vel honesto muneri præsumunt, vel nondum ulli præsumunt. Illos, qui muneri præsumunt, omni majorum honorum spe orbandos. vel etiam ad inferiorem gradum detrudendos esse censeam. Hos vero, qui nondum ulli muneri præsumunt, ab illorum honorum spe dejiciendos arbitrer, quibus digna forent inventa illa, quæ pro suis venditant, nisi ficta ac supposititia essent. Hæc si ita fierent, fortassis utrique isti stimulantur ad vera inventa parienda, & maculam commentitorum inventorum librorumque eluendam. Neque vero hæc pœnæ quicquam habent iniquitatis ac injustitiæ. Primum enim eorum, qui honores impertiri possunt & solent, cum primis magna cura debet esse, ut ne indignis honores deferantur. At raro continget, ut indignis deferantur, si quisque, pœnis istis propositis, diligentia propria nec ingenio alieno famam quærere necesse habeat. Deinde quoniam honores fraude quadam & dolo parare ac tueri voluerunt Plagiarii, nihil æquius justiusque est, quam ut iis vel careant, vel excidant. Omnes enim ejusmodi doli, quibus honores ambiuntur, reipublicæ pestes sunt. Et, ut Cicero arbitratur, * totius injustitiæ nulla capitalior est, quam eorum, qui tum cum maxime fallunt, id tamen agunt, ut viri boni esse videantur.

§. X. Ut Inventori auctorique sua conserveatur fama, imo nova quædam acquiratur; cogendum censeam Plagiarium, si modo adhuc sit in

vivis,

* *libr. I. Officior. cap. XIII.*

vivis, ut Inventori auctoriive inventa librosve suos publice atque aperte tribuat. Nihil est enim acerbius homini famæ cupido, quam fateri, se ex turpitudine famam quæsiisse, idque nequicquam. Et contra nihil Auctori honorificentius, quam Plagiarium culpam suam profiteri & injuriam agnoscere. Sin e vita excesserit Plagiarius, atque ita duntaxat simulacro pœnæ locus sit: tum velim, Inventoris vita a viris doctis ita scriberetur, ut ei ex honorifica inventorum librorumque suorum commemoratione commendatio quædam accedat. Hoc si fiat, necesse est, ut Plagiarii memoriæ sempiternum quasi stigma simul inuratur. Quod idem pro pœna est ei, quem veræ pœnæ mors jam eripuit. Hæc certe etiam causa quædam est, cur vitam Guil. Budæi a Lud. Regio scriptam collaudem & magni faciam, si quidem vere scripta sit. Ecce verba Regii: *Sed si quid (aliqui) malevolentissimis obtrectationibus detrabere conati sunt, id majori illis fraudi fuit, quam Budaëo. Editis enim libris V de Asse & quoquo gentium dilapsis, tum longe lateque diffusa Budæi laude; inventus est in Italia Leonardus Portius, qui se offerret in hujus societatem gloriæ, imo vero laudem omnem ejus inventi depecularetur, suam esse totam & propriam contenderet. Quod cum est ad Budaum allatum, graviter exarsit, quod nihil tam præter opinionem accidisset, quam ut depelleretur de ejus laudis possessione, quam caducam & vacuam primus bona fide occupasset, & sine cujusquam quasi usu cepisset. Itaque vehementissima animi, irgenii, virium contentione*

*tionem jus suum defendit, atque hoc ipsum palam testatus est, a nullo se unquam homine, duntaxat qui viveret, his de rebus qua tradidisset, quicquam didicisse vel fando vel legendo: tantumque abesse, ne quid a Portio acceperit, ut omnia que sub nomine Portii ad eam prodierant, illa uno eodem continuo perpetuoque furto essent ex suo asse translata. Ac emulo illi sempiternam notam ad ignominiam inussisset, nisi intercessissent amici. Hæc enim contentio ne latius serperet, Jani Lascaris auctoritate perfectum est. Hactenus Regius.**

§. XI. Atque hæc pœnæ, quas dixi, si assidue & continenter a Plagiariis sumerentur: etiam tertium finem facile assequeremur, ut scriptores omnes, aut saltem plerique omnes, a Plagio se abstinerent. Hi enim si viderent, Plagiatorum pariter ac Plagio læsorum vitas diligenter scribi, & hos collaudari, illos fœdo stigmatem inuri; facile in officio continerentur. Etenim spes impunitatis maxima vitiorum omnium illecebra est; sublata impunitatis spe, honestatis studium fervet. De communi illa honestate loquor, quam novit vita communis, non de ea, quam philosophi quærunt & optant.

§. XII. Cum autem fieri possit, ut Plagiarium Plagiarius exscribat, quæritur, qua pœna sit afficiendus Plagiarius Plagiarum. Eadem scilicet, ut equidem sentio, qua Plagiarius veri auctoris

vel

* *In vita Gu. Budai inserta vitis selectorum aliquot virorum, qui doctrina, dignitate, aut pietate inclaruerunt. Londini. A. 1681. pag. 226.*

vel inventoris. Nam uterque rebus alienis pro suis utitur; uterque verum auctorem debita laude privat; uterque pariter eruditus imponit. Neque vero nos a nostra illa sententia detrudere debet lex quædam Judaica, quæ a fure furis duplum reddendum esse negat, * quamvis dupli restitutio fere soleat esse furum pœna. Sunt enim in Pandectis illis, quibus lex ista inserta est, tam multa absurde sancita, ut nonnunquam non satis queam demirari. Hæc ipsa quoque lex de fure furis nullo pacto defendi potest. Ita rationi repugnat! Id quod experientibus ac meditantibus satis constabit.

§. XIII. Illud mirum est, in tanto numero plagiariorum primi & secundi generis, ** nondum unum exemplum commemorari posse pœnæ iis irrogatæ. Sed tamen, in tanta plagiariorum cautione, admirabilitas quodammodo cessat. Cum enim vitia studiose teguntur & occultantur, fieri non potest, ut pœnis vindicentur. Accedit, ut Plagiariorum impostura non satis perpendatur, atque iccirco pœnarum cura negligatur. Etenim malis illis, quæ non considerantur & pro nihilo ducuntur, remedium afferre non studemus magnopere. Neque olim, cum unus obscurissimus Aristoteles floreret, novæ ejus interpretationes tanti pretii erant, ut de pœnis cogitaretur eorum, qui novitates illas sibi tribuerent. Quid enim habet Aristoteles, quod humano generi

* *Baba Kama c. VII. n. 1.*

** *de quibus dictum supra c. VI. §. 3. 4. 5.*

ri singulariter proſit? At hodie cum natura rerum potius, quam obſcurus fermo veterum conſideratur; nova identidem inventa proponuntur, quorum temerarius & pravus uſus tam vindicari debebat quam cetera quævis flagitia.

§. XIV. An autem expediat, plagiarios omnes ſemper pœnas dare, id prudentium virorum eſto iudicium. Procul dubio in re litteraria ſic, uti in civitatibus, non ſemper rigori & vindictæ locus eſt. Quare nos plura non dicemus, ut qui confidimus, facile a quovis ad plagiarios accommodari poſſe, quæ de pœnarum uſu ac neceſſitate univerſe diſſeruerunt viri doctiſſimi.*

CAPUT XV.

DE UTILITATIBUS NOTITIÆ PLAGIARIORUM.

§. I.

Cum omnis ſolivaga & jejuna cognitio inviſa ſit iis, qui veram & germanam ſapientiam humano generi, & eruditæ præſertim, fruſtuofam eſſe norunt: merito nunc id agimus, ut intelligamus, quid utilitatis ex notitiâ rei plagiarix ad ſtudioſos litterarum redundet. Equidem optandum erat, ut plagium totum e re litteraria ſublatum eſſet, neque de utilitate notitiæ plagiariorum diſputari oporteret: ſed tamen nunc, cum

* Vid. Grotius de J. B. & P. libr. II. c. XX. Budæus Philoſ. Præct. part. III. c. V. Sect. V. pag. 497. ſeqq.

plagium ubivis invaluit nec imposterum fortassis exolefcet, merito de utilitate quadam ex eo paranda folliciti fumus. Imitandi fcilicet nobis funt rerumpublicarum boni rectores, qui etfi nihil magis optant, quam ut in civitatibus virtus & bonarum artium cultura floreat: tamen ex ipfa civium voluptate, injuftitia, fraude, contumacia, ceterisque vitiis communem civitatis utilitatem fervare & conftabilire norunt. Exponamus igitur utilitates aliquas rei plagiarie.

§. II. Eruditi viri cum videant, quot & quantis artibus utantur Plagiarii ad inventa aliena confequenda, & quanta generi humano ex Plagio calamitas nafcatur: majorem adhibebunt curam & cautionem in libris fuis mature edendis, aut faltem custodiendis. Eft enim ea humani ratio ingenii, ut curiofius fervet & custodiat ea, quæ a multis perversè appetuntur, & ad alios decipiendos adhiberi poffunt.

§. III. Qui fciverit fe plagiarium legere, cautius leget & ftudiofius, partim ut ne decipiatur, partim ut plagiarii doctrinam & ingenium nofcatur. In quo magna sæpe admirabilitas exiftit. Sæpe enim plagiarii libros ejusmodi componunt, qui inventorum fcripta vincant; Cholericè puta, qui, ut dixi, sæpius plura præclare cogitata in libros fuos conferunt quam inventores; qui ftudiofius recta & firma communiunt; qui alieniora & incerta refcindunt refelluntque; qui laborant, ut rationem & viam, qua ad inventa nova perducti funt, lectoribus dempñfrent, quo revera primi rem invenif.

venisse videantur; quidenique fontes, unde inventor aliqua hausit, inspiciunt, ut ne cum illa una fallantur. Cum contra inventores plerumque inventionis viam silentio tegant, & veris præceptis falsa quædam admisceant, tum inventi lenocinio, tum præjudiciorum veterum offuciis occæcati. Ergo, inquires, ad Plagiarios Cholericos amandas nos? Amando equidem; sed ea conditione, ut curiose & laute legas, ne plus iis tribuas, quam revera debes. Leges tamen etiam veros auctorum libellos, qui quanto tibi magis probantur, tanto in sapientia plus profecisse videaris, nec unquam suspicaris fore, ut aliquando Te lectionis Tux pœniteat. Habet enim omnis genuina inventio aliquid sapientiæ divinæ, quæ jucunda necessario est iis, in quibus sapientiæ divinæ aliqua lux inest. Quibus autem sapientia divina voluptatem aliquam affert, eis eadem voluptas non potest unquam pœnitenda videri.

§. IV. Si qua præcepta, vel multa vel pauca, a plagiariis direpta esse cognoveris: hoc ipso nosces, quem virum illi dignum habuerint, ex cuius laboribus emolumentum & famam captarent. Et hoc quidem tum maxime certissimeque intelliges, cum plures eodem tempore eundem Auctorem exscripserint. Quare etiam hoc ex argumento, quantus vir sit Huëtius, nisi aliunde & ex ipsis ejus libris constaret, facillime judicari posset. Ipse enim plurimos nactus est, qui eum exscriberent; qua de re ipse in præfatione ad demonstrationem Evangelicam ita queritur, ut ma-

gnam

gnam laudem mereatur. Reprehendit enim Plagiarios suos sine ulla intemperantia.

§. V. Sin paucissimi sint, vel etiam unus tantum, qui scriptorem quempiam, neglectum ceteroquin & contemptum, exscripserit: ne sic quidem operam, quam in peruestigando plagio posuisti, perdidisse te putes. Nam hinc poteris de Plagiarii ingenio & malitia judicare, quæ novissime multum nostra interest, ad scriptorum genium & vitam noscendam. Colliges in idem porro, sæpius nihil tam esse abjectum & humile, quin amatores inveniat; nihil sæpe tam sordidum, quin splendidissimis cogitationibus materiam præbere queat, dummodo lectorem nanciscatur bono præditum ingenio. Quod hîc quidem fiet, si vir magno judicio præditus in contemptum librum incidit.

§. VI. Subtiles præsertim plagiarii facto suo nos docent, quanta sit animi humani confidentia, si impunitatem queat sperare, quæ facinorum omnium causa est & origo.

§. VII. Contra insulsi & inepti Plagiarii re ipsa ostendunt, nihil esse tam absurdum & ineptum, quod temere & impudenter non moliantur homines, etiam ii qui sapientes volunt videri.

§. VIII. Neque recte metieris hominum eruditorum merita in literas, nisi Plagiarios ab inventoribus & candidis scriptoribus discernere valeas. Turpissimo enim errore, quæ inventoribus tribuenda erant, ea tu plagiariis assignabis;

nisi qui plagiarii, qui sinceri scriptores & inventores sint, scias & explores. Unde patet, quam bene illi, qui multa lectione ingenium ornarunt, tempus suum collocent, cum plagia detegunt & Plagiarios notant. Efficiunt scilicet, ut litterarum studiosi intelligant, cuinam revera debeant observationes varii generis. Hoc autem si intellexerint, tum vero demum grata commemoratione testari poterunt illam, quam inventori- bus debent, gratiam. Acquissimum est enim, inventores præclarosque auctores concelebrari sempiternis præconiis.

§. XIV. Illud quoque præstant boni plagiariorum nomenclatores ac investigatores, ut alii a plagio deterreantur. Nam si homines improbi intelligant, non deesse qui plagiarios identidem explorent & turpi nota insigniant; sæpe pudore ac ignominia metu commoti, paululum sapere & alienis rebus abstinere discent.

§. X. Sed quanquam, ut ex dictis liquet, magna utilitas capiatur ex notitia Plagiariorum: tamen metuo, ne in errorem inducantur multi, qui alienis nec sæpe sat maturis confidant testimoniis. Sane in conjecturis posita est maxima pars accusationis Plagiariorum; *ratio autem conjectura talis est, ut, cum sæpius aliquando responderis, interdum tamen fallat.** Spes interim animum meum obtentat fore, ut cum plagii natura nunc denuo explicata est, præcepta hæc ad usum traducantur diligentius tum ab iis, qui Plagio se commaculant, tum ab iis, qui historiam eorum pertexunt.

* *Cels. de Medicin. libr. II. c. VI. p. 57.*

CAPUT XVI.

CONSILIA DE PLAGIO FUNDI- TUS E RE LITTERARIA TOL- LENDO,

§. I.

QUÆ ratio Plagii & quanta turpitude sit, satis est a nobis disputatum supra. Nunc quæ remedia huic indies magis crescenti malo parari queant & debeant, exponemus. Est enim hæc philosophiæ moralis summa & præcipua laus, quod vitiorum tollendorum curam suscipit. Nobis itaque pene nequicquam adhuc laborasse videremur, si plagii vitiositatem detexisse liceret, curare & tollere non liceret.

§. II. Videntur autem mihi, si Plagii ac Plagiatorum sanationem aggrediar, quatuor præsertim capita consideranda, I. status rei litterariæ, II. intellectus humani vires, III. voluntatis humanæ conditio, IV. scholarum & studiosorum ratio.

§. III. I. *Status rei litterariæ* non minus varia fata habet, quam naues mercatoriæ, quæ modo pretiosis mercibus onustæ sunt, modo vilibus; modo cunctis mercibus orbatae ad scopulos alliduntur ac diffractæ dissipantur, prout aut secundis ventis aut turbulentis tempestatibus utuntur.

§. IV. Veterem rei litterariæ statum declarat historia; recentior ante oculos nobis obversatur.

tur. Nunc eclectica philosophia in pretio est, cuius præstantiam non ita pridem magno argumentorum apparatu Aristotelicis & Cartesianis persuadere oportuit viros doctissimos. * Ante paulo Cartesiana philosophia fuerat exorta, quam Scholastica præcesserat, scholæ Cartesianæ inimicissima.

§. V. Scholastica Philosophia, ut de sectis veterioribus taceam, nihil pene habet egregii & ad vitæ communis usum præclari. Frivolas quasdam consecratur subtilitates, a quibus nunc abhorretur. ** Ceterum pervulgata est & omnibus, qui literis nunc dant operam, adhuc notissima.

§. VI. Cartesiana Philosophia & multas & præclaras habet inventiones. Præclaræ vero res facile perversas aliorum cupiditates inflammant, ut furtum committere non dubitent. Sed illæ dudum satis sunt vulgatæ, ut, qui earum quasdam in librum suum sine Cartesii mentione transferat, is plagii crimen facile effugiat. Neque fortassis quisquam est tam vecors, ut Cartesii inventa, quippe notissima, sibi arroget.

§. VII. Restat igitur, ut de inventionibus recentioribus ac ignotioribus dicam. Quæ quidem tam sunt sæpe & præclaræ & utiles, ut invidenda laude digni videantur earum auctores. Hæ igitur demum sunt, quæ & Plagiariis lenocin-

* *Vid. Sturmii Philosophia eclectica tom. I. Exerc. I. & Phys. Hypothet. præfat.*

** *Vid. Verulamius Nov. Organ. libr. I. aphor.*

121. p. 137. 138.

cinentur, & ab iis cupide arripiantur. Hic itaque obſiſtendum eſt Plagiariorum inſaniæ.

§. VIII. Antea vero quam exponamus, qua ratione iſti reſiſtendum cenſeamus, ex breviffima illa, quam mox tradidimus, rei litterariæ hiſtoria ſatis intelligi putamus, quam res litterariæ adhuc augeri, firmari ornarique poſſit. Nam ſi ante Cartefium Ariſtotelico-Scholæſtica philoſophia præſertim floruit, ceteræque diſciplinæ Platonica, Democritica, Stoica pene neglectæ jacuerunt, oportet ſane multas res bonas eo tempore ignoratas eſſe. Sed indidem apparet & illud, multas adhuc res bonas ignorari, tametſi paulo ante Cartefii tempora & circa viri quidam eruditi Stoicos, Epicureos, Platonicos aſſidue lectitarint, & verum exquirere laborarint. Quamvis enim illi præjudicatas opiniones fugere voluerint, tamen eas propter novum auctoritatis Stoicæ, Platonicæ, Democriticæ amorem animadvertens ac deponere non potuerunt. Quin etiam nos, quanquam in præjudiciis abjiciendis operam diligentiamque, quanta in homines cadere poteſt, maximam collocemus, tamen fortaliſſi nunquam iis plane liberabimur. Eſt enim ingenium humanum inconfiderantia, eſt auctoritatis ſtudio, eſt ad ſummam, ne ſingula narrem, plurimis imbecillitatibus obnoxium; qua omnia mentis aciem ita perſtringere & occæcare valent, ut veri falſique diſcrimen nec conſectomur ubique, nec aſſequamur. Sæpe & ſeculi genius tam malignus eſt, ut ne vetera quidem teneant Philoſophi, tantum ab eſt, ut nova &

inaudita & veriora conquirant. Concludo itaque & assevero, multas præclaras res imposteriorum inveniri posse, dummodo diligentia & industria ad res quaslibet considerandas afferatur.

§. IX. Quod quidem ipsum ut paulo credibilis fiat iis, qui ea de re dubitent: perpendi velim immensam rerum casuumque naturalium copiam, infinitam rerum humanarum varietatem, diffusissimam veterum & linguarum & librorum amplitudinem, ex quibus illæ nondum penitus notæ, * hi nondum satis ad genuinum usum conversi sunt. Etenim etiam mirabilis illa veterum fabularum copia, recte intellecta, magnam Scripturæ S. affundit lucem; ** quæcunque autem huic usui deserviunt, eademum optima censemus & per investigatione dignissima. Multi nunc extant libri veteres, qui multas res nobis ponunt ob oculos, quarum superioribus seculis magna erat ignoratio. *** Hos igitur qui sedulo per-

* Unde nova vocum significationes annotantur subinde a Criticis, Clerico v.g. in Pedone Albinovano, Perizonio, aliisque alibi.

** Vid. Huetii *Demonst. Evangel.* & *Jurieu Histoire Critique des dogmes & des cultes &c.* passim. *Dickinsonii Delphi phœnizisantes*, *Seldenii syntagma de Diis Syris*, *Texelii phœnix visus*, *Nicolaus Claudius &c.*

*** v.g. *Lactantius de mortibus persecutorum*, *Evangelium Infantia Christi*, *Alcoranus*, *Specimen sapientia Indorum Starckii*, *Confucius*, &c. Quibus addi potest *Pars scho-*

perferutabitur & acriter judicabit; nã is sæpe haud paulo minorem gloriam consequetur, quam novæ veritatis auctor & inauditæ rei inventor. Multa nunc extant instrumenta, quæ ad accuratorem rerum cognitionem nuper adinventa sunt, antliæ, barometra, thermometra, microscopia, telescopia, vitra caustica, alia, queis qui crebro, varie ac circumspecte utetur, sicuti decet eum qui experientiæ laudem consecratur, non habet utique, quod veritatis inventionem desperet.* Multa nunc extant & generalia & specialia philosophorum præcepta aut veteribus ignota, aut multo accuratius & clarius exposita.** Quæ quidem si ubivis & quotidie ad quasvis res accommodentur, certe multa observabuntur ab aliis nondum animadversa. Adhæc quoniam veteres plerique & multi recentiores omnis pene in scribendo ordinis contemtores fuerunt, aut saltem incuriosi lauda-

N 3

tores,

liorum Eustathii & vita Procli, quam Fabricio integram debemus, &c.

* *Testantur id ipsum plurima Boylei, Needhami, Leuwenboetkii, Treuneri, Sturmii, Tschirnhausii, Malpighii, Grevvii, Ruyschii, aliorum experimenta.*

** *v.g. perspiratio insensibilis a Sanctorio, primum principium juris natura a Pufendorffo & Thomasio, criterium veritatis rerum moralium a Buddeo, Deorum gentilium origo a Jurieu, Intellectus humani ratio a Lockio, ab aliis alia inventa & curiose tradita sunt.*

tores, magna certe in laude versabitur, qui eorum etiam observationes digesserit & curatius explicaverit.* Plura dicere brevitatis nostra non patitur.

§. X. Illud vero cum primis magna laude ac præconio dignum est, quod hæc nostra ætas honestam honeste sentiendi libertatem amat & studiose tæetur. Sine hac enim esset, omne novarum bonarumque rerum inveniendarum frigeret, imo nullum esset, studium.** Quemadmodum enim in Papicolis lux veræ institutionis disciplinæque Apostolicæ, a Lutero nostro restauratæ, non potest coarctari, propter Inquisitionis sacræ, quam vocant, carnificinam: ita libertate sentiendi philosophis sublata, tollitur veritatis investigatio, quin etiam veritatis amor. Amor enim non cadit in eas res, quas metus, pessimus ad diuturnitatem custos, sancit & cogit.

§. XI. II. De statu literariæ rei, pro instituti nostri modo, satis dictum. Erit nunc *humani* ratio *ingenii* consideranda. Ingenii humani voce complectimur omnes eas mentis facultates, qui-

* *Magnam hac eadem ratione sibi famam paravit Sturmias, cujus mathefis enucleata & collegium curiosum vel ob hanc etiam causam commendabiles sunt maxime.*

** *Guenais de Republ. Hebr. libr. III. cap. III. p. 369. Lugd. Bat. A. 1632. Malebranche de la Recherche de la verité libr. IV. c. VIII. pag. 169. edit. quatr. Paris. in 12. & præsertim Lactantius divinar. Institution. libr. VII. c. VII. pag. 504.*

quibus res ab aliis traditæ promptè intelligimus, & aliis rursus perspicue tradimus; quibus res cognitæ firmiter ac diu memoria tenemus; & denique acute discernimus aut eleganter conjungimus. Brevius dixissem: Imaginationem, Memoriam, Judicium. Hæc omnia aut conjunctim insunt in singulis hominibus, aut separatim, & vel excellenter vel exiliter. Ubi notandum est sedulo, minus sæpe eas facultates in eodem homine conjunctim excellere, separatim frequenter excellentissimas esse. Cujus rei causam Physici expli- cant, quos consulant qui plura volent. *

§. XII. III. De *voluntate humana* illud scire hic quidem nostra refert, eam corruptissimam esse, & ad varia vitia quavis occasione magno impetu ferri. Ea in tria genera potissimum descri- pserunt Philosophi, Voluptatem, Ambitionem, Avaritiam. Quæ etsi sunt in quovis homine conjunctissima, tamen certi eorum gradus notari queunt, quibus unum eorum cetera post se relinquit. Ita alius alio est avarior, contraque minus ambitioni & voluptati deditus: quidam aliis superbiores sunt, minus contra voluptarii & avari, & sic porro. Qua de re universa post excellentissimum Thomæ præclare cogitavit & scripsit Buddeus vir doctissimus, quem harum rerum studiosi curiosique legant, velim. **

§. XIII. IV. Hæc igitur tria momenta, postquam seorsim sunt annotata breviter, conjunctim

N 4

nunc

* *Vid. Huart. in Scrutin. Ingen.*

** *In Ethic. cap. III.*

nunc attendenda veniunt. In scholis enim omnino & rei litterariæ & ingenii voluntatisque humanæ vitia tollenda sunt, aut saltem corrigenda. Quamobrem si tuto, si celeriter, si jucunde mederi velis Plagio, Scholarum ratio potissimum est habenda.

§. XIV. Primo itaque velim a magistratibus virisque prudentibus magnam scholarum curam geri. Cura autem illa, si me audias, versari debet cum in Præceptoribus, tum in discipulis delendis & honeste sustentandis. Præceptores velim deligantur docti & probi, qui viam discipulis ad præclaralitterarum studia atque honestatem communire & valeant & velint. Discipulorum item hunc velim teneri delectum, ut ad litteras nemo admittatur, nisi qui insigni gaudeat ingenio, id est, qui aut memoria aut judicio aut phantasia præstet. Ceteri omnes, si Musis se obtrudere conentur, coerceri debent & prohiberi. Hi tales enim rei litterariæ non solum nihil emolumenti afferunt, sed etiam multum detrimenti. Nam cum paulisper studioforum nomen gesserunt, in munera publica per fas & nefas se intrudunt; quod cum factum est, & ipsi nihil boni faciunt, & honesta ingenia quovis modo degravant, ne unquam emergant. Quod quin literis ac civitatibus pestilentissimum sit, nemo temere negaverit.

§. XV. Quod si vero delectui discipulorum præficiantur viri honesti ac docti, tum necesse est, ut honestati pariter ac doctrinæ vacent discipuli. Qui si mature honestis moribus ac probitate as-

suefacti

suefacti fuerint, non facile unquam postmodum ad inhonesta facinora desciscunt. *Natura enim tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus, ut sapor, quo nova imbuas, durat; nec Lunarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt.** Providendum est autem, ut solida & vera sit probitas ac morum innocentia, qua imbuendi sunt pueri. Ficta vero & ad fallendum composita plane exulet, quippe qua nihil perniciosius & Deo ignominiosius excogitari potest. At solida probitas esse non poterit, quæ non sit firmis-
 fimis rationibus instructa, & cum variis scientiis linguarum, philosophiæ atque antiquitatum conjunctissima.

§. XVI. Ne quid vero in discendo perverse & inconsiderate fiat, facile præceptores ita efficient, si in docendo se ad ingenium naturamque juventutis accommodent. Hujus enim natura cum primis consideranda est. Est autem natura juventutis hæc: organa sensuum integra & incorrupta affert ad imbibendas res eas, quæ intellectui perficiendo inserviunt; cerebrum habet molle & recipiendis ideis variis apprimè accommodatum; ubi cerebrum ideis hisce repletum & instructum satis est, tum subinde judicium augetur, quo verum a falso, utile a noxio & vano internoscitur.

§. XVII. Hinc igitur liquet, pueritiam adolescentiamque iis studiis impertiendam esse, quæ memoriam ideis & idearum nominibus locupletent, sciteque exornent; deinde, crescente ætate, judicium

N 5

judicium

* *Quintil. Instit. orat. libr. I. c. I.*

judicium colendum solidis præceptis inveniendi veri & boni; ut errorum periculis vâtent juvenes & boni quasi officiorum ratiocinatores sint, qui, cum tempus postulat, addendo deducendoque statim videant, quæ, si hoc illudve faciant vel omitant, reliqui summa fiat, ex quo, quid quovis loco ac tempore agendum sit, intelligant.

§. XVIII. Quisquis ita institutus fuerit, is non dubito quin egregie in litteris proficiat, & præclaras res ipse tandem inveniatur. Quicumque autem ipse ex cerebro suo bonum inventum depromere potest, etiamsi non sit admodum spectatæ probitatis, tamen nunquam committet, ut alienarum inventionum aucupetur gloriam. Ego enim ita sentio, neminem studiosius inventorum alienorum famam captare, præterquam qui nihil ex ingenio suo promere valet. Qui enim valet, is facile propriis laudibus contentus, alienis nec invidet nec obtreçtat, nec infidiatur, nisi forte pessimis sit moribus. Uti enim in civitatibus nemo temere ditioribus hominibus magis infidiatur & invidet, quam qui paupertatis carnificina cruciatur: ita in te litteraria, misella præsertim ingenia doctis viris invident, &, quæ possunt, detrahunt.

§. XIX. Illud quoque opera danda est, ut homines literis vacantes persuadeantur, non ex librorum confectione, sed ex consensu vitæ cum præclara doctrina metiendam esse litteratorum præstantiam & dignitatem. Multo est enim difficilius

facilius & honestius, vitam consentire doctrinæ, quam præcepta philosophiæ sibi met ipsis respondere. Socrates nihil scriptum reliquit, nihilo secius magno consensu sapientiæ professorum celebratur Socrates; quod & primus de morum cultu differuit, & vitam, quoad homo gentilis potuit, ad sanæ rationis præscriptum conformavit.

§. XX. Neque temere plagiarium evadent studiosi, si mature illis potissimum se dedant scientiis, ad quas ipsorum natura præcipue est accommodata. Juvenes qui iudicio valent potissimum, ad artes, quæ acrem iudicii vim postulant, adducantur. Quod isti quidem lubenter patientur. Etenim quia ipso naturæ instinctu ad illas, quas dixi, artes ducuntur, non necesse est, ut ad eas magno verborum apparatu pelliciantur. Atque instinctum suum qui sequuntur, facile in eo studiorum genere, quod instinctui consentaneum est, excellunt. Qui autem excellunt, ii cur aliis, quibus pares aut non multum inferiores sunt, inventorum gloriam adimant, nisi ab humanitate plane alieni sint, non intelligo. Pari ratione ceteros quoque, qui in tribuenda imaginatione ac memoria benignam naturam nacti sunt, tractandos censeam. Hi enim ad eas scientias, quæ imaginatione & memoria felicissime condiscuntur, maturare jubeantur aditum. Namque sic iidem ad altissimum doctrinæ gradum ascendent, ad quem non essent perventuri, si quod aliud studiorum genus amplecterentur. Cum autem summum, aut summo

mo proximum gradum attigerint. & in honestate non plane hospites fuerint, a Plagii turpitudine erunt remotissimi. Ita simul aliis occurreretur incommodis. Scilicet non erit necesse, ut isti homines moneantur, ne scientias, quas non penitus didicerunt, callere videri gestiant. Quales, si quid scribere aggrediuntur, a plagiiis sibi vix cavent. Nam dum ingenium ostentare conantur, nec tamen, quod ostendent, habent; alienis laboribus improbe & furtim utuntur, nisi forte emendatioris sint voluntatis & ingenii excellentioris.

§. XXI. Apparet igitur, omnibus qui litteris sese dant, commendatissimam esse debere voluntatis emendationem. Semper enim & ubivis peccabitur ab iis, qui voluntatis, per naturam vitiosissimæ, curam negligent. Quam quidem curam qui recte suscipere cupiant, diligenter observent oportet præcepta Theologorum nostrorum Chemnitii, Gerhardi, Musæi & aliorum, qui de poenitentia & *fide* scripserunt curatissime. Mihi enim exploratum est & certum, Philosophos, quos natura facit, aditum ad sapientiam quærere, sed philosophos, qui simul Christiani sunt, ad intimos sapientiæ recessus admitti, & cumulate beari.

§. XXII. Hæc, quæ modo tradidimus, præcepta latissime patent. Dabimus nunc aliqua paulo arctiora; ut si superiora illa minus observentur, hisce tamen Plagium utcunque præcaveatur.

§. XXIII. MStorum plagium non potest melius præcaværi, quam si auctores ea vel amicis fidis

ac sinceris ante mortem ad edendum tradant, vel ipsimet mature edant, aut saltem catalogum eorum publicent. Optime scriptores lucubrationibus suis consulunt, cum communicationem earum non nimis tardant. Retardatio enim quam libros politiores melioresque faciat; tamen iccirco scriptoribus non nimis jucunda esse debet. Nam etiam editi libri perpoliri possunt, & aliis interea utilitatem afferunt. Quæ nulla esset, si libri premerentur. Propinquorum amicorumque fidei & curæ qui nimium tribuit, frequenter fallitur. Officium, quod Auctor sibi ipse non præstat, multo minus ei ab amicis propinquisque, ut communes hominum mores sunt, præstari solet. Quamobrem aut sua quisque scripta mature præferat, aut certos ac sinceros amicos ad proferendum cohortetur. Sin hoc non liceat, at certe catalogum eorum edere licebit, qui vel bibliopolas ad eos edendos illectet, vel eruditos viros ad eorum fata attendenda instiget, vel studiosos MStorum emtores stimulet, ut in bibliothecam aliquam insigniorem inferantur.

§. XXIV. Plagium inventionum nondum litteris mandatarum ita demum cavebitur, si eas viri docti celent, donec in lucem prodeant. Sed, ut confestim in lucem prodeant, auctori allaborandum est. Sin Auctor eas politissimas ac perfectas edere malit, cavebit, ne uni soli, sed pluribus simul eas aperiat. Quæ enim unus aliquis sine arbitris ac testibus audit, facile a se audita esse negare

re potest. Quod longe secus est in iis, qui eodem tempore & in magna frequentia rem singularem audiunt.

§. XXV. Plagium librorum integrorum & aliqua parte mutatorum auctorumve præcavetur, cum bibliothecæ curiose & instruuntur & perlustantur. Nam cum libri plurimi in unum locum congesti sunt, & sic inter se comparari possunt: facile ex comparatione curiosis librorum lectoribus furta innotescunt. Quæ si deinde crebro notentur ac vituperentur, alios a similibus furandi conatibus deterrebunt. Nemo est enim, qui monumenta famamque suam turpi stigmate iniustam velit.

§. XXVI. Plagium singularum sententiarum & inventionum ita demum tolletur & extirpabitur, si pœnæ statuantur vanissimis alienarum rerum ostentatoribus. Sin hoc sperare non liceat, ut vanitas ista & ostentatio pœnis coerceatur: confugiendum est ad ephemeridum auctores, qui cum præstantissima quæque inventa quotidie & legant & annotent, facile nobis indicare possunt, quid sibi quisque invenisse videatur, ab aliis dudum inventum & propositum. Atque hoc consilium non potest melius perfici, quam ab illa societate, quæ excerptis suis tantam sibi gloriam peperit, ut nihil accedere posse videatur. Constat enim societas illa viris doctissimis compluribus, qui optime norunt, quid auctor quisque revera novi proferat; ut illi ipsi fatentur, qui suis in libris res no-

vas ac præclaras primi exposuerunt, & a societate ista recensiti sunt. Quod si vero societas illa præclarissima diligenter annotaret, quid quisque nunc primum & vere novi afferret, quid quisque minus vere primus sibi afferre videretur: tum aut puderet quosdam posthac sibi falso quicquam affingere, aut si quosdam nihil puderet, facilius tamen inquireretur & cognosceretur, verene eandem rem ipsi quoque post alios invenerint, an minus. Possunt enim unam eandemque rem plures invenire, etiam si nihil de ea inter se communicent, ut supra diximus. Sed an illi, qui sibi quid communiter & sine ullo doctore in mentem venisse dicunt, vere id dicere queant; id demum est, quod mature exquiri & cognosci velim. Si, adhibita inquisitione, vanus quis ostentator inveniretur, tum vero hominis temeritatem accusari vituperarique velim ita, ut supra demonstravi.* Contra innocentes debita laude essent afficiendi & ad majora tentanda instigandi.

§. XXVII. Plagium, quo decorum violatur, tum maxime fugietur, cum decori natura curatius considerata & perspecta fuerit. Quæ quidem tam erat diligenter exploranda & cognoscenda, quam ceteræ litteræ, quæ ab humanitate nomen acceperunt. Neque enim aut jucunditatem aut utilitatem minorem affert decorum cultoribus suis, quam illæ ipsæ, quas dixi, litteræ.

§. XXVIII.

* c. XIV. §. 10. & cap. XVI. §. 25.

§. XXVIII. Cetera plagia, five ex voluntate humana five ex intellectus imbecillitate nascantur, tolli nequeunt rectius, quam iis consiliis institutisque, quibus universam plagiorum turpitudinem tolli posse, initio censuimus. Bona scilicet institutio, studiosa voluntatis emendatio, perpetuus studiorum ordo, omni perversitati pravitateque humanæ naturæ feliciter medentur. Quæ ut omnibus obtingant, merito omnes exoptamus.

F I N I S.

SUMMA CAPITA

SINGULORUM CAPITUM.

CAP. I.

DE ORIGINE ET USU VERBORUM PLAGII ET PLAGIARIORUM.

§. I. Instituti totius, & præsertim hujus capituli, ratio declaratur. §. II. Etymologia Plagii. §. III. Plagium quid proprie & usitate significet. §. IV, V. Cur abactus hominum appellatus sit Plagium? §. VI, VII. an latinum verbum Plagium a græco *πλήττω* derivandum sit? §. VIII. Quis proprie Plagiarius appelletur? §. IX. quid tropice Plagiarius vocetur? §. X, XI. Tropica plagii & Plagiarii significatio in hoc libello attenditur. §. XII. Ea latissime patet. §. XIII, XIV. seqq. ostenditur, quid ad plagium litterarium requiratur. §. XV. An Prophetæ, qui alienas revelationes pro suis venditabant, Plagiarii queant appellari commode? §. XVI. An, qui descriptiones alienas inventorum alienorum pro suis edunt, Plagiarii sint appellandi? Itemque ii, qui alienas librorum Anglicorum, Gallicorum &c. versiones pro suis edunt? §. XVII, XVIII. Cetera plagii requisita explicantur.

CAP. II.

DE VARIIS PLAGII GENERIBUS.

§. I. Plagii divisio unde petenda. §. II. Plagium grave & leve. §. III. Plagium inventionum auditarum & lectarum. §. IV. plagium manifestum & occultum.

occultum. §. V, VI Plagium librorum veterum & recentiorum. §. VII. Plagium contra libros gentium exterarum & popularium commissum. §. VIII. Plagium totale & partiale. §. IX. Plagium totale & partiale. §. IX. Plagium parvum & magnum. §. X. Plagium crassum & subtile. §. XI. Alia plagii genera proponuntur. §. XII. Cui usui sint hæc plagii divisiones?

CAP. III.

DE ORIGINE EX PERVERSITATE HUMANE VOLUNTATIS.

§. I. Quid homines scire & facere debeant? §. II. Qui sapientes appellentur? §. III. An multi fuerint sapientes? §. IV. Libri boni quo in pretio sint? §. V, VI. affectus, qui ad plagium committendum instigant, e.g. æmulationis & prava laudis cupiditas. §. VII. Indignatio & cupiditas ultionis. §. VIII. Invidia §. IX. metus periculi ex approbatione inventorum quorundam orientis. §. X. pigritia. §. XI. diffidentia. §. XII. spes præmiorum. §. XIII. Animadversio quædam & usus præceptorum.

CAP. IV.

DE ORTU PLAGII AB INTELLECTU.

§. I. Ignorantia sæpe est causa plagii. §. II, III, IV. quo modo id fieri possit? §. V. Imitatio est etiam causa plagii, item §. VI. dubitatio. §. VII. Consilium, quo dubitationes hujus generis scriptoribus eximantur.

CAP. V.

DE ORTU PLAGII EX VITIOSÆ VOLUNTATIS ET INTELLECTUS CONJUNCTIONE.

§. I.

§. I. Ad unum idemque plagium sæpe plura voluntatis & intellectus vitia concurrunt. §. II. Quomodo plagium aliquod ex diffidentia & arrogantia oriatur. §. III. Quomodo ex imitatione, metu & arrogantia. §. IV. Exemplum Plagii ex pigritia & arrogantia nati. §. V. Unde plura exempla petenda sint. §. VI. Transitus ad caput proximum.

CAP. VI.

DE VARIA PLAGIORUM TURPITUDE.

§. I. Plagium committitur adversus inventa omnis generis. §. II. Communis Plagiorum omnium turpitude ex famæ detractioe & impostura judicanda est. §. III. Quanta turpitude sit Plagii contra MSta solidæ doctrinæ seu sapientiæ plena commissi? §. IV. Quanta turpitude sit Plagii, quo contra præceptiones a vera sapientia remotiores peccatur? §. V. Quanta turpitude sit plagii, quo inventa nondum litteris mandata diripiuntur & eduntur? §. VI. Quanta turpitude sit plagii, quo Plagiarius existimationem Inventoris tanquam ex semisse secum participat. §. VII. Quanta turpitude sit plagii contra libros recentes commissi? §. VIII. Exemplum ejusmodi Plagii. §. IX. Quanta sit turpitude Plagii, contra libros veteres aut ignota lingua scriptos commissi. §. X. Exemplum Alcyonii. §. XI-XV. Quanta sit vitiositas Plagii, quod usu paucarum sententiarum admittitur. §. XVI, sq. An communicatio quædam inventionum esse possit, & vitio vacet? §. XVIII. An Plagium exterorum culpa careat? §. XIX. de Plagio pigritiæ, superbiæ, ceterorumque affectuum & §. XX. de Plagio igno-

ran-

rantia ac dubitationis. §. XXI. Animadversio quædam & admonitio de varietate allatorum plagiorum. §. XXII. Alia quædam animadversio. §. XXIII. Quantam turpitudinem tribuant Judæi prophetis afflatus divini vanis ostentatoribus. §. XXIV. Objectioni cuidam respondetur.

CAP. VII.

QUANTA PLAGII VITIOSITAS SIT, SI CUM ALIIS VITIIS COMPARETUR. ET, UNDE VITIOSITAS ILLA AUGEATUR.

§. I. Connexio hujus capituli cum superiore. §. II, III. Quoddam fundamentum sit comparationis Plagii & aliorum vitiorum. §. IV. Quænam vitia nos cum plagio comparare velimus. §. V. Quoddam genus plagii cum furto comparemus. §. VI. Quanam re metienda sit præstantia inventionum & rerum corporearum. §. VII. Status humanæ naturæ quisnam sit? §. VIII. An res corporeæ humanis miseriis medeantur? §. IX. Quotuplices sint præceptiones humanæ? §. X. an cogitationes quædam subtiles pravitatem humanam corrigant, & §. XI. rebus corporeis præstent? §. XII, XIII, XIV. an cogitationes quædam faciles præstent rebus corporeis. §. XV. Sapientia tollit pravitatem humanæ naturæ. Ac præstat rebus omnibus. Quare §. XVII. Plagium tanquam pestis sapientiæ turpius est furto. §. XVIII. Comparatio personarum, quæ furto & plagio læduntur. §. XIX, XX, XXI. An plagium, dum sapientem lædit, turpius sit furto? §. XXII, XXIII. An plagium, dum argutiores lædit, turpius sit furto? §. XXIV. An plagium turpius

us fiat, si viros honoratos lædat? §. XXV. Comparatio Plagii, quo tenuis fortis homo læditur, cum furto, quo pauper læditur. §. XXVI, XXVII, XXVIII. Comparatio status furum ac plagiariorum. §. XXIX - XXXIII. Modi committendi furti & plagii comparantur. §. XXXIV. Monitum de modis Plagiorum & furtorum. §. XXXV - XLI. Comparatio Plagii & calumniæ. §. XLII. Comparatio Plagii & criminis falsi. §. XLIII. Animadversio quædam proponitur. §. XLIV. alia animadversio. §. XLV. defenditur conatus comparandi plagii cum aliis vitiis. §. XLVI. Utilitas illius conatus ostenditur.

CAP. VIII.

QUINAM ERUDITORUM POTISSIMUM ET
PER NATURAM SUAM PLAGIARIJ SINT.

§. I-IV. Plagiarii facile fiunt; qui minus bene instituuntur. §. V. deinde, qui ingenio non valent. §. VI, VII, VIII. tum, qui ambitiosi sunt. §. IX, X. sæpe melancholici quoque. §. XI. & voluptarii. §. XII. Animadversio quædam proponitur. §. XIII. In quonam studiorum genere plurimi sint plagiarii? §. XIV. Theologorum nostrorum meritissima laus. §. XV, XVI. Judæi an plagiarii sint? §. XVII, XVIII. An Genius seculi faciat plagiarios, id est, quibus temporibus plagium regnare soleat, & olim regnaverit? §. XIX - XXIII. Duo tempora, quo plagium floruerit, notantur.

CAP. IX.

DE PLAGIARIORUM ARTIBUS IN OC-
CULTANDO PLAGIO.

§. I, II. Quis artes illas optime dividat? §. III, IV. Artes Plagiariorum decipiendi auctorem, qui inventa sua nondum edidit. §. V. Artes plagiariorum auctorem decipiendi, qui scripta sua perfecit & edere vult. §. VI, VII, VIII. Artes auctorem decipiendi, dum is scriptum suum edit. §. IX-XIV. Artes Plagiariorum in occultandis dissimulandisque scriptis Inventorum. §. XV, XVI, XVII. Artes plagiariorum in semetipsis ostentandis. §. XVIII-XXII, Artes Plagiariorum in Auctorum & scriptis dissimulandis & auctoribus contempnendis. §. XXIII. Animadversio quædam, §. XXIV. Aliæ quædam animadversio.

CAP. X.

DE MODIS, QUIBUS PLAGIUM INVESTIGETUR.

§. I. Ratio hujus capituli. §. II. divisio modorum quibus Plagium perinvestigetur. §. III. Modus primus generalis. §. IV. Modus secundus. §. V. Modus tertius. §. VI-XV. Ceteri modi proponuntur. §. XVI-XX. Speciales modi Plagium inquirendi. §. XXI. Animadversio quædam exhibetur.

CAP. XI.

DE OFFICIO ACCUSATORIS PLAGIARIORUM.

§. I. Cur Accusatores Plagiariorum hic sit considerandi? §. II. Quid in accusatione Plagiariorum spectandum sit. §. III, IV. Officium Accusatoris primum. §. V. Alterum excusatoris officium. §. VI-IX. tertium eius officium. §. X. officium quartum exponitur. §. XI. Muhammed

us Scripturae Sacrae Plagiarius promittitur. §. II. Monitum quoddam. §. XIII. Aliud monitum. §. XIV. Exempla Plagiariorum, nondum in Plagiariorum catalogos relatorum. §. XV. Optio uadam Auctoris.

CAP. XII.

DE PLAGIARIORUM DEFENSORIBUS.

§. I. Connexio hujus capituli cum superiore. II. Scopus hujus capituli declaratur. §. III - VII. Quid defensori agendum? §. VIII. Exempla quarum defensorum.

CAP. XIII.

DE PLAGIARIORUM ARBITRIS.

§. I. Connexio capituli hujus cum superioribus. II. officium arbitri. §. III. An foeminae judices se possint Plagiariorum? §. IV. Exemplum arbitri ingenui. §. V. Boni arbitri quando re cognoscuntur? §. VI. Optatio Auctoris.

CAP. XIV.

DE PLAGIARIORUM POENIS.

§. I. An puniri possint Plagiarii, & quomodo? II. Qua poena possint affici Plagiarii MStorum. III. Quae poena possit sumi a Plagiariis inventio-
rum nondum conscriptarum? §. IV. Quae poena ponenda sit ceteris Plagiariis? & §. V. iis praeterea, qui decorem violant? §. VI. Repetitio sententiae §. I. propositae. §. VII. Cur plagiarii poenis recendi? §. VIII - XI. Quas poenas nos plagia iis

❁) ○ (❁

statuamus? §. XII. An Plagiarius Plagiarii poenas dare debeat? §. XIII. Cur nullus adhuc Plagiarius justas poenas rei litterariae persolverit. §. XIV. An Plagium omne semper poena vindicandum?

CAP. XV.

DE UTILITATE NOTITIÆ PLAGIARIÆ REI.

§. I. Scopus hujus capitis. §. II. Utilitas rei plagiariae prima. §. III. Utilitas secunda. §. IV. Utilitas tertia. §. V. Utilitas quarta. §. VI, VII. Aliæ quædam utilitates. §. VIII, IX. utilitas primaria. §. X. Monitum quoddam.

CAP. XVI.

CONSILIA DE PLAGIO FUNDITUS E RE LITTERARIA TOLLENDO, AC PRÆ- CAVENDO.

§. I. Ratio hujus commentationis. §. II. Quis spectare debeat in consilio de Plagio funditus delendo? Quod §. III - XII. copiosius declaratur. §. XIII - XVIII. Consilium nostrum explicatur. §. XIX - XXI. alia quædam generalia consilia proferuntur. §. XXII. & XXIII. Consilium de præcavendo Plagio MStorum. §. XXIV - XXVIII. Consilia de ceteris Plagii generibus ca-

